

Z historie regionálního a zahraničního vysílání českého rozhlasu

Regionální vysílání

Brzy po zahájení pravidelného vysílání pražského Radiojournalu usilovala i další města a kulturní centra republiky o samostatné rozhlasové stanice. Pravidelné vysílání se nejdříve prosadilo v Brně. První zprávy se vysílaly 10. května 1924, tedy rok po startu pražské stanice. Vzápětí zde vznikl brněnský Radiojournal (1. září 1924).

Do rodiny českých a moravských rozhlasových stanic přibyla jako další Moravská Ostrava, která začala pokusně vysílat 25. května 1929, do programové sítě československého rozhlasu se pak pravidelně zapojila od července 1929.

Ve druhé polovině dvacátých let se o založení vlastní rozhlasové stanice pokoušeli v Plzni a v Olomouci, ale úsilí obou měst nebylo korunováno úspěchem. Nedařilo se to ani v průběhu let třicátých, západočeská i hanácká metropole na vlastní vysílání musely počkat až do skončení druhé světové války.

Rok 1945 otevírá etapu, kdy se v rychlém sledu objevují další samostatná rozhlasová studia – Hradec Králové, České Budějovice, Ústí nad Labem, dále Teplice, Most, Liberec a Pardubice. V roce 1956 vzniká regionální studio v Jihlavě.

Studia v Olomouci, v Pardubicích a v Jihlavě v průběhu následujících let svou samostatnost ztrácejí a stávají se pobočnými pracovišti rozhlasů v krajských městech, do jejichž oblasti spádově patří (tedy Ostravy, Hradce Králové, resp. Brna). 1. dubna 1963 se v éteru ohlašuje Středočeské krajské vysílání Československého rozhlasu a 31. srpna 1964 vzniká další krajské studio – Vysílání pro hlavní město Prahu. Tato struktura regionálních studií se do počátku devadesátých let v zásadě nemění.

Po společenské proměně na přelomu osmdesátých a devadesátých let dochází v síti regionálních stanic postupně ke změnám. V roce 1994 se znovu osamostatňuje studio v Olomouci.

Důsledkem nového územněsprávního členění České republiky na počátku nového tisíciletí je mj. vznik nových regionálních stanic Českého rozhlasu. Souvisí to i s obecnějšími trendy, které se projevují i v jiných evropských zemích – s přiblížením regionálního vy-

sílání posluchačům. Na počátku roku 2003 je stav následující:

Odpojovaná „lokální okna“ pro **Karlovarský kraj** (vysílána z plzeňského studia) začal Český rozhlas vysílat od října 2000; nejdříve jednu až dvě hodiny denně, s kompletním ranním servisem od května 2002 už celkem pět hodin každý všední den.

Od března 2001 vysílá ČRo Regina vedle pražského programu i celodenní druhý program určený pro **Středočeský kraj**. Od října 2002 se středočeský kanál identifikuje jako Český rozhlas Region a jeho formát se ještě více odklání od metropolitního programu ČRo Regina.

Ve východních Čechách bylo nutno nejprve vyřešit komplikovanou kmitočtovou situaci. Od listopadu 2002 je **Královéhradecký kraj** kompletně pokryt třemi kmitočty. „Lokální okna“ se zpravodajstvím pro **Pardubický kraj** vysílala pardubická redakce z nově rekonstruovaných prostor od března 2002, samostatné vysílání Českého rozhlasu Pardubice v rozsahu 12 hodin denně bylo zahájeno 2. prosince 2002.

17. června 2002 zahájila samostatné vysílání nová stanice na **Vysočině** – Český rozhlas Region.

V **Liberci** působí redakce Českého rozhlasu Sever. V majetku ČRo je hrubá stavba, byl zpracován projekt její dostavby s adaptací pro rozhlasové užívání. K úplnému osamostatnění libereckého vysílání bude však zapotřebí zlepšit kmitočtové pokrytí kraje.

ČRo Brno plánuje otevřít tzv. „lokální okna“ pro **Zlínský kraj** po rekonstrukci budovy, tedy nejdříve v létě 2003; od začátku roku 2003 však výrazně zvýšil počet zpravodajských a publicistických příspěvků ze Zlína v regionálním i v celoplošném vysílání Českého rozhlasu.

Z historie brněnského studia

Průkopníci brněnského vysílání

Brněnské rozhlasové studio je po Praze druhým nejstarším vysílacím pracovištěm v naší republice. K pokusům v oblasti radiofonie zde došlo ještě před zahájením pravidelného vysílání. V únoru 1922 se brněnské radiotelegrafní a radiotelefonní stanici podařilo odvysílat bezdrátově několik národních písní. Vysílání tehdy zachytily stanice v Itálii a Dánsku. Po pokusu, který provedli u příležitosti státního svátku v roce 1920 vojáci z vysílačky na pražském Petříně, šlo o druhé radiofonní vysílání z našeho území zachycené v cizině.

V prvním roce existence brněnského rozhlasu bylo nejzávažnějším úkolem zvládnutí technické stránky vysílání a propagace rozhlasu. První pokusy se konaly od 10. do 13. května 1924. Vysílalo se přímo z budovy vysílače v Komárově na vlně 1600m a na telegrafním vysílači firmy Huth o výkonu 1 kW. Zprávy telefonicky z Prahy přejímal a do mikrofону četl sám správce vysílače pan **Mácel**. Od 12. července 1924 byly burzovní zprávy vysílány již pravidelně od 14.00 do 14.15 hod. První studio bylo zřízeno v pavilonu na střeše Zemského domu 1. září 1924. Od 1. března 1925 se vysílací čas prodloužil na dvě hodiny.

Je příznačné, že radiotelefonie – vysílání bez drátů – jako nový vynález přitahovala především techniky. V Brně to byl **ing. Jan Čermák**, člověk přímo posedlým novým. Byl prvním ředitelem stanice, technikem, redaktorem i hlasatelem a k tomu všemu i uklízečem, účetním a pokladním. Ing. Čermák přizval ke spolupráci profesora brněnské konzervatoře **Ladislava Malého** a pověřil jej tvorbou hudebního programu, ve kterém mohl prof. Malý využívat osobních kontaktů. Funkci prvního programového redaktora vykonával prof. Malý do roku 1925.

Brněnský Radiojournal kolem sebe v krátké době soustředil spolupracovníky ze všech oborů. Na pořadech se podíleli hlavně členové brněnského Národního divadla a profesori a žáci brněnské konzervatoře. Mezi prvními účinkujícími se objevili Brněnské kvarteto, Kvartet Radiojournalu, koloraturní pěvkyně Levíčková-Čechová a šestnáctiletý klavírní virtuos Rudolf Macudzinski.

Pavilon na střeše Zemského domu

Do funkce technického vedoucího nastoupil kapitán vojenské telegrafní služby **ing. Antonín Slavík**, zatím jen jako spolupracovník. Správou literárního oddělení byl pověřen **Vladimír Šimáček**, režisér brněnské činohry, který se stal 1. června 1925 po odchodu ing. Čermáka správcem odbočky. 16. října 1925 nastoupil do služeb Radiojournalu hlasatel **Jan Liška**, jedna z nejpopulárnějších postav brněnského rozhlasu. (K zájmu o rozhlas jej zřejmě přivedla zkušenost z první světové války, kdy byl telefonistou a radiotelegrafistou.) Od poloviny třicátých let zastával funkci inspektora vysílání. Hudebního oddělení se po odchodu prof. Malého ujal **Jan Janota**, dirigent orchestru Národního divadla v Brně. Trvale byl angažován jako šéf hudebního programu teprve o rok později, 1. července 1926. V dohodě s Prahou se soustředil na předromantickou hudbu a soudobou hudbu moravskou.

1. října 1925 se z Brna začalo vysílat na vlně 750 m o výkonu 1 kW. Od 14. listopadu 1925 se už vysílalo z nového

Ředitel A. Slavík

moderního ateliéru v Nové ulici č. 18 (dnešní Lidická), kde bylo zřízeno první akusticky vybavené studio.

V této době byl rovněž vypracován rámcový program, podle něhož se třikrát týdně vysílal hodinový orchestrální koncert a pravidelné večery operetní hudby. Operní večery byly doménou členů opery brněnského Národního divadla. Soustavná péče byla věnována písni lidové i umělé. Vysílací čas od 18.00 do 19.00 hod. byl vyhrazen přednáškám a pohádkám. (První pohádky četla dětem manželka ing. Čermáka, později ji nahradil „strýček Tomáš“ – prof. Josef Šíma, profesor Vyšší průmyslové školy v Brně.) Ze slovesného programu stojí dále za zaznamenání především činnost **Vladimíra Šimáčka**, který režijně připravil do vysílání například Averčenkovy aktovky (Hodina obchodu, Soudek červeného vína) a do konce roku 1925 ještě sedm dalších divadelních titulů. Pravidelnější než činohry byly večery

Hlasatel J. Liška

recitací. Od září 1925 začal se svými „plkačkami“ **strýček Křópal z Břochovan** v podání herce a zpěváka **Valentina Šindlera**. Jeho lidový humor se stal typickou složkou brněnského programu.

Ke konci roku 1925 měl brněnský Radioujmal pět stálých zaměstnanců.

Stabilizace programu

Polovina dvacátých let byla pro rozhlas dobou neobyčejného rozmachu. Přibývali noví koncesionáři, konečně byly peníze na investice do nového technického zařízení, na zaplacení drahých přenosů. Rozhlas se v krátké době stal běžnou součástí denního života.

Správce odbočky a později ředitelem byl jmenován **ing. Antonín Slavík**, který měl na starosti rovněž literární program. Hudební stránkou byl pověřen režisér **Vladimír Šimáček**. Kapelnické taktovky rozhlasového

orchestru se ujali **Jan Janota** a **Břetislav Bakala**. Ze šéfů oddělení byla vytvořena první programová rada.

Hlasateli v tomto období byli Jan Liška a **Jaroslav Tyl**. Ten však v polovině roku 1929 odešel do Ostravy a stal se správcem tamní odbočky. V Brně jej nahradil zpěvák, konferenciér a kabaretiér **Vladimír Konupka**.

V březnu 1927 si rozhlas pronajal nové místnosti opět v Nové ulici, tentokrát v č. 16. V prosinci 1929 došlo k dalšímu stěhování, tentokrát do Kounicovy ulice do prostor sokolského stadionu.

30. ledna 1926 byl uveden do provozu vysílač s novým systémem Marconi (výkon 2,4 kW na vlně 521 m). Vysílání bylo slyšet nejen na celém území republiky, ale i za hranicemi. 1. července 1928 začalo Brno vysílat na nové vlně 441,2 m. 30. června 1929 byla Brnu přidělena nová vysílací vlnová délka 342 m. Brněnský rozhlas využíval linkové spojení k různým reportážím (například z dolu rosicko-oslavanského revíru), časté byly i přenosy koncertů, přehlídek a soutěží z různých míst v kraji.

Základem programu byla stále **hudba**. Nejvíce prostoru zaujímala hudba komorní. Profesori brněnské konzervatoře iniciovali nejrůznější komorní sestavy, z nichž mnohé začaly s rozhlasem spolupracovat. Velká pozornost byla věnována dílům moravských skladatelů. Nedílnou součástí hudebního vysílání byly přímé přenosy z brněnského Národního divadla, které se stávaly zlatým hřebem programu. Přistoupilo se i k vysílání operet, o které posluchači projevívali nebyvalý zájem. V nedělních matiné byla vysílána duchovní hudba a symfonické koncerty orchestru brněnského Národního divadla.

Postupně se na vysílání začali podílet další umělci a soubory. **Dr. Ludvík Kundera** se osvědčil jako autor hudebně-vzdělávacích pořadů. O české hudební emigraci a vývoji opery připravoval fundované pořady **prof. Vladimír Helfert**. **Dr. Karel Vetterl**, autor pořadů o hudebním folkloru, připravoval také úvodní přednášky k populárním orchestrálním koncertům.

Vzdělávací program obsáhl skoro všechny obory lidského vědění. Stal se jakousi lidovou univerzitou. Rozšířil se i okruh přednášejících. Významným počínem tohoto období bylo zahájení kurzu esperanta na rozhlasových vlnách. Kurz se začal vysílat na přání moravských amatérů, které vedl Josef Bednář, ředitel Obchodní školy v Brně.

V odpoledním čase byla vysílána Hodinka po ženy.

Rozhlasové dramatické umění, chápané tehdy jako „divadlo pro slepé“, hledalo nové formy. Jednoaktovky s malým obsazením vystřídala 4. května 1926 poprvé celovečerní hra – Hilbertova Vina. Následovaly přímé přenosy z brněnského Národního divadla – Jiříkovo vidění J. K. Tyla, Shawův Pygmalion a další. Režisér Šimáček brzy pochopil, že přenosy jsou dlouhé, obsahují pro posluchače mnohé nesrozumitelné momenty a že je třeba divadelní hry přizpůsobovat rozhlasové specifičnosti. V roce 1926 byla poprvé vypsaná soutěž na původní rozhlasovou hru. Odborníci věřili, že si rozhlas vytvoří vlastní tvůrčí metody. Rozhlasových dramatiků bylo ale v Brně málo, proto byl program i nadále sestavován z osvědčených prací divadelních autorů.

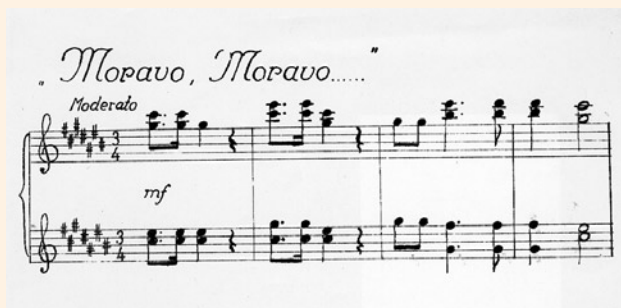
Výrazným obohacením skladby dramatického programu byla brněnská divadelní avantgarda, Akademická scéna. Po příchodu **E. F. Buriana**, jemuž bylo pronajato její dosavadní působiště na Výstavišti, nezanikla, naopak pokračovala ve své činnosti v rámci rozhlasového studia. Jejím vedoucím se po **Vladimíru Rýparovi** stal **Dalibor Chalupa**.

Brno vede

Brno, které koncem roku 1929 dostalo nové, technicky velice dobře vybavené studio v Kounicově ulici, se v té době postavilo do čela programových inovací Radiojournalu. Kolektiv programových a technických pracovníků, obklopený řadou externích spolupracovníků, začal vytvářet program jako týmovou práci.

1. srpna 1932 se stal kmenovým režisérem **Dalibor Chalupa**. Realizoval první interview s moravskými umělci (Alfonsem Muchou, V. K. Jeřábekem), pokoušel se o stylizované reportáže. Byl také autorem rozhlasových pásem, kterými se průkopnický zabýval už od konce dvacátých let. V červenci 1930 byl vysílán jeho pořad Na tom našem dvoře čili Dvorní pěvci, jenž je sice označen jako rozhlasová parodie, ale zároveň je považován za první české rozhlasové pásmo.

Vedle Dalibora Chalupy se od roku 1930 stále častěji objevují jména **F. K. Zemana** a později i **Františka Kožíka**. Zeman se pokusil o reportáž spojenou s kabaretem na téma Kde se pivo vaří. Jeho folkloristické pořady byly zpravidla vysílány přímým přenosem. Podílel se i na sportovních reportážích.

Notace znělky

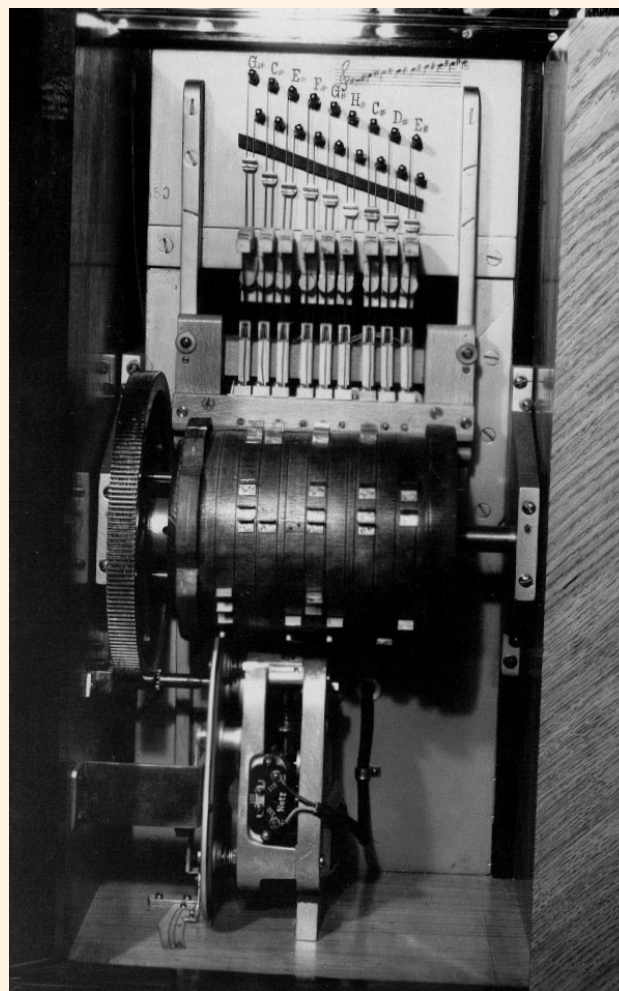
Pro zábavné pořady byl angažován **Oldřich Nový**, v té době režisér operety Národního divadla v Brně.

Třicátá léta v brněnském studiu jsou spojena s jménem **brněnská rozhlasová škola**, především díky působení hvězdné trojice Dalibor Chalupa, František Kožík a **Josef Bezdíček**. Tato éra však začíná už příchodem **Jindřicha Honzla** a E. F. Buriana do Brna a nástupem Dalibora Chalupy do funkce tajemníka literárního oddělení 1. dubna 1930. Ačkoliv oba prvně jmenovaní teprve získávali rozhlasové zkušenosti, jejich práce se setkala s velkým ohlasem u posluchačů i kritiky. Vedle úprav a režii divadelních her se Honzl soustředil na dramtizaci próz (Hašek, Čechov, Dostojevskij). Jeho spolupráce s brněnskými rozhlasovými tvůrci byla sice krátká, ale bohatá. První režii byl Klicperův Ptáček 5. září 1930, poslední Čechovův Medvěd 13. března 1931.

Zdárný vývoj umělecké činnosti v brněnském rozhlase byl v posledních dvou předválečných letech poznamenán politickým napětím a závažnými událostmi doby. Bouřlivý vývoj rozhlasové hry začal stagnovat. Brněnský Radiojournal pracoval v mnohem horších podmínkách než pražský. O to víc vynikla jeho umělecká průbojnost, tak charakteristická pro předchozí období.

V roce 1936 nastoupili na místa hlasatelů **Karel Majer** (původním povoláním operní pěvec) a **Marie Coufalová**, po prázdninách vystřídal dirigenta Jana Janotu, který odešel do pražského ústředí, **Jan Plichta**. Pro německé vysílání byl v roce 1936 angažován hlasatel **Erwin Schneider**, dřívější externisté **dr. Hans Holländer** a **Karl Quido Petin** se stali řádnými zaměstnanci.

5. května 1931 byl uveden do provozu nový vysílač o výkonu 32 kW; na krátkou dobu se stal nejsilnějším

„Znělkostroj“

československým vysílačem. V roce 1937 byl dobudován mohutný vysílač pro Brno o výkonu 100 kW. Byl umístěn poblíž Prostějova a napojen dálkovým kabelem na rozhlasová studia v Brně.

Po rekonstrukci technických zařízení, která se prováděla v druhé polovině roku 1936, byla zřízena čtyři studia a hlasatelny v pronajatých místnostech v Husově sboru v Botanické ulici. Studia byla propojena se Stadionem, byly nainstalovány nové zesilovače, hlavní a pomocný rozvaděč, režisérský stůl se čtrnácti mikro-

fonovými potenciometry a šest kulových dynamických mikrofonů. I studia na Stadionu v Kounicově ulici prošla modernizací. Roku 1938 zde bylo dokončeno velké vysílací studio pro natáčení orchestrální hudby. Byly v něm instalovány čtyři záznamové stroje na ocelový pás, tzv. blattnerphony. Vedle toho existovala centrální záznamová služba (zpočátku se zvuk zaznamenával do voskových a povlakových desek). Brněnský rozhlas též získal jeden přenosný krátkovlnný reportážní vysílač.

Nejvýraznější vizitkou brněnské stanice se stala znělka – úryvek znárodnělé písně Moravo, Moravo Ludvíka Dietricha (1804–1858).

Nové podněty, s nimiž přišlo Brno v **publicistice**, souvisejí se skutečností, že na rozdíl od Prahy se brněnské studio mohlo odpoutat od událostí slavnostního charakteru a oficiálnosti. V květnu 1930 vysílalo první skutečnou reportáž – procházku Neumarkovou textilní továrnou s názvem Od ovčí vlny k vlněné látce. (O významu brněnského studia v kontextu vývoje tohoto rozhlasového žánru pojednává podrobněji kapitola Profesionizace vysílání 1930–1938.)

Podle pražského vzoru vysílalo Brno Přednášky pro zvědavé a zvědavé posluchače. Mezi úspěšné cykly patřily zejména Jak vzniká a nač je vědecká práce, Jak si stavím dům, Vzhůru do přírody atd. S velkým ohlasem se setkala pravidelná denní desetiminutovka, která informovala o významných událostech společenského života. Toto komentované zpravodajství bylo zárodkem budoucího Zrcadla kultury. Součástí přednáškového programu byly rozhlasové jazykové kurzy. Měly nečekaný ohlas, zejména pokud šlo o angličtinu. Brno vysílalo také kurzy francouzštiny, esperanta a Morseových značek.

Mimořádné štěstí měla brněnská stanice v roce 1934, kdy úspěšně prošel konkurzem na externího hlasatele **dr. Antonín Friedl** (od 20. května 1935 do 1. října 1938 působil jako externí hlasatel a inspektor. 11. října 1939 se s rozhlasem natrvalo rozloučil). S F. Kožíkem a dalšími programovými pracovníky uskutečnil řadu besed a reportáží.

Vrcholem **sportovních přenosů** se stalo vysílání z mezinárodních motoristických závodů na okruhu Velké ceny, jež se staly celorepublikovou událostí. Bohužel, s příchodem nacistů ustalo i soužití sportovního Brna a jeho širokého okolí s rozhlasem. Až do před-

válečných let se podíleli na tvorbě sportovních zpráv, nazvaných Moravská sportovní neděle, **Jan Liška**, **Lev Vašíček** a **Vladimír Paulišta**. Nejdříve jedenkrát, později i vícekrát týdně na brněnských vlnách začal tzv. ranní tělocvik.

V roce 1938 se rozšířilo brněnské německé vysílání. Rozhlas využíval i venkovské německé soubory. Brněnské pořady německého vysílání byly postupovány také Praze a Moravské Ostravě. Německé školské vysílání přebírala brněnská stanice z Prahy.

V oblasti **dramatických a literárních pořadů** měla v těchto letech brněnská stanice podobnou programovou linii jako pražská. Doplnovala vysílání, zaměřené z velké části na klasiku, civilním dramatem, konverzačními hrami apod.

Literární pořady připravoval **Lev Blatný** (spoluredaktor časopisu Host), po jeho předčasné smrti Dalibor Chalupa. Brno oproti Praze dávalo přednost kratším pořadům, komponovaným přímo pro rozhlas a střídajícím různé žánry. Objevily se výchovné cykly, přednášky s ukázkami, které už připomínaly pásma a tematické večery. Často vycházely z historie nebo z životního díla známých umělců. Tyto pořady připravovali prof. Vladimír Helfert a jeho dva žáci, Karel Vetterl a Ludvík Kundera. Pražské ústředí se proti tematickým večerům ostře ohradilo, Brno v nich ale pokračovalo dál.

Recitace a četba se objevovaly v pravidelných pořadech Chvilka lyriky a v cyklu Básníci, vyjadřovatelé naší doby. Sem patřily četné referáty o knižních novinkách a fejetony. Zvláštní pozornost byla věnována humoru v pořadech Chvilky humoru, Humor různých národů a Souboj anekdotářů. V četných pořadech se uplatňovaly známé postavy brněnského rozhlasu – Křópalova rodinka, herecká dvojice **Konupka–Kosina** aj.

V roce 1931 se vysílala z brněnského Výstaviště přímým přenosem hra Voskovce a Wericha Ostrov Dynamit. Bylo to vůbec **první vystoupení protagonistů Osvozeného divadla před mikrofonem**. Představení přímo z provaziště reportážním způsobem uváděl Dalibor Chalupa.

Významným počinem ve vývoji rozhlasové hry i režie se stalo uvedení **hry Františka Kožíka Cristobal Colón** 12. dubna 1934. Tento rozhlasový epos využíval prózy, verše, hudby, sborové recitace a reportáže.

Textová část se opírala o množství pramenů o životě objevitele Ameriky. V Cristobalu Colónovi dosáhl vývoj české rozhlasové hry vrcholu, který už ve třicátých letech nebyl překonán. (Detailněji o této hře, stejně jako o vývoji brněnské rozhlasové režie a dramatického vysílání pojednává kapitola Profesionalizace vysílání 1930–1938.)

Fleischmannovou hrou Má zahynout mandarin (1933) belgické provenience prolomila brněnská stanice bariéru, omezující konfrontaci naší rozhlasové tvorby s díly výhradně německých autorů. Poslední hrou, vysílanou z brněnského studia před jeho obsazením, byli Hráči N. V. Gogola v režii Josefa Bezdíčka (6. března 1939).

V **hudební oblasti** bylo na přelomu dvacátých a třicátých let Brno pověřeno vysíláním především staré hudby a hudby zábavné. Hlavním těžištěm hudební činnosti byly pořady populární hudby, pravidelné orchestrální koncerty, folkloristické pořady. Pozornost byla věnována české hudbě se zvláštním zřetelem k tvorbě moravských autorů. O sborovou tvorbu pečovalo především Pěvecké sdružení moravských učitelů a pěvecké sdružení Opus. Pevnou součástí programu se staly Lidové koncerty orchestrální, které se pravidelně začaly vysílat od roku 1935. V letním období se vysílaly Černé hodinky – lidové koncerty s mluveným slovem (recitací, krátkými činohrami). Přibýly i nové původní práce, například Zrození opery (ze života Claudia Monteverdiho) F. Kožíka a H. Holländra, Česká beseda R. Waltra, Král Paříže (o J. Offenbachovi) od F. Kožíka a pořad U kolébky písně Moravo, Moravo, který vznikl spoluprací F. Kožíka a K. Vetterla. Při přenosech oper a koncertů se v souladu s rozhlasovými zásadami zpravidla uvádělo jen jedno jednání nebo část představení. V neděli byly vysílány bohoslužby střídavě z římskokatolických, českobratrských, československých i pravoslavných chrámů.

Brněnský rozhlasový orchestr měl už třicet pět stálých členů. Účinkoval až pětkrát týdně v samostatných orchestrálních pořadech. Vedle vlastního orchestru se na programu podílely externí soubory, například Brněnský sálový orchestr, Jazzorchestr, Ondrovo trio a Hanouskovo kvarteto, Radiošraml, Lidová dechová hudba a další. V letním období se ve vysílání objevily promenádní koncerty z Luhačovic, brněnských Lužánek a z kavárny v Zemském domě.

V oboru lidové písně a folkloru se Brno zaměřilo na ucelené pořady ze Slovácka, Valašska, Hané, Horácka a moravsko-slovenského pomezí. Autentický folklor se postupně nahrazoval stylizovanými formami.

V roce 1936 pokračovala „slepecká akce“ určená pro celou republiku. Jejím účelem bylo získat peníze na zakoupení nových síťových přijímačů pro takto postižené posluchače. Částka 9297 korun stačila na nákup osmnácti jednolampových a dvoulampových přijímačů, akumulátory, reproduktory a baterie. Posluchači pomáhali v této akci nejen penězi, ale i dary, takže dalších 159 přijímačů se pro zrakově postižené mohlo stát jediným spojením se světem.

Okupace

Koncem roku 1938 a začátkem roku 1939 se z rozhlasu stal zpravodajský prostředek sjednocující národ a křísící jeho sebevědomí. 28. února 1939 byly propuštěny všechny vdané zaměstnankyně (na základě vládního nařízení 379/1938 – úsporné opatření vlády o výdělečné činnosti).

15. března 1939 byl brněnský rozhlas obsazen lidmi s hákovými kříži na rukávech. Vedoucím za německou stranu se dočasně stal **Erich Smutník**, techniku řídil pan **Berwick**. Českou řeč, působící povzbudivě na národní sebevědomí, vystřídala němčina. Z rozhlasu se téměř přes noc stal výhradně zpravodajský prostředek. Dramatické vysílání bylo značně omezeno. Čeští zaměstnanci se museli podrobit zkoušce z německého jazyka.

Po několika dnech byl dovolen český program – zpočátku pouze patnáct minut veršů předních českých básníků, doplněných hudbou. Jinotajům v uveřejňovaných básních i písňových textech německá cenzura zpočátku nerozuměla, posluchači ovšem ano a zahrnovali rozhlas dopisy plnými porozumění. Porady u ředitele Slavíka se v té době netýkaly ani tak programu jako politické situace a později i válečných akcí. Vysílání pořadu Moravo, do práce mělo zahánět malomyslnost, ukazovat statečnost na příkladech jednotlivců, spolků i obcí. Dalším dobrým počinem brněnského studia byl Šrámkův Stříbrný vítr, vysílaný 22. května 1939 v úpravě Františka Kožíka.

Aby se rozhlas co nejvíce přiblížil posluchačům, začalo Brno po vzoru vídeňských kolegů hrát na přání. Získané peníze byly určeny na dobročinné účely. Rozhlas přestal být úřadem a stal se – alespoň na čas – nasloučajícím přítelem.

Ředitel brněnského rozhlasu Antonín Slavík byl 14. prosince 1939 zatčen. Spolu s prof. Janem Uhrem, notářem Josefem Jarošem a učitelem Jaroslavem Skryjou, se kterými pracoval v odbojové ilegální organizaci Obrana národa, byl nejprve uvězněn v brněnských Kounicových kolejích, později byl převezen do Wohlaufu u Vratislavi, odsouzen k smrti a 27. října 1942 v Berlíně popraven. František Kozíček píše o Slavíkově umlčení jako o nejhorší a drtivé ztrátě pro brněnský rozhlas. Sám Kozíček, protože se dostával do pozornosti gestapa a byl varován Lidovými novinami, k 1. lednu 1941 opustil brněnské studio a odešel do Prahy.

I hudební vysílání bylo podrobeno cenzuře. Byla zakázána prezentace české hudby s vlasteneckou a demokratickou tematikou, ze zahraniční tvorby se vysílaly jen skladby německých klasiků. Hudební redakci v těchto letech řídil **dr. Čeněk Gardavský**.

Po zatčení ing. Slavíka byl vedením rozhlasu pověřen **Karel Vetterl**. Stál v jeho čele až do 19. března 1942, kdy jej ve funkci vystřídal rodilý Němec **Emil Štepan**, člověk k českým zaměstnancům nezaújatý a tolerantní (snad také proto, že se v červenci 1938 oženil s Češkou, v důsledku čehož se rozešel s celou svojí rodinou). Každého posuzoval podle schopností. Na jeho přimluvu bylo z totálního nasazení uvolněno několik zaměstnanců. Z funkce byl odvolán pražským vedením 19. dubna 1945, těsně před osvobozením Brna.

Ještě před svým odchodem se Němci pokusili zničit vysílací pracoviště. 19. dubna 1945 v 5.40 hod. přišel rozkaz k destrukci vysílacího zařízení. 27. dubna byla už větší část města osvobozena a mohlo se začít s obnovovacími pracemi. Přestože budova Stadionu dostala dva přímé zásahy, část budovy, kde byl rozhlas umístěn, zůstala ušetřena. Zbylé vnitřní zařízení studií však bylo zcela zničeno. Vysílat se zatím nemohlo – komárovský vysílač byl rozbitý, brněnská elektrárna také. Navíc ruské vojenské úřady povolovaly vysílání jen tam, kde byla fronta vzdálená nejméně sto kilometrů. Do 10. května bylo uvedeno do pořádku zásadní vysílací zařízení a mohlo se začít znovu.

V letech 1939–1945 měl brněnský rozhlas 198 zaměstnanců.

Poválečné budovatelské roky

Usilovnou prací a nadšením zaměstnanců rozhlasu se mohlo začít vysílat už 10. května 1945. Vysílání bylo obnoveno přesně ve 12.00 hod. – i když jen vysílačkou o vý-

konu 0,5 kW a s programem, který byl převzat z Prahy. Čestný úkol poprvé po válce promluvit k posluchačům připadl na hlasatele **Karla Majera**. (Ten byl také od 19. dubna 1945 se správním náměstkem **Vladimírem Pachlem** po odchodu německého ředitele Stepana do Prahy pověřen vedením brněnského studia.)

V dalších dnech se vysílaly nejen celostátní zprávy z Prahy, ale i hudba z gramofonových desek a místní zpravodajství.

Rozhlas zůstal v pronajatých budovách (Stadion, Husův sbor, místnosti v Kounicově ulici vedle Zemského domu a naproti v čísle 14).

26. června 1945 se zaměstnanci brněnského rozhlasu poprvé po válce sešli na společné schůzi, na které jim byl představen nový ředitel studia **ing. František Konečný**, jmenovaný 19. června 1945. Šéfem programu se stal **dr. Ladislav Pulkrábek**.

V letech 1945–1950 mělo brněnské vysílání regionální charakter. Vlastní pořady byly doplňovány pořady pražskými, naopak některé brněnské pořady přebíraly celostátní okruhy Praha I a Praha II.

Postupně se dávala do pořádku **technická zařízení** poničená válkou. 28. ledna 1946 byl dán do provozu **vysílač** v Brně-Komárově (259 m) o výkonu 20 kW, který nahradil provizorní poválečné vysílače. V září 1947 začal vysílat dobrochovský vysílač Morava o výkonu 100 kW, který pokrýval signálem skoro celé území republiky. Od 21. září 1947 mělo Brno dvě vysílací stanice: Brno I a Brno II.

Bezprostředně po skončení války brněnské studio zprostředkovávalo návrat osvobozených vězňů z koncentračních táborů. Připojovalo se i k rozhlasové zprostředkovatelně – vzájemné pomoci mezi továrnami, aby se v nich mohlo co nejdříve začít zase pracovat.

16. prosince 1945 zahajoval ing. František Konečný akci 500 kmotrů opuštěným moravským dětem, kterou rozhlas zorganizoval spolu s úřadem Zemské péče o mládež. Před Vánocemi bylo v moravských dětských domovech skoro šest tisíc sirotků. Po odvysílání výzvy se hlásili nejen jedinci, ale také školy, vojenské útvary, úřady, které přebíraly tzv. kmotrovství i nad několika opuštěnými dětmi. Výtěžek této dobročinné akce koncem roku 1946 dosáhl 1 860 000 Kč.

V roce 1946 přebíralo Brno Rozhlasové noviny z Prahy v čase 19.00–20.00 hod. Od 16.00 hod. vysílalo vlastní

zprávy. Od 22. září 1946 byl vysílán brněnský zvukový deník Čas práce a budování (19.40–20.00 hod.). V neděli zaznívala z brněnského rozhlasu Živá slova, pořad, na kterém brněnské studio spolupracovalo s Prahou. Na úspěchu dvou dalších pořadů měl velkou zásluhu **Živan Vodseďálek**: Volná tribuna, vysílaná od září 1945, byla věnována aktuálním životním problémům současnosti. Na podzim 1947 se začala vysílat Rozhlasová univerzita. Jedním z nejsledovanějších pořadů byla Beseda pro ženy s prof. Jiřím Šteflem.

Od začátku roku 1946 se ve večerních hodinách **literární redakce** pravidelně ozýval Jiří Štuchal se svým patnáctiminutovým pořadem Sobotní rozprávka. Dvojice autorů Vladimír Konupka a Karel Kosina navázala na předválečné kabarety, tentokrát pod názvem Veselá brigáda Ko-Ko nastupuje.

Literární produkce se zaměřila na četbu a krátké pořady. Dramatických pořadů se vysílalo z Brna velice málo. 9. prosince 1947 byl uveden poslední díl cyklu rozhlasových her Slunce bydlí na horách od Karla Jakoba. Hry měly společný nejen název, ale i hlavní hrdiny. Cyklus byl označován za jeden z prvních pokusů uplatnit vedle spisovného jazyka také nářečí.

Brněnská stanice přispívala do vysílání **školského rozhlasu**, který po roce 1945 navázal na předválečné vysílání: každý den od deseti hodin vysílal půlhodinku pro školy různých stupňů. Pořady většinou připravovala hlavní redakce v Praze.

Programová koncepce **hudební redakce** v poválečném období tvůrčím způsobem navázala na avantgardu třicátých let, ať už v oblasti hudebněvzdělávacích pořadů (například Oživená hudební minulost), v prezentaci folklorní hudby nebo v objevné dramaturgii symfonické, vokální, komorní a operní hudby.

Mezi autory pořadů vážné hudby můžeme najít například B. Štědrone, Z. Blažka, L. Kunderu, G. Čermušáka. Všichni účinně pomáhali přímo i nepřímo vytvářet ve své době hudební tvář brněnského rozhlasu.

Od dubna do července 1946 se vysílal cyklus Profily moravských skladatelů. V neděli dopoledne od 9.00 do 9.30 hod. se střídala varhanní hudba s hudbou duchovní. Největší hudební událostí roku 1948, Festivalu Leoše Janáčka, se rozhlas účastnil dramaturgicky i finančně. K základním hudebním tělesům patřil stále Symfonický

orchestr brněnského rozhlasu se šéfem Břetislavem Bakalou a dirigentem Janem Plichtou. Malý orchestr řídil **Antonín Devátý**.

Stále častěji se ozývala lidová píseň. 21. června 1946 se představila posluchačům Úlehlova národní družina v pořadu **dr. Vladimíra Úlehly** Hornácká lidová píseň, další pořad byl věnován sběrateli lidových písní Františku Bartošovi. Brněnský rozhlas byl též u prvních strážnických slavností 30. června 1946 (posluchačům rozhlasu je zprostředkovali J. Štuchal a V. Úlehla). Tak byla založena tradice každoročních přenosů z krásného prostředí parku strážnického zámku. Pořady Zpívejte s námi (od 17. ledna 1948) nebo Zpěvem k srdci (od 23. října 1948) popularizující lidovou píseň připravovali **František Lýsek a Ladislav Kozderka**.

Po nástupu totality

Technickým centrem brněnského rozhlasu i po válce zůstávala vysílací pracoviště na Stadionu. Studio I bylo vyčleněno pro hudební pořady, studio III sloužilo slovesné výrobě, zvláště větším činoherním pořadům. V Husově sboru v Botanické ulici natáčely orchestry a studio se využívalo i jako koncertní sál. V Nové radnici na Dominikánském náměstí bylo malé studio pro slovesnou výrobu.

Koncem roku 1949 dostal brněnský rozhlas k užívání budovu v Beethovenově ulici č. 4, postavenou v letech 1923–1925. Sem se postupně přestěhovaly všechny provozovny z Kounicovy ulice, byla zrušena studia v Husově sboru a v Nové radnici. Na Stadionu získal rozhlas ještě bývalé kino Dukla, které bylo přebudováno na velké hudební studio.

Po komunistickém převratu na sebe dlouho nenechaly čekat změny v personálním obsazení. V tíživé politické situaci byl odvolán ředitel **Miloš Pavlinec** (v souvislosti s tzv. Šlingovou aférou). Prahou jmenovaný nový ředitel **Josef Věromír Pleva** zodpovídal za chod stanice pouhý rok. Jeho nástupce **Richard Blažek** byl z kádrových důvodů po krátké době odvolán. Prozatímním vedením byl pověřen vedoucí redaktor oddělení pro děti a mládež **Vladimír Simanov**. Ten ze zdravotních důvodů záhy odstoupil a řízení bylo svěřeno vedoucímu kádrového oddělení **Viktoru Kupkovi**. Protože spojení obou funkcí bylo náročné, pražské vedení uvolnilo redaktora hlavní redakce pro děti a mládež **prof. Vla-**

dimíra Kovářika, který do Brna dojížděl „ředitelovat“ na tři dny v týdnu. Neudržitelnou situaci pak vyřešilo až jmenování **dr. Josefa Burjanka**, který se ujal úřadu 1. května 1954.

Ke změnám docházelo i na nižších stupních řízení: v hudební redakci vystřídal **dr. Hlaváčka**, který odešel do pražského rozhlasu, **Zdeněk Cupák**. **Dr. Leopold Buchníček** byl po odchodu Miloše Kocourka do Moskvy pověřen prozatímním vedením politické redakce. Z programového oddělení musel odejít do důchodu **dr. Ladislav Pulkrábek**.

Počátkem tohoto období se jedním z hlavních kritérií místo pracovních výsledků stala politická příslušnost a sociální původ. Přijetí nových pracovníků se dělo po dohodě se závodním výborem ROH, přesuny na vedoucích místech byly prováděny jen se souhlasem ZV, OV a KV KSČ. Teprve koncem padesátých let se situace nejen ve společnostech, ale i v rozhlase začala měnit k lepšímu. Důkazem toho je literárně-dramatická redakce. Stačí vyslovit jména **Jan Skácel**, **Karel Tachovský**, **Miroslav Skála**, **Vlastimil Pantůček**, **Antonín Přidal**.

1. ledna 1949 přešly do kompetence brněnského rozhlasu **vysílače** včetně modulačních linek a tento stav trval až do roku 1952, kdy byla správa vysílacích prostředků předána ministerstvu spojů. 12. března 1950 začalo Brno vysílat na vlnové délce 325,4 m. Od 15. března 1951 platilo nové rozdělení vln, Brno mělo vysílače Komárov (202,2 m). O rok později byl vyřazen z provozu provizorně opravený vysílač 20 kW a nainstalován nový – výrobek n. p. Tesla, typ SRV 3 o výkonu pouhých 3 kW. Takto komárovský vysílač pracoval jenom jako vykrývací stanice. Magnetofony starší patnácti let už pomalu dosluhovaly, údržba byla čím dál obtížnější. Stejná situace byla i u přenosových vozů, a to nejen ve vozovém parku, ale i v technickém vybavení.

V prosinci 1950 přestalo Brno existovat jako samostatná stanice, své pořady dále vysílalo na okruzích „M“ a „R“, od 4. února 1952 pod jednotným názvem Praha – národní okruh.

Čas i název krajevského vysílání, které bylo omezeno jen na jednu hodinu denně, se několikrát změnil. V roce 1951 běželo pod hlavičkou Na vlně Moravy v čase od 18.00 do 19.00 hod., od roku 1954 s názvem Morava hovoří o hodinu dříve. V roce 1957 pořad nesl název Ze

života Moravy, o rok později následovala další změna na Brněnský zvukový deník. Brněnské krajevské vysílání tehdy pokrývalo Brno, Gottwaldov, Jihlavu a Olomouc.

Zpravodajská redakce spolupracovala s ústředním vysíláním, do kterého přispívala zejména sportovními aktualitami. Výraznou postavou brněnské sportovní rubriky byl vedle **Miloše Zouhara Lev Vašíček**, který do rozhlasu nastoupil v roce 1952.

Brněnská **redakce pro děti** přispívala do celostátního programu mj. hudebním pořadem Zpěvem k srdci, který připravoval v brněnském studiu sbormistr **František Lýsek**. V roce 1959 začala stanice Praha I vysílat nový cyklus Pionýrská jitřenka a třikrát týdně magazín Ze světa vědy a techniky. Tento pořad v Brně připravoval **Přemysl Matula**.

V roce 1950 byla v pražském rozhlasu ustavena centrální **dramaturgie**, která určovala repertoár pro celou českou oblast a mimopražským studiím přidělovala texty ke zvukové realizaci. Původní rozhlasová tvorba v té době ustoupila v brněnském studiu do pozadí a udržela se jen v pořadech pro děti a mládež. S nimi je spojeno jméno režiséra **Josefa Svátka**, před válkou blízkého spolupracovníka Josefa Bezdíčka. Svátek vynikl jako režisér folkloristických pořadů, pásem, ale hlavně pohádek. V roce 1955 přešel do pražské redakce pro děti a mládež.

Nebývalý rozvoj a úspěch zaznamenalo v těchto letech v brněnském studiu **rozhlasové pásmo** reprezentované **Milošem Rejnušem**. Ten se později prosadil i jako výrazný tvůrce rozhlasových her. Do svých pásem a literárních revuí zařazoval vedle populárně-vědeckých informací i ukázky z literárních děl.

Literárně-dramatická redakce byla v těchto letech rozčleněna na oddělení literatury včetně rozhlasových her (Karel Tachovský), humoru a satiry (**Miroslav Skála** a **Vlastimil Pantůček**) a veřejných estrád, později přejmenovaných na aktuality a zajímavosti (**Irena Večeřová**). 1. dubna 1953 do redakce nastoupil básník **Jan Skácel**, který o tři roky později vystřídal ve vedoucí funkci básníka **Oldřicha Mikuláška**. Ten odešel do redakce Hosta do domu. Za Skácelova působení byla v Brně věnována mimořádná pozornost poezii, a to nejen současné. Labuť je divný pták, Jehly, špičky, sochory a kůly, Vím já lůčku zelenou, Kmotr poezie, Velký pochod čínské poezie – to jen několik názvů pořadů, na kterých se Skácel podílel.

Režisér J. Svátek

V říjnu 1956 vznikl výjimečný pořad magazínového typu Rozhlasový měsíčník, který se vysílal pravidelně v sobotu večer a jehož autory byli Miroslav Skála a Vlastimil Pantůček. Ten spolupracoval s brněnským rozhlasem už od počátku padesátých let. Populárním se stal především jako textař satirických písní, které sám interpretoval za vydatné pomoci dalšího spoluautora zábavných pořadů **Vladimíra Fuxe**. Miroslav Skála přišel do literární redakce v roce 1955 a pro „Měsíčník“ napsal desítky fejetonů, humoristických a satirických scének a povídek. Rozhlasový měsíčník nejčastěji režírovali **Jiří Valchař**, **Olga Zezulová** a **Miroslav Nejezchleb**. V roce 1961 byl nahrazen novým pořadem Na shledanou v sobotu.

K proslavené „silné sestavě“ se připojil v roce 1957 básník a literární kritik **Karel Tachovský**. Připravoval literární a zábavná pásma (například Koncert pro maminku, Malá noční reportáž, Po stopách jednoho filmového námětu, Půlhodinka s Vítězslavem Nezvallem). V roce 1953 nastoupila do literární a dramatické redakce **Olga Zezulová-Waltrová**, která s brněnským rozhlasem externě spolupracovala už ve čtyřicátých letech (překládala z polštiny, upravovala divadelní hry, psala literární a kabaretní pásma i pohádky pro děti). V historii brněnského rozhlasu jí patří výsadní postavení nejen jako silné tvůrčí osobnosti, ale ve své době i jako jedné z mála rozhlasových režiserek.

Ve druhé polovině padesátých let konečně došlo k obrodě původní české rozhlasové hry. Ze soutěže, vyhlášené v roce 1957, vyšel vítězně (s druhým místem, první cena nebyla udělena) Miloš Rejnuš s hrou *Kapitánovy bomby*. V režii Vladimíra Vozáka měla premiéru 28. srpna 1957 a byla oceněna i v rozhlasové Žatvě.

V oblasti **vážné hudby** bylo zcela mimořádným tvůrčím činem natočení Janáčkových oper, realizovaných Břetislavem Bakalou: *Její pastorkyně*, *Káti Kabanové* a *Příhod lišky Bystroušky* v roce 1953, *Osudu* v roce 1954 a *Věci Makropulos*, *Výletů pana Broučka* a *Z mrtvého domu* v roce 1955. V přímém přenosu se vysílaly veřejné koncerty pro mládež a koncerty Umělci pracujícím. Úvodní slovo připravovali **Josef Burjanek**, **Mirko Očadlík** a **Jiří Hlaváček**. Na abonentních koncertech Symfonického orchestru brněnského rozhlasu se vedle Břetislava Bakaly představil dirigent **František Jílek**.

V čele **Velkého symfonického orchestru** stál v tomto období dirigent Břetislav Bakala. V roce 1951 vystřídal na postu druhého dirigenta **Jana Plichtu Otakar Trhlík**. V témže roce došlo ke změně názvu na **Symfonický orchestr brněnského rozhlasu (SOBR)**. 1. ledna 1956 SOBR ukončil letité působení v brněnském rozhlasu. Spolu se Symfonickým orchestrem Brněnského kraje, který v té době dirigovali Václav Neumann a Zbyněk Mrkos, vytvořili nové hudební těleso – Státní filharmonii.

Koncem padesátých let se brněnské hudební vysílání orientovalo na soudobé dění doma i ve světě. Brněnský rozhlas se stal v tomto období největším provozovatelem soudobé hudby všech žánrů (pořady *Nová díla* a *Skladatel týdne*).

V oblasti **zábavné hudby** vznikaly pořady *K dobré náladě*, *Vesele při práci*, *Střídáme druhou směnu*. Svě místo měly také operetní pořady. Za zmínku stojí rovněž uvedení rozhlasové premiéry hry *Ježka, Voskovce a Wericha Rub a líc* v úpravě Vlastimila Pantůčka. Reformou dřívějšího Malého rozhlasového orchestru vznikl v roce 1951 **Brněnský estrádní rozhlasový orchestr (BERO)**. U jeho zrodu stáli **Ladislav Kozderka** a **Jan Slabý**, oba znamenití muzikanti i zkušení rozhlasáci. Ti byli vystřídáni **Františkem Hertlem** (v letech 1952–1961) a **Jiřím Hudcem**, který v orchestru působil od roku 1953. Významnými sólisty orchestru byli klavíristé **Jan Erml** a **Jan Těšík**.

V roce 1953 se z Brna začal vysílat pořad lidových písní *Na pěknou notečku* v podání nového souboru – Brněnského rozhlasového orchestru lidových nástrojů (BROLN).

Brněnský rozhlasový orchestr lidových nástrojů vznikl v únoru 1952 s úkolem interpretovat lidové písně a lidovou instrumentální hudbu na profesionální úrovni. U zrodu orchestru stál Jaroslav Jurášek, první umělecký vedoucí. Pro BROLN měly zásadní význam tři soubory: kapela Slováckého krúžku, kterou vedl od konce třicátých let cimbalista Jaromír Běhúnek, kapela Valašského krúžku, která vznikla až po osvobození (tvořili ji především vysokoškoláci v čele s primášem Mirkem Melounem), a polo-profesionální Frolkův soubor.

Období renesance rozhlasu

V šedesátých letech se brněnskému rozhlasu začalo blýskat na lepší časy. Získal velké vysílací plochy na všech celostátních okruzích. Podařilo se vyrábět kvalitní pořady, na které se posluchači těšili. Například v programovém bloku **Vysílá ...** (participovala na něm studia v Brně, Ostravě, Bratislavě a Plzni) byl brněnskému studiu vyhrazen čas ve středu odpoledne, v sobotu dopoledne i večer a v neděli večer. Od 2. dubna 1966 tento pořad vystřídal *Domino* s podtitulem, který zároveň dokonale vypovídal o jeho náplni: *Pestrá skládanka hudby a povídaní o volném a ztraceném čase*. Na pořadu spolupracovala s literární redakcí i redakce pro děti a mládež. Nejčastějšími autorkami byly **Zdeňka Jeřábková**, **Alena Tučková**, později Alena Šimůnková.

Na začátku šedesátých let postupně krystalizovalo pravidelné **regionální vysílání**. (S drobnými změnami a rozšířením vysílání o víkendy se zachovalo až do roku 1989.) Vedením redakce byl pověřen **dr. Leopold Buchníček**.

V souvislosti s novým krajovým uspořádáním se změnil název zpravodajské relace na *Hlas Jihomoravského kraje*. Ve všední dny se vysílal od 17.00 do 18.00 hod. Od 1. ledna 1961 byl doplněn pravidelnou relací, která v době od 12.00 do 12.30 hod. nahradila dosavadní vysílání mezi 14.00 a 15.00 hod. Od 30. září 1968 se znovu načas vrátil již jednou používaný název *Brněnský zvukový deník*. Vysílal se ve všední den ve 12.00–12.30 hod. a v 17.00–18.00 hod., v sobotu ve 12.00–12.30 hod. Od 15.00 do 16.00 hod. byl na programu půlhodinový *Kul-*

Literární redakce; zleva E. Karlíková, V. Pantůček (stojící), M. Skála, I. Večeřová, K. Tachovský, A. Přidal

turní zápisník a Hudební blahopřání se stejnou stopáží. Nedělní čas od 10.00 do 11.00 hod. byl vyhrazen milovníkům literatury, dějin a hudby, od 14.00 do 15.00 hod. se opět vysílalo Hudební blahopřání.

Naprostá většina pořadů **pro děti a mládež** byla určena pro vysílání na celostátních okruzích. Brněnská redakce se postupně specializovala na vzdělávací pořady, drobnější literární relace a podílela se i na publicistických a zábavných pořadech pro mládež. Byly to především kratší dramatizované pohádky a později literární týdeník Zlatohlásek.

Zásadním **vzdělávacím pořadem** bylo Vysílání pro školy, které vznikalo za spolupráce učitelů z celého Jihomoravského kraje. Na Kroužek mladých biologů a Kroužek mladých techniků navázal Paprsek – týdeník vědy

a techniky pro mládež. Redaktorem pořadu byl **Přemysl Matula**. Od roku 1966 připravovali pro krajské vysílání **Vladimír Simanov** a **František Fic** vyprávění o přírodě a lidech Zelené ozvěny. Později byli ke spolupráci vyzváni Jaromír Tomeček, Vladimír Pazourek a studenti lesnické fakulty. Ve stejném roce od 7. září si s nejmenšími posluchači vyprávěla **Alena Šimůnková** o obyčejných věcech, které je obklopují, i o lidech v jejich okolí. Pořad byl uváděn pod názvem Klubko. Alena Šimůnková stála také u zrodu pořadu s názvem Trasa ČS, který formou reportáží seznamoval děti s kulturněhistorickými, přírodními a krajinnými poklady. Výborný kontakt s posluchači se podařilo navázat oblíbenému pořadu Vyšší dívčí. Přinášel názory mladých na nejrůznější citové i společensky závažné otázky (**Ivan Šrámek**).

V **literárně-dramatické redakci** byla v roce 1963 ustanovena funkce dramaturga (Karel Tachovský) a tým na čas skončila závislost na pražské dramaturgii. Tato skutečnost byla brzy znát, příznivě ji pocítili především autoři rozhlasových her z Moravy. **Jan Skácel, Karel Tachovský, Vlastimil Pantůček, Antonín Přidal, Miroslav Skála, Miloš Rejnuš, Ludvík Kundera, Milan Uhde, Věra Podhorná (Květa Legátová)** a další byli naladěni na stejnou notu, básník v roli šéfa redakce bylo zřejmě šťastné spojení.

Hra A. Přidala Sudičky vyhrála v roce 1968 národní kolo mezinárodní soutěže vypsáné rozhlas v Praze, Záhřebu a Varšavě. V mezinárodním kole se umístila na 2. místě.

Jan Skácel po deseti letech působení v brněnském rozhlase odešel do redakce Hosta do domu stejně jako jeho předchůdce a přítel Oldřich Mikulášek. Vedoucím redakce se stal Vlastimil Pantůček. O literární pořady přišel pečovat básník **Zdeněk Kriebel**.

Až dosud pravidelný Rozhlasový měsíčník byl od ledna 1961 nahrazen novým cyklickým pořadem Na shledanou v sobotu. Vysílací doba se sice zkrátila na třicet minut, pořad se zato vysílal každý týden. Počet rubrik zůstal zhruba stejný jako v „Měsíčníku“. Proti dřívějšímu konverzačnímu průvodnímu slovu jej teď už jen hlasatel-sky uváděli herci Dagmar Pistorová a Jiří Tomek.

Na pořadu se spolu s Janem Skácelem, Karlem Tachovským, Vlastimilem Pantůčkem a Miroslavem Skálou podílel také Antonín Přidal, který jej obohatil o další rubriku. Jejím hrdinou byl pan Hlava, kterého představoval neherec – akademický malíř Milan Zezula. Pan Hlava, obyčejný občan, svým selským rozumem, jasnými názory a typickou brněnštinou komentoval dění ve společnosti a polemizoval o něm se samotným autorem. Ohlas posluchačů byl obrovský.

V roce 1966 vznikl nedělní hodinový pořad Potulky knihami a hudbou. Po úvodním eseji následovaly ukázky z literárních děl, které A. Přidal vybíral, komentoval a prokládal hudbou. Velký zájem o psychologii, vědní disciplínu, která byla donedávna „tabu“, vedl k natočení dvou významných cyklů. Dějinami psychologie se zabýval sedmidílný pořad Člověk hledá sebe, vysílaný v rámci Malé rozhlasové encyklopedie v roce

1967. Další, tentokrát šestnáctidílný seriál Ejhle člověk pojednával o psychologii osobnosti, o potřebě životního smyslu i o duševním zdraví. Oba pořady připravoval **Ivo Plaňava** za účasti dalších odborníků. Literární redakce připravovala také měsíčník Kalendář naší vesnice, jehož autorkou a průvodkyní byla **Irena Večeřová**. Pořad se natáčel na nejrůznějších místech českého a moravského venkova.

Oblíbeným pořadem byla **četba na pokračování**. K těm nejvýraznějším a nejuspěšnějším patřily detektivní příběhy E. Fikera Série CL a Těsnohlídkovy Příhody lišky Bystroušky v úpravě Jana Skácela, režii O. Zezulové a interpretaci Karla Högera. Pod sedmidílnou dramatinovanou četbou detektivky E. Halla Zvony smrti byl podepsán režisér **Bohdan Denk**.

Na přelomu padesátých a šedesátých let se zvyšoval zájem o **zábavnou hudbu**, která představovala 65–70 % veškerého hudebního programu. Vysílaly se koncerty na přání, hudební sestavy v pořadech Vesele do nového dne, K dobrému polední, Hrajeme z Brna, Pějme píseň dokola, Mezi třetí a čtvrtou, Hrajeme za dobrou práci, Hudba před půlnocí apod. Od dubna 1963 se vysílal Nedělníček, pořad písniček a krátkého mluveného slova, který střídavě uváděli **Lubomír Černík, Jaromír Nečas, Jan Š. Fiala**, později také **Petr Ulrych** a **Jiří Štědroň**. Od listopadu 1966 se začal objevovat nejdříve jednou, později dvakrát do měsíce pořad Brněnské kolo, jehož autorem a průvodcem byl **Jan Š. Fiala**. V roce 1963 došlo s ohledem na nové potřeby vysílání ke změně v **Brněnském estrádním rozhlasovém orchestru (BERO)**: vedení orchestru se ujal dirigent **Miloš Machek**, dramaturgem se stal **Bohuslav Sedláček**. Další organizační změna byla vynucena požadavkem žánrové a zvukové pestrosti, proto se těleso rozdělilo na dvě umělecké skupiny: Velký smyčcový orchestr Čs. rozhlasu s dirigenty Milošem Machkem a **Jiřím Hudcem** a taneční orchestr Studio Brno s **Erikem Knirschem**.

Pořady Na pěknou notečku, Beseda u cimbálu a Vonička byly vyhrazeny lidové písně v podání **Brněnského rozhlasového orchestru lidových nástrojů**. BROLN v tomto období stále častěji vyjížděl za posluchači nejen po celé republice (vystoupil například jako host mezinárodního hudebního festivalu Pražské jaro), ale i do mnoha zemí Evropy, východní Asie i Afriky. Tvář souboru v tomto období ovlivnili tři vynikající muzikanti:

BROLN

Zdeněk Nečasánek, Bohdan Warchal a Bohumil Smejkal.

Významnou kapitolou dramaturgie v oblasti **vážné hudby** byla kompletizace díla Bohuslava Martinů (redaktor **Zdeněk Zouhar**). Plodná byla spolupráce se Státní filharmonií Brno. V roce 1964 vzniklo na popud **Jiřího Hanouska** Brněnské elektronické studio (BES), těžící z rozvoje elektroakustické hudby. Natáčely se a vysílaly skladby autorů hudební opozice, k nimž patřili J. Novák, M. Ištvan, A. Piňos a další. V Brně tehdy nechyběly ani pokusy s kvadrofonním záznamem a reprodukcí zvuku.

Na společném zasedání rozhlasových organizací OIRT a EBU byl v roce 1966 přijat návrh na uspořádání soutěže Československého rozhlasu Prix musical de Radio Brno. Jejím duchovním otcem byl **Zdeněk Cupák**.

První ročník se uskutečnil u příležitosti Mezinárodního hudebního festivalu, pořádaného v roce 1967 v Brně na téma Vokální hudba renesance a ranného baroka. Zúčastnilo se sedmáct rozhlasových stanic (například z Velké Británie, Belgie, Kanady, Polska, Švýcarska, Austrálie, Holandska). Laureáty soutěže se staly Belgický rozhlas a BBC.

Přišel **21. srpen 1968: okupace**. Obsadit rozhlasovou budovu se vojákům podařilo teprve 22. srpna kolem poledne. Technici rozhodli o vysílání z pomocných rozhlasových studií na zimním stadionu za Lužánkami (kabina pro sportovní přenosy) a z Janáčkova divadla (studio pro vysílání významných hudebních událostí). Jako další vysílací pracoviště posloužila i zkušebna Divadla bratří Mrštíků v Lidické ulici a vojenské vozidlo přistavené před budovou VUT.

Do Barvičova knihkupectví v České ulici se nastěhovala literární redakce, „U křížku“, což byl krycí název pro Červený kříž v Lidické ulici, bylo umístěno ústředí.

Protože vysílání bylo technickým „figlem“ vedeno přes telefonní linky, trvalo dlouho, než se okupující armádě podařilo zaměřit a odhalit všechna vysílací pracoviště.

Po necelých třech týdnech se situace zdánlivě uklidnila, všichni se mohli vrátit na svá původní pracoviště a začalo se znovu vysílat z budovy v Beethovenově ulici.

Léta normalizace

Začátek normalizace byl ve znamení prověrek. V roce 1970 musela odejít řada zaměstnanců. Z celého literárního oddělení zůstala pouze sekretářka, prořídlo zpravodajství i hudební redakce. Také spojení s pražskými hlavními redakcemi bylo narušeno, protože i tam se vyměnila celá garnitura rozhlasáků a ti noví neměli zpočátku zájem navazovat s krajovými studii kontakt.

Ředitele Jaroslava Juráška velmi rychle vystřídal **Antonín Neubauer**, kterého po odchodu do důchodu nahradil **Josef Merunka**. Poslední tři roky před listopadovou revolucí vedl brněnské studio **dr. Václav Němec**.

1. září 1970 zahájila vysílání nová stanice Hvězda, na které pro mnoho stávajících pořadů, vyráběných v Brně, již nebylo místo, a tak zanikly. Přesto se ve všech redakcích občas „zablýsklo“. Následující tituly hovoří za vše: Balada pro banditu, hry K. Tachovského a L. Kundery, folklorní cyklus Barenvý zpívající svět.

V roce 1989 se Brno podílelo na celkovém objemu výroby krajových studií pro celostátní okruhy dvaadvaceti procenty. Došlo i k rozšíření krajového vysílání, které se do roku 1989 zdvojnásobilo.

Základním úkolem redaktorů **krajového vysílání** bylo dvakrát denně informovat posluchače o událostech na jižní Moravě. V pravidelném čase 12.00–12.30 hod. a 17.00–18.00 hod. (od roku 1974 v 15.00–16.00 hod.) se vysílal Brněnský zvukový deník, který se v roce 1975 opět vrátil k osvědčenému názvu Hlas Jihomoravského kraje.

V březnu 1988 došlo k dalšímu rozšíření regionálního vysílání. Vznikl nový zpravodajský blok Dobré ráno z Brna. Redaktoři byli u všech významných akcí, pořádaných v celém Jihomoravském kraji. Září bylo ve znamení vysílání ze strojírenských veletrhů, sportovními svátky

byly každoroční přenosy z automobilových a motocyklových závodů (**Petr Kantor, Zdeněk Vlk**).

Jako samostatný útvar vznikla v Brně **redakce zábavy** teprve v roce 1975 odštěpením od redakce politického zpravodajství a publicistiky, která původně zábavné pořady připravovala. Vedením redakce byla pověřena Eva Šimková. Těžiště práce bylo zpočátku v pořadech pro ústřední program. Od roku 1977 připravovala redakce zábavy kabaret Rozmarýn, který se vysílal jednou měsíčně v sobotu na krajovém vysílání. Koncem roku 1977 se podařilo prosadit kabaret i na celostátním okruhu.

Protože v redakci byly samé ženy, rozhodly se udělat ženský kabaret. Tak se zrodil Kabaret U modré punčochy. Velkou oblibu získal pořad V sobotu ve tři, který od roku 1982 redakce zábavy připravovala pro regionální vysílání.

Redakce pro děti a mládež se významnou měrou podílela na vysílání pro základní školy (Učíme se s rozhlasem). Název i obsah oblíbeného literárního týdeníku pro děti Zlatohlásek byl změněn od září 1973 na Rozhlásek, ke konci roku 1973 tento pořad s dlouhou tradicí zanikl. Těm nejmenším dětem ve školkách byl určen pořad Školka kapelka, hudební pohádka s komponovanou hudbou, který jednou měsíčně od roku 1978 připravovala Zdena Sedláková.

Po vzniku nové stanice Hvězda v roce 1970 zanikl cyklus cestopisných reportáží Trasa ČS redaktorky Aleny Šimůnkové. Na tento pořad však navázal od září 1972 vlastivědný seriál Šipka – klub mladých cestovatelů. Tento nový cyklus autorsky připravovala po A. Šimůnkové Zdena Sedláková a od září 1976 **Josef Veselý**.

Od roku 1972 se redakce pravidelně podílela na vysílání Mikrofóra (přibližně dvakrát za měsíc) a Studia mladých (jednou za měsíc vždy v pondělí večer). Brněnské Mikrofórum většinou připravovala **Marcela Vandrová**, pondělní večerní blok byl doménou **Marcely Antošové**.

Po celé toto období redakce připravovala magazín Paprsek – týdeník vědy a techniky, určený především mládeži, který stejně jako Rozhlasovou univerzitu připravoval **Přemysl Matula**, po jeho odchodu do důchodu **Michal Plachý**.

Od ledna 1979 se stala dramaturgyní dětských her a pohádek Alena Šimůnková, která byla rovněž autor-

kou řady her pro děti a mládež. Kromě jiného uvedla do vysílání seriál pohádek Dobrý večer, děti, vycházející z moravského folklorního zázemí. Jeho autorem byl **Jan Tůma**.

V letech 1969–1970 ještě působila v **literárně-dramatické redakci** silná sestava redaktorů z předchozího období. Jakousi „labutí písní“ byla Rejnušova hra Na zemi, kterou v roce 1970 natočil režisér V. Vozák. Ovšem stranické prověrky, které v plné síle proběhly až v tomto roce, znamenaly na přechodnou dobu konec plodného období. A. Přidal, K. Tachovský, V. Pantůček, A. Tučková i M. Skála museli odejít. Vedením redakce byl pověřen **Ivan Šráček** (z redakce dětí a mládeže). V průběhu tohoto období se na tvorbě literární redakce podíleli **Hana Pražáková, Iljuše Syrová, Jindřich Uher, Věra Rudolfová**, od osmdesátých let také **Ludvík Němec, Tomáš Sedláček, Alena Blažejovská, Svatava Růžičková**. Většina rozhlasových her, které byly natočeny v letech 1970–1989, vznikla v pražské dramaturgii. Nemalý podíl na úspěšnosti brněnských pořadů měli režiséři **Jiří Valchař, Věra Fajtová, Jan Tůma, Eva Řehořová, Markéta Jahodová, Zdeněk Kozák, Jaromír Ostrý, Petr Dufek, Petr Pleva**.

V **tvorbě pořadů pro celostátní okruhy** došlo po roce 1970 k útlumu. Situace se začala zlepšovat až od roku 1972, kdy literární redakce začala opět přispívat do programových řad na celostátních okruzích (Rukopis na mém stole, Klenotnice hudby a slova, Panorama poezie, Výročí týden, Stránky na dobrou noc). Významnou programovou řadou, do které Brno pravidelně přispívalo a která existuje doposud, byly Schůzky s literaturou. Od roku 1977 připravovala brněnská literárně-dramatická redakce vlastní programovou řadu *Chuť domova*. V roce 1978 natočil Oldřich Nový v brněnském studiu pozoruhodný seriál vzpomínek na Výstavu soudobé kultury, která se konala před padesáti lety, i na počátky brněnského rozhlasu. Pro literárně-dramatickou redakci pořad připravila Zdena Sedláková (RDM).

Natáčení četby na pokračování bylo příležitostí, jak pozvat do Brna významné herce, kteří byli spjati s tímto městem. A tak v roce 1979 natočil Ladislav Pešek v režii O. Zezulové Plevova Malého Bobše, z Roku na vsi bratří Mrštíků četl Martin Růžek.

V listopadu 1970 připravovala literárně-dramatická redakce nový magazín zajímavostí, aktualit, informací a hudby z Jihomoravského kraje s názvem *Pestré minuty*, který se vysílal v rámci krajového vysílání v sobotním poledním čase od dvanácti do třinácti hodin. Až v roce 1977 byl nahrazen pořadem *Obzor*. Od roku 1973 byly jednou z dominant regionálního vysílání *Prameny domova*.

Hudební redakce i v těchto letech spolupracovala se Státní filharmonií. Pod taktovkou Františka Jílka bylo v brněnském studiu natočeno množství skladeb českých i světových autorů. 7. prosince 1969 zazněla v Brně světová rozhlasová premiéra opery Bohuslava Martinů *Slzy nože*, kterou nastudoval a řídil Václav Nosek. Světovou premiéru mělo v Brně rovněž odvysílání opery Mečislava Vajnberga *Portrét na Gogolův námět*. K úspěchům operní dramaturgie patřila i studiová nahrávka Janáčkovy *Její pastorkyně* (1978) v nastudování Františka Jílka a v provedení orchestru, sboru a sólistů brněnské opery.

Po celé dvacetileté období se hudební redakce zúčastňovala brněnských Mezinárodních hudebních festivalů natáčením i přímým vysíláním nejzajímavějších koncertů. Součástí festivalů zůstává i nadále hudební soutěž *Prix musical de Radio Brno*.

Rok 1984 byl Rokem české hudby a zároveň jubilejním (šedesátým) rokem vysílání brněnské stanice. Brněnský rozhlas při té příležitosti natočil a odvysílal celou řadu výjimečných pořadů. Orchestrální tvorbě se věnoval především **Jan Šimíček**, který v roce 1983 vystřídal Zdeňka Cupáka, pořady operní tvorby byly doménou **Idy Běhalové** a **Jitky Fukačové**.

V oblasti **zábavné hudby** dostal od počátku roku 1969 brněnský rozhlas velký vysílací prostor na stanici Československo. Pravidelnou součástí večerního bloku *Zadáno pro Brno* byly kromě předpremiérového uvedení pořadu *Na shledanou v sobotu* (premiéra v sobotu na stanici Praha) a *Umělecké kavárny* hudební pořady všech žánrů. Nechyběl Orchestr Gustava Broma, BROLN ani rozhlasový Orchestr Studio Brno (OSB). Před prázdninami 1970 tento oblíbený večerní blok z vysílacího schématu zmizel.

V roce 1970 došlo ke sloučení OSB a Velkého smyčcového orchestru Čs. rozhlasu v jeden celek pod názvem

Rozhlasový orchestr Studio Brno (ROSB). Orchestr měl dva dirigenty – Miloše Machka a Erika Knirsche – a dramaturga Bohuslava Sedláčka. Kvůli organizační náročnosti a také finančním podmínkám koncertní činnosti postupně ubývalo. Ve funkci šéfdirigenta orchestru vystřídal Miloše Machka v roce 1988 **Aleš Podařil**.

Na stanici Praha získal největší oblibu dlouholetý cyklus SB Panorama (od 12. ledna 1969). V roce 1980 se začal vysílat pořad Pozor, natáčíme, ve kterém dirigenti Rozhlasového orchestru Studio Brno komentovali studiové nahrávky, které sami s orchestrem realizovali.

Brněnský rozhlas přispíval množstvím pořadů i do vysílání třetího programu (VKV), který od roku 1972 začal vysílat pod názvem Vltava. Kromě vážné hudby a jazzu Brno participovalo na pravidelném pořadu Rytmus. O dění na folkové, country a trampské scéně informoval **Max Wittmann**.

I když v sedmdesátých letech nebyl jazz v popředí zájmu, brněnský rozhlas vysílal na celostátních okruzích řadu pořadů tohoto žánru, především z tvorby Orchestru Gustava Broma.

Folklorní hudbě byly věnovány například pořady Na pěknou notečku (vysílal se od roku 1953), Cesty za folklorem, Jarmark lidových melodií, Vonička lidových písní (participovalo na něm ostravské studio). Samostatně koncipovanou půlhodinku – každé úterý v pořadu Setkání, později i ve středu v Živé písní – mohli posluchači slyšet od roku 1978 i na krajovém vysílání. Folklorní pořady připravovali také **Jiří Pavlica** a **Táňa Pelíšková**.

Významnými počiny folklorní redakce byl cyklus rozhlasových pásem Barevný zpívající svět a třináctidílný seriál o zvláštностech a krásách české řeči a písně. Z knihy Pavla Eisnera předčítal Miroslav Horníček. Autorem těchto pořadů byl Jaromír Nečas.

Z brněnského rozhlasu zaznívaly i pořady dechové hudby, které připravoval nejen pro regionální vysílání Ladislav Kozderka a od roku 1974 Josef Růžička. K nejsledovanějším patřily víkendové hodinky písniček na přání Hrajeme našim jubilantům.

Pojetí i zaměření práce Brněnského orchestru lidových nástrojů se během času měnilo. Jedno však zůstalo: styk s živou písní a muzikantská setkávání s lidmi. I nadále koncertoval BROLN za hranicemi naší vlasti. V roce 1971 se například vypravil na dvouměsíční turné po Spojených státech a Kanadě.

O dva roky později odešel tehdejší umělecký vedoucí BROLN a primáš Bohumil Smejkal do Janáčkova kvarteta. Jeho funkci převzal **Jindřich Hovorka**. Od roku 1978 BROLN každoročně vystupoval v roli hostitele a doprovodného orchestru na soutěžní přehlídce dětských zpěváků Děti a píseň, jejímž duchovním otcem byl dramaturg souboru **Jaroslav Jakubiček**.

V týmových pořadech od roku 1980 participoval kolektiv režisérů a redaktorů z různých redakcí jednou měsíčně na vysílání stereofonního pořadu Dveře dokořán, který se vysílal pravidelně v neděli v podvečer na stanici Vltava. Pohodové dvouhodinové pásmo uměleckého slova a hudby pro náročnější posluchače připravovali **Jan Tůma**, **Eva Řehořová**, **Marcela Antošová** a **Josef Veselý**.

Do nedělního dopoledního programového bloku stanice Praha vstupoval brněnský rozhlas dalším týmovým pořadem Na nedělní vlně Brna, který měl vyvolat pohodu u rozhlasových příjemců.

Připomeňme ještě mimořádnou sportovní akci Memoriál Antonína Vaňka, kterou nadšenci v čele se **Zdeňkem Janouškem** z brněnského rozhlasu pořádali více než 25 let. Tento celostátní turnaj rozhlasových studií v malé kopané, který se poprvé konal v roce 1976 v Brně-Pisárkách, se během následujících let stal nejen sportovním, ale i společenským setkáním „rozhlasáků“ ze všech studií.

Svobodný brněnský rozhlas

Na ředitelském postu se během poměrně krátké etapy vystříдалo šest ředitelů, z nichž nejdéle „sloužili“ spisovatelé **Ivan Kříž** (1990–1991) a **Ludvík Němec** (1992–1994 a 1998 až dosud) a **Tomáš Vencálek** (1995–1997). Počet zaměstnanců se oproti předcházejícímu období rapidně snížil. Odešli členové obou orchestrů (OSB i BROLN), podstatně zeštíhlela technika i ostatní oddělení. Z 280 zaměstnanců na začátku roku 1990 jich zůstalo v roce 2001 pouhých 88. Byla zrušena redakce zábavy, redakce pro děti a mládež se transformovala na redakci volné rozhlasové tvorby.

V předchozím období vznikaly pořady především pro celostátní okruhy. V roce 1991 bylo zahájeno vysílání společného okruhu regionálních studií, na kterém se velkou měrou podílel i brněnský rozhlas. Vysílání stanice Regina bylo ukončeno v květnu 1993 a těžiště práce se přesunulo na neustále se rozšiřující vlastní regionální vysílání.

Budova Českého rozhlasu Brno, Beethovenova ul.

Na konci tohoto složitého transformačního procesu se Český rozhlas Brno ovšem dopracoval zcela výjimečného postavení: stal se nejposlouchanější regionální stanicí na celé Moravě i mezi všemi regionálními studií Českého rozhlasu.

Řady brněnských rozhlasáků v tomto období nenávratně opustilo nejvíce kolegů, mnozí pohřbívají ještě v produktivním věku. Při návratu ze služební cesty v Polsku tragicky zahynuli ředitel **Tomáš Vencálek**, redaktori zpravodajství **Emanuela Možná** a **Pavel Ptáček**, hudební oddělení opustili redaktor **Josef Růžička**, vedoucí gramoarchivu **Alena Kuderová** a **Marie Nečasová**, techniku zvukový mistr **Josef Zeman**.

V roce 2000 došlo k první etapě přestavby budovy v Beethovenově ulici. Hlavním důvodem bylo přestěhování vysílacích pracovišť ze Stadionu v Kounicově ulici. Stavba probíhala za plného provozu. Studia byla vybavena špičkovou technologií – vysílacími stoly na počítačové bázi (německá firma Klotz) a francouzským odbavovacím systémem DALET. V červnu 2001 byla rekonstrukce ukončena, přechod na DALET proběhl díky připravenosti techniky a redaktorů zpravodajské redakce hladce.

V devadesátých letech došlo ke značnému rozšíření vysílání a k významným změnám v personálním obsazení **redakce zpravodajství a publicistiky (RZP)**. Kromě dvou tradičních zpravodajských pořadů, vysílaných v poledním a podvečerním čase, připravovala redakce ranní blok Dobré ráno z Brna. Postupně se jeho vysílací čas rozšířil z jedné hodiny na čtyři. V modernování pořadu se nejdříve střídali redaktori RZP, od listopadu 1999 se stabilními moderátory stali **Milan Noha** a **Monika Brindzáková**.

Vedle zpravodajských pořadů vznikaly i pořady publicistické, které zaznamenaly řadu proměn v obsahu, názvu i vysílacím čase (Stanoviska a názory, Fórum, Téma dne). Od dubna 1990 se začala vysílat Cesta k lásce a pravdě, pro handicapované spoluobčany od roku 1994 Doteky naděje. Nedílnou součástí práce redakce byly zpravodajské a publicistické příspěvky pro celostátní okruhy, především pro ČRo 1 – Radiožurnál. Zpočátku zajišťoval zpravodajství z jižní Moravy pouze jeden redaktor, od roku 1998 do vysílání Radiožurnálu přispívá celá redakce.

Začátek devadesátých let byl pro **literárně-dramatickou redakci** ve znamení návratu **rozhlasových her**, které byly sice natočeny na přelomu šedesátých a sedmdesátých let, ale nikdy nebyly odvysílány (M. Rejnuš: Urhamlet, L. Kundera: Dva ve vánici, L. Kundera–A. Přidal–K. Tachovský: Královská sonáta a další). Nově byla v brněnském rozhlase natočena řada pozoruhodných rozhlasových her a dramatizací, například Leo Rosten: Pan Kaplan má třídu stále rád (režie A. Přidal, v hlavní roli M. Donutil), Milan Kundera: Jakub a jeho pán (režie M. Lasica, v hlavní roli J. Satinský), Miloš Pospíšil: Velký vandr, Arnošt Goldflam: Budou vyvoláni jménem, Marek Horoščák: Trakl. Po dlouhé době se do brněnského nahrávacího studia vrátila také pohádka, a to díky **Zdeňku Kozákovi**.

Den otevřených dveří – autogramiáda kuchařky z pořadu *Apetýt* (M. Vandrová, Z. Ledererová, M. Antošová)

Holdem uměleckým osobnostem, které se od války v této redakci vystřídal, byl dvanáctidílný cyklus *Brněnská slyšení* (1991, připravil Ludvík Němec). V devadesátých letech připravila literárně dramatická redakce pro vysílání celou řadu čteb na pokračování z děl významných současných autorů. Nejčastěji se objevuje jméno **Jiřího Kratochvíla**, jenž byl v letech 1991–1995 také členem redakce.

Literárně-dramatická redakce se po celá devadesátá léta významně podílela na programových cyklech stanice ČRo 3 – Vltava (především *Schůzky s literaturou*, *Páteční večer*, *Reflexe*). V dubnu 1996 se ve vysílání stanice ČRo 2

– Praha poprvé objevil literární pořad *Popčteníčko* – nepovinná četba z pop-literatury, který připravoval Ludvík Němec, od konce roku 1998 **Tomáš Sedláček**. Redakce přispívala hojnou měrou do regionálního vysílání. Od roku 1991 připravovala **Olga Jeřábková** literárněpublicistický pořad *Toulky Moravou*, od května 1996 Alena Blažejovská literárněpublicistický magazín *Zelný rynek*. V roce 2000 získala Cenu generálního ředitele za autorství této výjimečné programové řady.

Poté, co bylo v lednu 1991 zahájeno vysílání společného okruhu regionálních studií na stanici Regina, došlo postupně ke změně náplně práce redaktorů **redakce pro děti a mládež (od roku 1992 redakce volné**

rozhlasové tvorby). Vznikly nové pořady, především magazín životního stylu Apetýt, na jehož vysílání se brněnský rozhlas nejdříve po týdnu střídá s ostravským studiem, dále Femina, Dílna, Na nedělní vlně Brna, Hádej, kdo přijde na večeri, Rádio na polštář.

Po zániku Reginy v květnu 1993 převzala některé pořady stanice Praha, jiné se staly součástí brněnského regionálního vysílání.

V lednu 1993 se objevil ve vysílání Českého rozhlasu Brno nový kontaktní pořad redakce volné rozhlasové tvorby Rendez-vous, vítěz ankety o nejoblíbenější pořad na Prix Bohemia 1996. Stejně jako pro Apetýt je i pro Rendez-vous charakteristická výrazná role moderátora. Na tvorbě těchto pořadů se podíleli **Marcela Antošová, Marcela Vandrová, Zuzana Ledererová, Zdena Dufková, Josef Veselý a Luboš Ondráček**.

Nedělní vysílací čas mezi 9.00 a 12.00 hod. byl vyhrazen pořadu čerpajícimu z rozhlasových archivů Zastavárna aneb Frč. Jeho autorem i průvodcem se stal Josef Veselý.

Redakce se po celá devadesátá léta významně podílela také na vysílání celostátního okruhu ČRo 2 – Praha. Nejposlouchanějším pořadem této stanice se staly Toulky českou minulostí, které od dubna 1995 připravuje v brněnském studiu textově **Josef Veselý** a režijně **Jaromír Ostrý**. Rovněž jejich další pořady – Trefa, Hezky český a Kdo to byl? – si získaly mimořádnou oblibu.

Během devadesátých let se také v **hudební redakci** uskutečnila řada zásadních změn, avšak již během roku 1993 byly zrušeny ROSB a BROLN. Ve druhé polovině devadesátých let se značně snížil počet zaměstnanců této redakce. Od ledna 1999 se hudba pro živé vysílání vybírala pomocí počítačového programu (selector), za který zodpovídal **Marek Zouhar**.

Redakce i nadále přispívala do cyklických pořadů vážné a jazzové hudby na stanici ČRo 3 – Vltava. Pro stanici ČRo 2 – Praha připravoval brněnský rozhlas pořad lidových písní pod názvem Na pěknú notečku a pořady populární, dechové i vážné hudby. Velkou oblibu si získaly pořady Josefa Prudila. Kromě folkloru věnoval brněnský rozhlas velkou pozornost také trampské, folkové a country hudbě (Toulavé boty, Byla cesta byla ušlapaná, Písničková liga, Letem akustickým světem a jiné). V závěru tohoto období se stal nejposlouchanějším pořadem celého regionálního vysílání dechovkový pořad Ivany

Slabákové Morava, krásná zem. Velkému zájmu posluchačů se těšily také pořady Notes a Písničky pro duši, které připravoval Max Wittmann.

Spolupráce se Státní filharmonii Brno nebyla přerušena, pořizovaly se záznamy koncertů tohoto hudebního tělesa – ovšem již v daleko menší míře. V době konání festivalu Moravský podzim pořádal Český rozhlas Brno i nadále tradiční soutěž Prix de Radio Brno. Poslední, 23. ročník se uskutečnil v roce 1998, ale už jen jako dvoudenní odborný seminář na téma Umění v rozhlase – kulisa, zboží?

Brněnská hudební redakce také tradičně natáčela na folklorních slavnostech ve Strážnici a ve Velké nad Veličkou i na Hudebním festivalu v Dolních Bojanovicích a Kytarovém festivalu v Mikulově.

Ředitelé

1924–1925	Jan Čermák
1924–1926	Antonín František Slavík (pověřen řízením provozu prvního vysílače Radiojournalu v Brně-Komárově)
1926–1941	Antonín František Slavík
1941–1942	Karel Vetterl (pověřen vedením brněnského rozhlasu)
1942–1945	Emil Štepan
1945	Vladimír Pacht (pověřen vedením 19. 4. 1945)
1945–1949	František Konečný (od 19. 6. 1945)
1949–1951	Bohumil Pavlinec
1951–1952	Josef Věromír Pleva
1953–1954	Vladimír Šimanov, později Vladimír Kovářik (pověřeni vedením)
1954–1960	Josef Burjanek
1960–1963	Miloš Kocourek
1964–1967	Arnošt Silan
1967–1970	Jaroslav Jurášek
1971–1975	Antonín Neubauer
1975–1986	Josef Merunka
1987–1989	Václav Němec
1990	Miroslav Hofmann
1990	Magda Katolická (pověřena zastupováním)
1990–1991	Ivan Kříž
1992–1994	Ludvík Němec
1994–1995	Tomáš Vencálek (pověřen zastupováním)
1995	Ivo Kučera
1995–1997	Tomáš Vencálek
1997–1998	Bohuslav Coufal (pověřen zastupováním)
1998	Ruzbeh Oweysi
1998–dosud	Ludvík Němec

Z historie českobudějovického studia

Počátky vysílání

Jihočeský vysílač, jehož nástupcem se stal Český rozhlas České Budějovice, zahájil vysílání 5. května 1945, ale vzápětí se dostal do rukou nacistů. Od rána 9. května 1945 se ale již opět ozývala hlášení, vytvářená Čechy a určená obyvatelům jihočeské metropole v souvislosti s postupy vojsk.

9. května 1945, 7.05 hod.:

„Rozkaz místního vojenského velitele pro České Budějovice a okolí: Důstojníci, poddůstojníci, rotmistři, dostavte se v uniformách do radnice, kde budou rozděleny důležité úkoly. Radiotelegrafisté a mechanici, hlase se v radnici ihned i během dopoledne...“

9. května 1945, 8.08 hod.:

„Vyzýváme obyvatelstvo města, aby vyklidilo ve městě i okolí ulice a silnice, kudy projíždějí německé vojenské jednotky. Prchající vojáci střelí po českých lidech. Zajišťují si obyvatelstvo jako rukojmí ke svému hladkému odchodu. Nestůjte ani u oken.“

Prvním hlasatelem a pak i prvním reportérem z příjezdu Rudé armády do města byl člen tehdejšího revolučního národního výboru **Václav Piloušek**, který na tyto události vzpomíná:

„Očekávali jsme Rudou armádu. Učinili jsme všechny přípravy. Náš technik Fojtl natáhl kabel z našeho studia, které bylo v přízemí radnice, až do staroslavné radniční síně. Tam byl mikrofon. I když jsme měli pořád čerstvé zprávy o tom, jak se Rudá armáda blíží, poznávali jsme to nejlíp na tom, jak Němci stále zděšeněji prchali, jak pádili přes náměstí a postranními ulicemi pryč na Linec. A najednou jsme se dozvěděli, že Rudá armáda tu už je, že dosáhla okraje města. Dostali jsme zprávu z Vráta: Rusové přijíždějí. A trvalo opravdu jen několik minut a už se náměstím řítily tanky, obrněné vozy a nastalo to pravé, slavné nadšení. (...) Teprv když přišla Rudá armáda na náměstí, začali jsme vlastně dělat reportáž. Všechnu tu radost, která v nás byla, jsme sdělovali celému městu a kde nás slyšeli, celému Jihočeskému kraji. No – zpí-

vali jsme, vykřikovali, volali ‚Ať žijí‘ snad ve všech řečech v té veliké radosti, kterou jsme měli, až jsme se jí zalykali...“

Ve dnech 5.–6. června 1945 se zástupci českobudějovického rozhlasu zúčastnili v Praze programové konference Čs. rozhlasu. Přivezli s sebou plán vysílání regionálního programu. Prvním ředitelem rozhlasové stanice v Českých Budějovicích byl jmenován **Bohuslav Tvrdý**.

První znělkou stanice, která se v roce 1945 užívala ve vysílání, bylo prý vytrubování a noční volání věžného z Černé věže, natočené na gramofonovou fólii. Po intermezzu, kdy se při přepínání programů mezi regionálním a celostátním vysílání pouze pípalo, se 1. ledna 1946 stala znělkou píseň Když jsem já šel tou Putimskou branou. Používá se dosud, byť ve změněném aranžmá.

Tato píseň provázela jako posila a útěcha jihočeské vězně po nacistických koncentracích. Jako symbol odkazu předešlých generací i krásy domova byla využita na rozhlasových vlnách.

Sídlem regionálního rozhlasového studia byla českobudějovická radnice, ale brzy se přestěhovalo do bývalého německého dívčího lycea v ulici U Tří lvů 1, kde sídlí dodnes. Po válce byl v budově nastěhován i Úřad pro zajištění německého majetku, takže celý objekt mohl být využit jen pro rozhlasový provoz (hudební a čínoherní studio, režii, hlasatelnu atd.) až od roku 1949.

Technické zařízení tvořil prastarý zesilovač s mohutnými „knoflíky“ a starobylými „lampami“. Ostatní si budovali technici sami. Jako nadšení radioamatéři si zpočátku nosili potřebné nářadí z domova. Plně byly využívány přenosové vozy Peugeot a Renault, které dostal českobudějovický rozhlas koncem čtyřicátých let.

Po Václavu Pilouškoví, který vystupoval se zprávami 9. května, se ve vysílání začala objevovat jména **J. Tajricha**, **Zdeňky Biskové**, **Josefa Merunky**, **Věry Vackové**, **Miroslava Kalného**. Mezi specifické dobové příspěvky patřily reportáže **Vladimíra Michala** ze soudů s německými kolaboranty.

Padesátá léta

Pamětníci se shodují, že i v tomto období se v českobudějovickém studiu dařilo vlastní rozhlasové tvorbě,

a to díky osobnostem, které se později výrazně prosadily i na celostátní kulturní frontě: dramatik a scenárista **František Pavlíček** pracoval jako literární redaktor, **Ivo Fischer**, textař, básník a upravovatel operetních libret, působil v redakci zábavy, **Jaromír Petr**, klavírista orchestru Jaroslava Ježka, byl hudebním redaktorem, literární historik, etnolog a sběratel lidových písní **Lubomír Soukup** se podílel na tvorbě literárních pořadů. V dokumentárním fondu studia jsou uloženy jeho terénní nahrávky autentického jihočeského folkloru včetně německého. Spolu s redaktorkou a zpěvačkou **Slávkou Bulánovou** pořádali v rámci studia celostátní soutěže lidových vypravěčů a lidových zpěváků. L. Soukup byl spoluzakladatelem rozhlasového Jihočeského instrumentálního souboru a Jihočeského souboru lidových písní.

Studio mělo v poválečné éře štěstí také na režiséry. Mezi nejvýznamnější patřil bývalý brněnský divadelní ředitel **Oldřich Lukeš** a **Miroslav Kalný**, který na jih Čech přešel z pozice hlasatele rozhlasu v Ústí nad Labem. Kalný vychoval budoucím generacím „rozhlasáků“ režiséry **Otakara Bílka** a **Ludvíka Mühlsteina**. Ti ovlivňovali program českobudějovického činoherního studia řadu let.

Otakar Bílek (1932)

Režisér. V letech 1951–1970 působil v českobudějovickém rozhlase, v roce 1970 byl z politických důvodů propuštěn, do roku 1990 působil v Alšově Jihočeské galerii v Hluboké nad Vltavou jako odborný pracovník pro mimovýstavní činnost, v letech 1990–1993 znovu rozhlasový režisér. Kromě čteb a publicistických nebo dokumentárních pořadů režíroval přes sto titulů rozhlasových her a dramatizací (například Sheridan: Soupeři; Musset: Se srdcem divno hrát, Christie: Svědkyně obžaloby, O'Henry: Nápoj lásky; Frýd: Krabice živých; Bouček: Případ Auffenberg). Působil jako pedagog, publicista aj.

Kvalitní byl i tým techniků. Mezi kmenové zvukaře patřili **Jiří Drexler**, **Zdeněk Lejsek**, **Jan Titlbach**, **František Brož** a **Karel Kubát**.

Mezi nejzajímavější publicistické pořady tohoto období patřilo vánoční pásmo Světélka na hranici autorů Vladimíra Branislava, Zdeňka Pražáka a Vladimíra Váchy. Pořad mapoval život prostých lidí v zapadlých obcích na hranici s Rakouskem a Německem. Natáčel se za mimořádně složitých klimatických podmínek tehdejších šumavských

zim. Autoři se nezalekli ani cest na lyžích za reportážními příspěvky. Pořad získal řadu prestižních ocenění.

Neopakovatelnou atmosféru mají reportáže z přelomu padesátých a šedesátých let, kdy se budovalo vodní dílo Lipno.

V roce 1956 byl založen v českobudějovickém studiu Dětský dramatický soubor Československého rozhlasu, který v následujících více nežli třiceti letech své existence pod vedením Ludvíka Mühlsteina vychoval stovky dětí ke kultivovanému mluvenému projevu a úctě k mateřskému jazyku.

Významnou událostí pro příjem českobudějovického rozhlasového programu bylo v roce 1959 zahájení provozu vysílače na Kleti, který pokrývá svým signálem celý region.

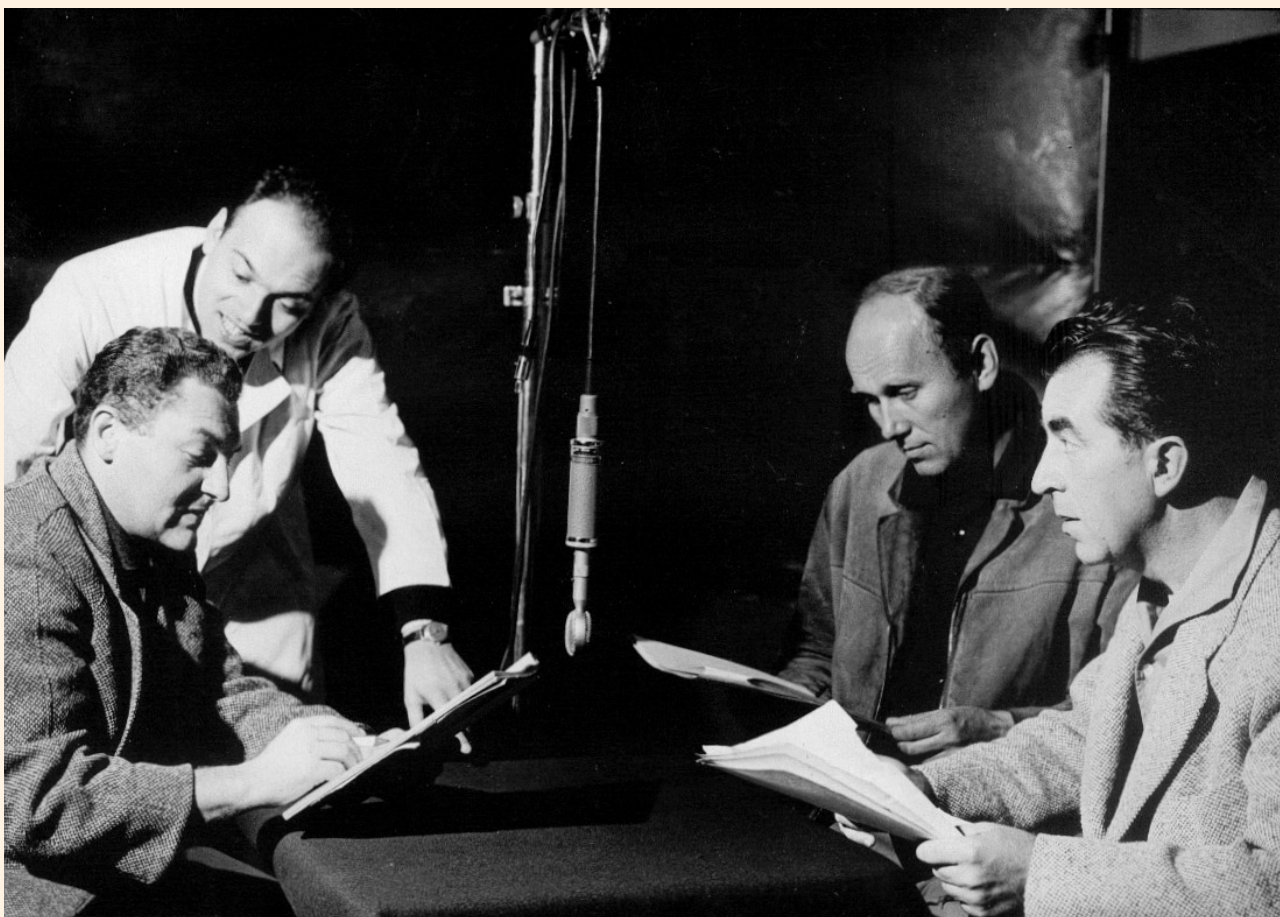
Šedesátá léta

Doba politického tání se odrážela v obsahu vysílaných pořadů, na jejichž tvorbě se podílela nová generace redaktorů. **Zdeněk Pražák** využil své původní profese učitele k přípravě celé řady Pionýrských jitřenek, které se těšily v celostátním rámci velké popularity. Stejně oblíbené u vzrostlejší mládeže bylo Mikroforum, připravované **Jaroslavem Klímou**. Činnost literární redakce ovlivňoval spisovatel **Vladimír Michal**, mezi jehož nejpopulárnější dílo patřili Světáci, své posluchače získával také **Ivo Emr**. Literárně a zároveň rozhlasově činný byl rovněž režisér Ludvík Mühlstein.

Ludvík Mühlstein (1932)

Publicista a spisovatel. V letech 1951–1993 režisér, redaktor, reportér rozhlasové stanice České Budějovice, umělecký vedoucí Dětského dramatického souboru budějovického rozhlasu. Režíroval dokumenty, literární pořady a pásma, rozhlasové hry (mj. autor objevných pořadů o Emě Destinnové). Jako amatérský ornitolog spolupracoval s pražskou redakcí vědy a techniky pro mládež, zejména s pořadem Meteor. Pro českobudějovickou fonotéku třicet let doplňoval sbírku nahrávek ptačích hlasů. Pěťadvacet let pracoval i jako rozhlasový sportovní reportér. Autor řady knih s tematikou jihočeské přírody.

Ve zpravodajské redakci se uplatnili **Milan Nousek**, **Miroslav Jelínek**, zprávařka **Ludmila Schweigerová** a sportovní redaktori **Vladimír Vácha** s **Rudolfem Erhartem**.

Režisér O. Bílek (stojící) při natáčení hry *Hráz s herci* Jihočeského divadla

Zlaté období prožívala hudební redakce. Důvodem bylo jak personální obsazení (**Jaroslav Dvořák** jako velký znalec dechové hudby a **Miroslav Vaverka** jako ctitel sborového zpěvu a badatel v hudebních dějinách), tak nahrávací možnosti nového hudebního studia (po roce 1972).

Zcela ojedinělým projektem byl výjezd jihočeských rozhlasáků do africké republiky Mali, která se v roce 1962 osamostatnila a orientovala se směrem k socialistickému zřízení. Zúčastnil se ho také **Karel Kubát**, rozhlasový zvukař, který později o této události sepsal řadu vzpomínek.

Na plynulém vývoji rozhlasové tvorby se i v Českých Budějovicích projeví události po 21. srpnu 1968, kdy někteří tvůrčí pracovníci museli z rozhlasu z politických důvodů odejít. Jediný z nich, režisér **Otakar Bílek**, se vrátil na své původní místo po „sametové revoluci“ v roce 1989.

V rozhlasovém archivu jsou zachovány nahrávky ze srpnových událostí, které reportovali **Otakar Bílek**, **Jan Chmelík**, **Vladimír Vácha**, **Zdeněk Pražák** a **Helena Švarcová**.

Významným momentem v historii českobudějovického rozhlasu byla nová přístavba studiové budovy.

Technikav českobudějovickém studiu (1973)

Původní studia již nevyhovovala jak z prostorových, tak z akustických důvodů. S přípravnými pracemi se začalo v roce 1961. Stavba byla zahájena na podzim roku 1965, do provozu byla budova uvedena 5. května 1972. Ve své době bylo její technické zařízení srovnatelné se světovými parametry.

Dodavatelem byly Pozemní stavby České Budějovice, generálním projektantem českobudějovický Stavoprojekt vedený ing. arch. Otto Kubíkem. Speciální části budovy jako akustiku navrhl Strojprojekt Praha, technologická zařízení projektovala a dodávala Tesla – elektroakustika Bratislava. Přístavbou v historické části budovy získalo studio kance-

láře a ubytovnu pro herce, kteří často jezdili účinkovat v rozhlasových hrách vyráběných pro celoplošné okruhy.

Sedmdesátá léta

i v českobudějovickém studiu negativně ovlivnila „normalizace“. Nedošlo ovšem k tak razantním čistkám jako v některých jiných médiích.

Úspěchu v tomto období dosáhla především hudební prvovýroba. Do nově vybudovaného studia po roce 1972 pravidelně zajížděly natáčet studiové snímky dechové kapely z celé republiky (například Moravanka J. Slabáka), ale i BROLN a Jožka Černý.

Hudební studio poskytovalo prostor skupině Minnesengři, která osobitě oživovala jihočeský folklor. Častým hostem v hudebním studiu byla dechová kapela Budvarka z Českých Budějovic a Posádková hudba Tábor.

Plně využívána byla kapacita nového čínoherního studia, a to nejen pro potřeby domácí stanice, ale i pro prvovýrobu určenou k vysílání především na stanici Praha. Mezi nejoblíbenější pořady patřil blok **Písniček na přání** (později Písniček pro radost), v němž zněla hlavně jihočeská dechovka. Od druhé poloviny sedmdesátých let připravovalo studio pravidelně rozsáhlé veřejné nahrávky estrád, v nichž účinkovali přední čeští herci. Pod názvem Na kus řeči a s kapelou připravoval redaktor Josef Havlík pořad i následný sestřih, který se vysílal na stanicích Praha i České Budějovice.

Začala se etablovat nová generace rozhlasových redaktorů. Populárními pořady, které zasahovaly do osmdesátých let, byly například týdeník S mikrofonem za písničkou **Josefa Martiška**, Rodinná pošta **Zdeny Kolářové**, Mladá vlna **Karla Zaviačiče** a později **Marie Kotrbové**, Jihočeská vlna dvojice **Marcely Honsové** a Jaroslava Klímy.

Hlasateli se stali **Pavel Kroneisl**, **Zdeněk Jech** a **Marie Maříková**, poté **Bohuslava Steinbauerová**.

Osmdesátá léta

se v programové tvorbě vyznačovala stabilitou. Významné změny s sebou přinesla „perestrojka“. Ve zpravodajství a publicistice se začala sice skromně, ale přesto uplatňovat kritika. Ve druhé polovině osmdesátých let se začalo s nevídanou novinkou – živě vysílanými besedami, do kterých mohli telefonovat posluchači.

Na pracovištích studia se začaly velmi skromně objevovat první počítače. V kancelářích se uplatnil textový editor T 602. V permanenci byly reportážní magnetofony Sony a na vysílacích pracovištích pulty z bratislavské Tesly. Mezi nejlepší zvukaře té doby patřili **Pavel Schöber**, **Jiří Mužík** a **Ludvík Fiala**.

Devadesátá léta

17. listopad 1989 probudil českobudějovické studio Českého rozhlasu k novému životu. V listopadových dnech se sice někteří kmenoví redaktori angažovali v reportování politického zvratu, avšak v následujících měsících přesto došlo k významné personální obměně.

Výrazně se změnil kolektiv spolupracovníků, začalo se dbát na jejich morální bezúhonnost. Pro studio se stali nepřijatelní interní a externí redaktori, kteří spolupracovali s StB. Důraz byl kladen na politickou nezávislost redaktorů. Pomalu se rodila investigativní rozhlasová žurnalistika.

Začala se rozvíjet spolupráce především s ORF Linz. Vznikl mezinárodní projekt Evropské rozhlasové rodiny Euro-Funk-Familie, do které byla zapojena veřejnoprávní rozhlasová studia například z Rakouska, Itálie, Slovinska a Belgie. Tato studia připravovala pro své posluchače výměnné týdenní výlety do spřátelených regionů, přičemž při finále se všichni účastníci sjeli při mezinárodní veřejné nahrávce, většinou v Belgii. Akce posléze ve druhé polovině devadesátých let zanikla pro finanční náročnost.

Postupně se prodlužovala doba vysílání a rostl podíl živého odbavování rozhlasových proudů. Do programu začala větší měrou pronikat zahraniční, především anglosaská hudba, což konzervativní posluchači studia nesli zpočátku nelibě.

Významnou změnou ve vysílání bylo nasazení reklamních relací, využívání sponzoringu a promotion vlastních pořadů. Ve studiu vzniklo v této souvislosti nové obchodní oddělení.

S uvolněním zahraničního obchodu a technologickým rozvojem začala po roce 1990 masivní digitalizace rozhlasových pracovišť. Reportážní magnetofony nahradily minidisky, vysílání se začalo odbavovat za pomoci počítače, vybaveného programem Soundscape. Pracoviště českobudějovického studia byla propojena počítačovou sítí.

Snižoval se počet zaměstnanců, stejně jako prostorové nároky na provoz studia. Koncem devadesátých let byla téměř celá historická budova českobudějovického rozhlasového areálu uvolněna a pronajata různým firmám.

Devadesátá léta s sebou přinesla útlum hudební prvovýroby, způsobený jednak vznikem soukromých nahrávacích studií, jednak zvýšenými požadavky na úhrady autorských práv.

Od roku 1995 se poprvé systematicky sledovala poslechovost studia. První měření za pololetí k 31. prosinci 1995 udávalo, že ČRo České Budějovice poslouchalo zhruba 60 000 posluchačů.

Přenosový vůz

Z významných programových řad devadesátých let jmenujme živé proudové vysílání magazínového typu *Dobré jitro*, *Fontána* a *Písničky pro radost*, které se stabilně drží na nejvyšší příčce sledovanosti. Z „titulkových“ pořadů měly své věrné posluchače *Světozor* (historicko-místopisný jihočeský týdeník Jaroslava Klímy), *Dámská jízda* (**Mirka Nezvalová**), *Pánská jízda* (**Daniel Moravec**), *Literární matiné a zátiší* (**Hana Krejčová**), *Folkový antikvariát* (**Pavel Zajíc**), *country týdeník Horký čaj* (**Zdeněk Schwager**), *Seniorklub* (**Míla Hermanová**).

Pořady redaktorů **Zdeny Kolářové**, **Hany Krejčové**, **Martiny Vodičkové**, režiséra **Aleše Vrzáka** patří na

přehlídkách a soutěžích *Prix Bohemia Radio*, *Report* a *Bilance* vždy mezi nejlepší a získaly na nich řadu ocenění.

Od roku 1996 používá studio nový přenosový vůz VW Transporter. Mistry zvuku jsou **Roman Kamba** a **Marrek Svoboda**. Nejnáročnějším programem, který ČRo České Budějovice snímá novým přenosovým vozem, je **Mezinárodní hudební festival v Českém Krumlově**, pořádaný agenturou Auvieux.

Českobudějovické studio vydává na magnetofonových kazetách úspěšné pořady z oblasti mluveného slova (autorský a redakční podíl: Marie Šotolová, Hana Krejčová, Aleš Vrzák) i hudební (Michal Novenko a Zbyněk Mikuláš).

Budova ČRo České Budějovice při povodních 2002

Počátek třetího tisíciletí

Od 1. ledna 2002 vysílá studio zatím nejdélejší dobu v celé své historii – denně od 5.00 do 20.00 hod. Významně pokračuje digitalizace. V roce 2001 opustilo studio vysílací sál a hlasatelnu ve své historické budově.

Slovesné studio bylo upraveno a vybaveno novým vysílacím stolem německé firmy Klotz a vysílacím systémem DALET. V rámci celého Českého rozhlasu byl zprovozněn internet a intranet. První webeditor (Filip Víšek) spravuje a denně aktualizuje zpravodajské stránky Českého rozhlasu České Budějovice od roku 2001. Od 1. ledna 2002 je možné přijímat vysílání Českého rozhlasu České

Budějovice živě prostřednictvím firmy Internetradio přes Media Player na celosvětové síti internet. V roce 2001 byl ing. arch. Liborem Erbanem zpracován Koncept rozvoje regionálního studia ČRo České Budějovice, který řeší možnost nadstavby studiového domu o jedno podlaží, úpravu hudebního studia na divadelní sál s výstavní síní a úplné opuštění historické budovy rozhlasového areálu. Případná realizace bude představovat největší stavební zásah do objektu od roku 1972.

Z mimořádných programových počínů lze jmenovat expedice za českými krajany v rumunském Temešváru a chorvatském Daruvaru. Členy expedice byli Hana

Krejčová, Libor Soukup, Aleš Vrzák a fotografka Dana Vitásková.

Reportáže z expedic pravidelně získávaly ocenění na rozhlasových soutěžích, výstavy fotografií z expedic putovaly po celé republice včetně výstavního sálu Senátu ČR.

Ředitelé

1945	Zdeněk Masopust
1946	Bohuslav Tvrdý
1947–1948	Zdeněk Endris
1948–1952	Marie Jeanová
1953–1968	Karla Zíková
1968–1969	Bedřich Hlinka
1969–1986	Zdeněk Belech
1986–1989	Josef Havlík
1990–1993	Ludvík Švejcar
1993–1994	František Krejča
1994	Tomáš Vencálek
1994–2002	Marie Šotolová
2003–dosud	Jiří Svoboda

Z historie královéhradeckého studia

Počátky vysílání

Mezi prvními, kdo odhadli slibnou budoucnost rozhlasu a stali se jeho koncesionáři, byli Východočeši – továrníci Petrof z Hradce Králové a Bartoň z Náchoda, ing. Nejedlý z Kuklen a statkář Kotlant z Holohlav. O dvaadvacet let později se poprvé ozval Východočeský vysílač Hradec Králové – předchůdce Českého rozhlasu Hradec Králové.

Bylo 5. května 1945 odpoledne a z Hradce Králové se ozvalo veřejné české vysílání německé šifrovací vysílačky wehrmachtu. Tato událost je spojena se jmény nadšených radioamatérů **Josefa Čupra** a **Augustina Ševčíka**. První zprávy informovaly o pohybu ustupujících německých vojsk, nabádaly občany ke klidu a pořádku. Ale už 20. srpna 1945 vydalo ministerstvo pošt povolení k provozu Východočeského vysílače, který měl přinášet programy nejenom z Královéhradecka, ale také z Pardubicka. Provoz tohoto vysílače byl slavnostně zahájen 26. srpna 1945 za účasti programového ředitele Čs. rozhlasu **Mirko Očadlíka**.

O něco později se rozhlas přestěhoval do Fuchsovy vily ve Vrchlického ulici v Hradci Králové. Tam byl umístěn i vysílač přenášející programy obou redakcí – hradecké i pardubické – na společné vlně 238 metrů. Licitovalo se, ve které z metropolí by bylo rádio lepší a úspěšnější, a tak vznikla „pro jistotu“ rozhlasová studia v obou městech. Součástí Československého rozhlasu se východočeské regionální vysílání sídlící v Hradci Králové (s pobočkou v Pardubicích) stalo po mnoha peripetiích v listopadu 1950.

V úvodní kapitole historie Českého rozhlasu v Hradci Králové jsou zajímavé dva momenty. V první řadě je to legendární radiostanice, se kterou vysílání z Hradce Králové začínalo. Šlo o zařízení určené pro ponorkové loďstvo, tedy nebyla to polní vysílačka, a navíc sloužilo až do roku 1983 pro takzvané obranné vysílání, tedy jako „rušička“ stanic Svobodná Evropa a Deutsche Welle pro oblast tehdejšího Sovětského svazu. Druhou pozoruhodnou záležitostí je samotná budova tehdejšího hradeckého studia – Fuchsova vila. Vysílací pracoviště bylo ve vyšetřovací místnosti hradeckého gestapa

a mělo být pouze dočasným řešením. I přesto, že vysílání z Fuchsovy vily bylo již tenkrát považováno za řešení prozatímní, přežilo celých padesát čtyři let.

Zásahu na velké oblíbenosti rozhlasového vysílání v Pardubicích i v Hradci Králové měly paradoxně noviny, které v obou městech vycházely – Zář a Pochodeň. Platilo to především pro sportovní fanoušky. Regionální tisk totiž vycházel pouze dvakrát týdně, kdežto rozhlas samozřejmě informoval aktuálně. Sportovní redaktor **Stanislav Zářecký** získal pro své reportážské schopnosti oblibu nejen v kraji, ale také v pražském rozhlasu, podobně jako **Josef Jareš**, který přispěl nemalou měrou svými pořady k dobrému jménu hradeckého studia.

Šedesátá léta

V roce 1960 došlo ke sloučení hradeckého a pardubického kraje. Sloučením obou studií (z Pardubic se přestalo „po vlně“ úplně vysílat) se rozběhla i hudební výroba. Většina hudebních snímků vysílaných touto stanicí byla natáčena přímo v Hradci Králové. Hudební redaktori a zvukoví mistři spolupracovali s více než šedesáti hudebními soubory různých typů a žánrů, od profesionálních symfonických těles po přední zájmová hudební sdružení. Právě v této oblasti zviditelnil královéhradecké studio **Jaroslav Andrejs**, který tři desítky let sbíral a zapisoval lidovou hudební tvorbu z Podkrkonoší a Podorlicka. A byl to právě on, kdo natočil první snímky Heleny Vondráčkové a Marty Kubišové (tehdy členky pardubického STOP divadla). Na tehdejší dobu měl královéhradecký rozhlas primát v celé republice v zázemí nejrůznějších hudebních festivalů. Mezi nejzdařilejší patřily snímky z „monstrkoncertů“ na celostátních dechových festivalech ve Rtyni v Podkrkonoší, ze Smetanovy klavírní soutěže nebo z Mladé Smetanovy Litomyšle.

Nepostradatelnou osobností hudební redakce, jejíž význam přerostl regionální rámec, se stal **Jan Šimíček**. Díky němu je v archivu Českého rozhlasu Hradec Králové například množství nahrávek Východočeského komorního orchestru Pardubice s dirigentem Liborem Peškem. Důležitým momentem ve fungování královéhradecké hudební redakce byla účast na vzniku pardubické konzervatoře. Nahrávky, které vznikly v této době, mají i dnes skvělou uměleckou i technickou hodnotu díky vynikajícím zvukovým mistrům (**Jaroslav György**, **Dob-**

roslav Kubík, **Jiří Václavíček**) i osádce přenosového vozu (**Josef Kovanda**, **Luděk Šturm**, **Petr Církva**, **Petr Vrábel** a **Jan Moskovský**). Tato známka kvality byla signálem pro známé osobnosti, například pro Jiřího Stivína, aby využívaly zručnosti hradeckých zvukových mistrů při pořizování vlastních rozhlasových i gramofonových nahrávek.

V průběhu dramatických okolností **srpnového vysílání v roce 1968** patřilo hradecké studio k těm krajiským rozhlasům, které v noci z 21. na 22. srpna dokázaly vysílat déle nežli vinohradské studio v Praze, kde došlo k odpojení vysílačů. Během následujících dnů se Hradec pravidelně zapojoval do tzv. štafety a informoval celou republiku o dění ve Východočeském kraji. Královéhradecké studio vysílalo 21. srpna a těsně po něm celkem ze sedmi nejrůznějších stanovišť. Všechna měla spojení s technickým pracovištěm ve Vrchlického ulici a samozřejmě i odposlech vysílání, a tak bylo možné po dohodě přepojovat na jednotlivá místa, kde se právě nacházeli členové redakce. Vysílání šířil zpočátku jako obvykle vysílač u Stěžer v Charbuzicích, ale později se vysílalo i z jiných zařízení, která měla větší výkon, takže vysílání bylo slyšet například až v Jugoslávii. Sportovní redaktor Stanislav Zářecký komentoval srpnové události zcela neplánovaně na úkor své dovolené, což se mu, stejně jako mnohým jeho kolegům, stalo osudným.

Sedmdesátá a osmdesátá léta

V sedmdesátých letech do královéhradeckého studia nastoupila řada nových zaměstnanců. Právě v tomto období nastal obrat v tvorbě publicistických rozhlasových pořadů. Pro centrální okruhy studio vyrábělo ročně víc než sedmdesát hodin rozhlasového programu mluveného slova. V regionálním vysílání přišlo s novou programovou skladbou. Nové pořady, magazíny a tzv. všednodenní publicistika si brzy našly své příznivce. Pokračovala i tvorba náročných rozhlasových žánrů (pásma a feature). Studio se bez problémů zapojilo i do přípravy náročných programových bloků pro národní okruhy (Na středeční, resp. nedělní vlně Hradce Králové). Velkého ocenění se dočkaly stereofonní cykly Dveře dokořán a 3 x 60, a to stereo, které za „Hradec“ připravovala režisérka **Jana Kroftová**.

Podrobná statistika z této doby svědčí o neuvěřitelné produkci královéhradeckého studia pro celostátní

Nová budova ČRo Hradec Králové

okruhy. Dramaturg (a povětšinou také autor v jedné osobě) připravil za měsíc až dvacet hodin slovesné tvorby: feature, kratší rozhlasové hry, Rádiočítanku neboli dramatizace východočeských klasiků (Poláček, Hašek, Šrámek a další), hodinové kabarety, dvouhodinové estrády. K tomu každý týden hradeckou „vlajkovou loď“ – Minuty před nedělí, multižánrovou sobotní pětačtyřicetiminutovku, začínající sugestivním varováním „*Pozor, neděle se nezadržitelně blíží!*“ Těžko zařaditelný útvar kombinoval co do formy i obsahu v rámci celého Čs. rozhlasu originálním způsobem umělecké žánry s novinářskými a odehrával se v kruhu „publicistika s humorem, humor s publicistikou“. V jednom pořadu zaznívalo až třicet hlasů, školení herci vedle lidí „z ulice“.

Protože ve studiu nebyla ani jedna režie stereofonní, vyrábělo se v garáži v přenosovém voze připojeném k činohernímu Studiu č. 1.

Minuty před nedělí, připravované **Bohuslavem Formanem**, vytvořily svěbytnou rozhlasovou poetiku, kterou se podařilo prosadit i do Dobrého jitra na Praze.

Jádro hradeckého týmu stálo také u kolébky pořadu Zelená vlna. Její vysílání začalo při spartakiádě v roce 1975. Z hradeckého přenosového vozu se vysílalo přímo ze Strahova dvanáct i více hodin denně. Aktuální (nejen) dopravní servis uváděli herci Vladimír Čech a Milan Mach.

Studio ČRo Hradec Králové

V roce 1975 nastoupil do hradeckého studia režisér **Pavel Krejčí**.

Pavel Krejčí (1948)

Za dobu svého působení v hradeckém studiu režíroval více jak 2500 pořadů – inscenace (např. Tvůj den, má noc, Vlajková loď, Dva muži v šachu, Běh do ráje), dramaturgie povídek, literární pásma a četby (např. Rej švábů, Nežádoucí, Ve vlastním srdci, Raymondův běh), asi 80 děl Kabaretní vinárny na Kuksu autorů B. Formana a D. Vostřela. Za dramaturgii Haškovy povídky Volby do obecního zastupitelstva získal cenu Českého literárního fondu (1991).

Do výčtu osobností studia Českého rozhlasu v Hradci Králové patří vedle Jana Šimíčka i další hudební redaktoři. V osmdesátých letech to byl **Karel Cón**, autor scénické hudby k řadě divadelních i rozhlasových her, **dr. Boris Koblík**, pozdější ředitel festivalu Concertino Praga, zabývající se vokální a komorní tvorbou, či **Jan**

Jirásek, pozdější dvojnásobný držitel Českého lva za hudbu k filmům.

Prostřednictvím vysílání královéhradeckého rozhlasu se v sedmdesátých letech zviditelnila i Kocianova houslová soutěž v Ústí nad Orlicí.

Devadesátá léta

K radikálním změnám došlo v posledních šesti týdnech roku 1989. Přestože se již v prvních dnech po 17. listopadu podařilo odvysílat některé aktuální a objektivní příspěvky, nadále se projevoval mocenský vztah KV KSČ k rozhlasovému studiu, zesílený a podrážděný reakcí na objektivní příspěvky. Výsledkem bylo vystoupení redakčního kolektivu proti těmto praktikám, distancování se od nich a snaha zaujmout postoj nezávislého, objektivního sdělovacího prostředku.

Rok 1990 byl rokem zásadních personálních, organizačních i programových změn. Do čela studia si zaměst-

nanci zvolili nového ředitele **Petra Haše**, který se snažil v programové oblasti hledat novou koncepci zpravodajství a publicistiky. Pro zkvalitnění zpravodajských relací vznikly v roce 1992 nové okresní redakce v Lanškrouně, Jičíně, Náchodě a Havlíčkově Brodě. Problémem v té době bylo zajistit zpravodajství z Pardubic a z Chrudimska. Redakce byla postavena před náročný úkol: vytvořit v zamýšleném dvanáctihodinovém intervalu tři až čtyři ucelené programové bloky tak, aby mohly být postupně spojovány. Bylo důležité citlivě volit pořady přejímané z jiných okruhů, aby stáli posluchači měli možnost všechny změny akceptovat jako odůvodněné a přijatelné. V tomto roce také vznikly ranní moderované Dobré jitro a Dopolední Habaděj. Osvědčila se i nová koncepce sobotního a nedělního vysílání. Vycházela z literárních, literárně-dramatických a publicistických programových typů, doplněných vhodnými hudebními pořady.

Z programového hlediska byl pro Český rozhlas Hradec Králové významný i **rok 1993**. Přispěl nejen ke stabilizaci, ale i ke zvýšení posluchačské základny. Podle výzkumu se studio pohybovalo na čelních místech mezi regionálními stanicemi. Kromě vlastního programu se dařila i programová spolupráce s ostatními okruhy Českého rozhlasu a regionálními stanicemi. K nejvýznamnějším patřily pořady z cyklů Nedělní vlna a Přišel po večeri. Významným projektem byla devítidílná dramatizace románu Karla Poláčka Hráči a mimořádný ohlas zaznamenala kompozice Babylonská věž. V tomto roce také redaktorka **Lenka Jaklová** obdržela první cenu v celostátní soutěži Report 93. (K jejím dalším počínům patřil pětidílný projekt Zrození státu, pro který čerpala materiál při svých návštěvách v Izraeli.) Zvláštní pozornost si zaslouží i technická stránka vysílání. Byl dokončen přechod na stereofonní vysílání a k 31. prosinci 1993 mohlo regionální studio Hradec Králové ukončit provoz na všech starých frekvencích včetně středních vln. Začalo se plně vysílat v souladu s rozhodnutím Rady ČR pro rozhlasové a televizní vysílání.

Dalším důležitým mezníkem ve vysílání byl rok 1996, kdy se začalo vysílat podle nového programového schématu. Dvanáctihodinové moderované vysílání (včetně sobot a nedělí) si získalo přízeň posluchačů. Do studia nastoupili noví redaktoři a moderátoři. V prvním pololetí roku byl ČRo Hradec Králové nejposlouchanější regionální stanicí.

Devadesátá léta byla také ve znamení hledání nového objektu pro studio. Po mnoha pokusech se podařilo najít odpovídající prostory – budovu České národní banky v Havlíčkově ulici. Díky vzorné spolupráci s pražským vedením Českého rozhlasu se podařilo v srpnu 1997 dům koupit. 26. února 1999 byl ukončen zkušební provoz a z nové budovy se začalo plně vysílat. Kromě moderních interiérových architektonických prvků bylo nové studio vybaveno technologií DAB (Digital Audio Broadcast). Vysílací pracoviště a hlavní přepojovač jsou „srdcem“ celého provozu a jsou plně osazena moderním digitálním vybavením VADIS. Součástí celého zařízení je odbavovací systém DALET.

Rok 2000 byl pro Český rozhlas Hradec Králové jubilejním. Uplynulo 55 let od zahájení rozhlasového vysílání z Hradce Králové. Kromě řady akcí připravených k tomuto výročí začala i nová éra stanice v nové budově. Stabilizovala se poslechovost a studio se zařadilo mezi čtyři nejspěšnější regionální studia Českého rozhlasu. V tomto roce získali Národní cenu Prix Bohemia Radio redaktorka **Marta Růžicková** a režisér Pavel Krejčí za autorský text Kulatý stůl.

Od 4. března 2002 začalo studio vysílat **samostatné hlavní zpravodajské relace** Události dne a zároveň upravilo program vzhledem k zahájení vysílání Českého rozhlasu Pardubice. Dohodnuta byla vzájemná spolupráce na společných projektech, ve kterých hodlá studio pokračovat stejně jako ve spolupráci s celoplošnými stanicemi.

Přes úspěchy v roce 2002 byl Český rozhlas Hradec Králové poznamenán citelnou ztrátou. V srpnu zemřel po těžké nemoci jeho ředitel Petr Haš, který stál v čele studia dvanáct let a měl největší zásluhu na všech uskutečněných změnách. Jeho laskavý přístup k lidem a zároveň nebojácnost prosazovat své nápady a myšlenky zůstanou pro rozhlasové pracovníky výzvou do budoucna.

Ředitelé

1945	Josef Čupr (Východočeský vysílač)
1946	František Kopečný
1947	Václav Horyna
1948–1949	František Teršl
1949–1950	Marie Sítková

1950–1953	Vladimír Brunát (první ředitel Čs. rozhlasu Hradec Králové)
1953	Miroslav Tyller
1953–1955	František Štancel
1955–1959	Josef Dvořák
1959–1967	Rudolf Jaroň
1967–1970	Břetislav Balcar
1970–1971	Josef Jareš (zastupující ředitel)
1971	Vojtěch Trojánek
1971–1987	Stanislav Jirásek
1988–1989	Zdeněk Seiner
1990–2002	Petr Haš
2003–dosud	Jiří Kánský

Z historie jihlavského studia

Historie vysílání z Jihlavy má několik etap. Ta první je spojena s působením krajského korespondenta pražské redakce „posledních zpráv“ **V. Horáka**. V druhé etapě vzniklo v roce 1956 vlastní regionální studio, které od října připravovalo dvě půlhodinky týdně pro vysílání rozhlasu po drátě (RPD). Od 15. dubna 1957 vysílalo už na RPD denně (kromě neděle) s technickou pomocí brněnského studia. 1. září 1958 přišel z Prahy (kde působil od roku 1952) všestranný zpravodaj a výborný reportér **Luboš Holoubek**.

Svým zpravodajstvím přispíval do pořadu Ze života Moravy, který mapoval dění na Brněnsku, tehdejším Gottwaldovsku a Jihlavsku. Pořad byl v roce 1958 přejmenován na Brněnský zvukový deník a redaktoři v Gottwaldově a Jihlavě se stali důležitými dodavateli této zpravodajské relace.

Původní studio v historickém jihlavském domě bylo později přestěhováno do novostavby Kulturního domu ROH. Studio bylo samostatné až do zrušení jihlavského kraje v roce 1960 a jeho včlenění do kraje jihomoravského.

V průběhu let v jihlavském studiu působili tito redaktoři: **Luboš Holoubek** (1958–1962), **Miloš Fiala** (1959–1960), **Lubomír Daněk** (1961–1970), **Milan Flaška** (1970–1986), **Zdeněk Smutný** (1986–1990), **Lubomír Daněk** (1990–1993), **Jan Kliment** (1993–1994), **Pavel Kovář** (1994–1998).

Třetí, současná etapa je spjata s koncepcí postupného budování nových stanic Českého rozhlasu v nově vzniklých regionech. Vysočina byla vytipována mezi prvními díky téměř ideálním „startovním“ podmínkám: FM kni-točet 87,9 MHz na Strážníku pokrývá bezmála celý kraj. Dosud se odtud šířil program Českého rozhlasu Brno, posluchačsky velmi úspěšný spíše na jihu Moravy než na Vysočině.

V únoru 2001 přišli do jihlavského studia dva redaktoři – **Petr Hladík** a **Petros Martakidis**. Měli za úkol připravit

podmínky pro rozjezd stanice. Celé léto 2001 Český rozhlas ve spolupráci s magistrátem a krajským úřadem hledal budovu pro své sídlo a na podzim pak byla vyhlášena první výběrová řízení na obsazení redakce. Už v prosinci začaly první práce v domě číslo 42 na Masarykově náměstí, kde nové studio nyní sídlí. Během února a března 2002 postupně přicházeli noví zaměstnanci a 6. března 2002 v 17.00 hod. byla odvysílána první zpravodajská relace.

Český rozhlas Region Vysočina vysílá denně od 5.00 do 18.00 hod., večerní a noční program je společný s Českým rozhlasem Regina. V ranním bloku **Dobré ráno, Vysočino** se vysílají každých třicet minut **Zprávy z regionu**. Hlavní zpravodajská relace **Události regionu** je zařazena na 7.00, 13.00 a 17.00 hod. Denně je vysílán publicistický pořad **Otázka pro Region** – vždy v jedenácti pravidelných vstupech. Podvečerní čas v 17.20 hod. je určen pro zábavné magazíny Regionu. V pondělí je to **Cestou necestou**, v úterý **Krajáč**, ve středu **Kanape**, ve čtvrtek cestopisné zajímavosti pod názvem **Z Vysočiny na kraj světa**, v pátek **Regionáda**. Program denně obsahuje další drobnější pořady: Kalendárium Regionu, Hvězdná minuta Petrose Martakidise, Region zblízka a další.

Z historie olomouckého studia

Počátky vysílání

Pokusy o založení olomouckého rozhlasového studia sahají už do druhé poloviny dvacátých let. Snaha o zřízení studia v Olomouci zesílila v roce 1936, kdy se 22. ledna uskutečnila na toto téma porada olomouckých zájemců, svolaná na podnět Městské rady hlavního města Olomouce do zasedací síně městské radnice. Rezoluce vydaná ze zasedání připomíná „*mimořádně důležitý kulturní, umělecký, vědecký i hospodářský význam Olomouce jako přirozeného střediska rozsáhlého svérázného kraje s dávnou tradicí*“.

Odpověď na dopis s rezolucí přišla z pražského Radiojournalu 10. března téhož roku: „V květnu t. r. zahájí provoz třetí slovenská vysílací stanice v Báňské Bystřici. (...) Tím dostoupí počet našich vysílacích stanic na 7, kdežto studií máme pouze 5. Z nich 2 v zemi slovenské, 2 v zemi moravskoslezské, naproti tomu v zemi české, rozlohou daleko větší a obyvatelstvem nejpočetnější, máme pouze jediné studio v Praze, které postačuje, aby se všechny programové složky vystřídalily a účelně prováděly.“ Dopis končí zamítnutím žádosti o zřízení stálého rozhlasového studia. Olomoucká městská rada se 7. dubna proti rozhodnutí Radiojournalu odvolala s poukazem na to, že na střední Moravě je přes sedm tisíc koncesionářů, kteří zaplatí ročně více než 800 000 Kč.

Vzdor dalšímu soustředěnému úsilí se v roce 1936 vznik rozhlasového studia v Olomouci prosadit nepodařilo.

Od konce druhé světové války po založení studia

Úsilí o založení stálého rozhlasového studia v hanácké metropoli došlo naplnění až po druhé světové válce.

Z 18. června roku 1945 pochází Memorandum ve věci zřízení rozhlasového studia v Olomouci, zasláné ministerstvu informací v Praze, v jehož úvodu se praví: „*Národní výbory hanáckého kraje olomouckého žádají, aby ministerstvo informací při definitivní úpravě československého rozhlasu pamatovalo na zřízení rozhlasového studia v Olomouci.*“ Memorandum pode-

psali zástupci národních výborů z Olomouce, Zábřehu, Prostějova, Frývaldova (dnešního Jeseníku), Litovle, Šumperka, Rýmařova a Šternberka.

Zásadní pokrok v celé záležitosti lze zaznamenat 4. září roku 1945, kdy se v Olomouci za účasti ústředního programového ředitele Čs. rozhlasu **Mirko Očadlíka** uskutečnila schůze zájemců o zřízení vysílací rozhlasové stanice. Ředitel potvrdil, že předseda vlády přislíbil Olomouci vysílací stanici. Vše ovšem záleželo na získání radiových vln, které měly být rozdělovány 19. září na mezinárodní konferenci v Londýně.

Konečné rozhodnutí přišlo až 19. listopadu 1945. Píše se v něm, že:

1) V Olomouci bude zřízeno rozhlasové studio, které bude kabelem spojeno se sítí československých vysílačů.

2) Studio bude zřízeno v tzv. Hamburgerově vile v Olomouci. Místní národní výbor v Olomouci provede svým nákladem architektonickou úpravu této budovy podle dispozic, které dodá stavební oddělení Čs. rozhlasu v Praze.

3) Čs. rozhlas vybaví budovu rozhlasově technickým zařízením.

4) Budovu konečně upravenou vybaví místní národní výbor v Olomouci vnitřním zařízením.

5) Po úplném vybavení budovy bude zahájen provoz studia, které bude administrativně i programově přičleněno do sítě čs. rozhlasových studií jako expozitura brněnského vysílače.

Na základě protestu ředitelství Městského divadla v Olomouci proti zřízení studia v Hamburgerově vile byly jako sídlo olomouckého rozhlasu vybrány prostory bývalé kavárny Ruprecht na Masarykově náměstí. Po mnoha přípravách, intervencích a poradách došlo teprve 2. ledna 1947 k udělení stavebního povolení k adaptaci a přístavbě domu č. 433 v katastrálním území v Olomouci, Masarykovo nám. 21. Samotná přestavba se však poté dosti vlekla. Teprve rok 1948 zaznamenal zrychlení adaptačních prací a vybavení studia technickým zařízením.

Olomoucké studio v letech 1949–1960

Studio začalo vysílat 9. ledna 1949. Až do poloviny října 1956 bylo sice personálně podřízeno Brnu, mělo ale svůj vlastní vysílací čas i možnost vstupu na celostátní

program. Samostatné olomoucké vysílání rozhlasem po drátě i rozhlasem bezdrátovým bylo zahájeno **15. října 1956**.

Rozhlasový program samostatného rozhlasového studia v Olomouci přinášel v letech 1956–1960 půlhodinové zpravodajské relace nazvané **Zajímavosti z Olomouckého kraje**, obsahující informace ze světa politiky, kultury a sportu. Nechyběly ani hudební pořady, koncerty Moravské filharmonie, rozhlasové estrády, dokonce i rozhlasové inscenace. Konaly se rovněž přenosy operních představení z Krajského oblastního divadla v Olomouci. Ve studiu účinkovali přední olomoučtí herci, vznikl při něm rovněž **Hanácký soubor písní**. Natáčena byla také původní tvorba, například melodram Miloše Konvalinky a Aloise Rečky Frývaldov 1931 nebo pásmo veršů Aloise Rečky Olomoucké kašny s hudbou Václava Koláře.

U samotných začátků olomouckého rozhlasového studia v roce 1949 stál **dr. Jaroslav Kanyza**, pozdější gymnaziální profesor, znalec moravské a olomoucké historie a autor historických románů. Posléze vedl studio **Alois Rečka**, básník a olomoucký patriot, kterého zastihly ve funkci vedoucího studia tragické události srpna 1968.

V roce 1960 došlo k reorganizaci státní správy, která přinesla redukci krajů i okresů. Olomoucké rozhlasové studio se stalo pobočným studiem krajské stanice Československého rozhlasu Ostrava. V dubnu 1960 zajeli poprvé olomoučtí rozhlasoví pracovníci do Ostravy, aby navázali styky se svými budoucími kolegy. Do té doby pracovalo v Olomouci celkem šest redaktorů, kteří pak podle svého programového zaměření přešli do jednotlivých ostravských redakcí. Počet zaměstnanců se do roku 1968 pohyboval mezi 15 až 16.

Program se orientoval především na zemědělství, tradičně dominantní oblast regionu. Olomoucké studio pořádalo samostatně estrády, které mívaly pravidelné reprízy na stanici Praha. Studio spolupracovalo s několika hanáckými autory, povídkáři a vypravěči. Velký zájem byl věnován folkloru. Významná byla rovněž oblast kulturní publicistiky, jíž se věnovali dva redaktori.

Zatímco ostravské vysílání bylo v šedesátých letech orientováno spíše na průmyslová a ekonomická témata, olomoucké pořady měly (především díky kontaktům s Palackého univerzitou) více kulturní a osvětový cha-

Studio ČRo Olomouc; zleva J. Hanslian, S. Červenka

rakter. Kvalitně se vyprofilovala literární a hudební redakce. O rozvoj redakce vážné hudby se zasloužil dirigent **Miloš Konvalinka** (v letech 1951–1958 hudební redaktor v Olomouci, v letech 1960–1973 hudební dramaturg v Ostravě a Olomouci), kterému se podařilo prosadit, že v olomoucké Redutě (tedy v bezprostřední blízkosti studia) Čs. rozhlas zřídil vzorové studio pro natáčení symfonické hudby. Celá řada českých hudebních skladatelů natočila premiéry svých děl právě tady.

V srpnu 1968 obstálo olomoucké rozhlasové studio ve složité situaci se ctí. Poskytovalo lidem cenné rady, informace, ale i útěchu v rozbourané době. Zpočátku se napojovalo v přestávkách centrálního vysílání a v olomouckém okrese začalo vysílat prostřednictvím rozhlasu po drátě. Rozhlas se stal důležitým zdrojem infor-

mací z města i okresu. Informoval o pohybu okupačních vojsk v olomouckém okrese, vyzýval ke klidu, rozvaze v ulicích města i u obchodů s potravinami, kde se začaly tvořit první fronty.

22. srpna po 5.00 hod. ranní začalo studio vysílat důležité informace o tom, jak jsou na průběh dne připraveni v pekárnách, mlékárnách, na dráze, v městské hromadné dopravě a jinde, dále zveřejňovalo výzvy ke klidu, rozvaze, hrdosti a důstojnosti, desítky rezolucí, informací o podpisových akcích a o celkové situaci ve městě.

K obsazení olomouckého studia Československého rozhlasu došlo 22. srpna mezi půl sedmou a půl osmou hodinou večerní. Vysílání pod názvem „Svobodné legální vysílání Československého rozhlasu, stanoviště Dub-

ček–Císař ABX“ začalo tentýž den po 21.15 hod. Více k tomu dodává bývalý redaktor Lubomír Smiřický: „(...) do studia vtrhli automatčiči. Všechno prolezli a pořád hledali – kde radiouzjol? My jsme stále tvrdili, že zděs radiouzjol nět, že ale odkud se vysílá, to že v podstatě nevíme. Potom velitel rozestavil vojáky do všech místností, například k vypnutému mikrofonu a k režijnímu pultu. Ještě ale než dorazila ta horda, stačil Oskar (Dvořák, pozn. aut.) donést do auta na dvoře za Operou magnetofon Nagru s mikrofonem, což bylo naše celé pozdější zařízení.“

Zpravodajské stanoviště Dubček–Císař ABX mnohokrát měnilo místo. Až do konce jeho vysílání okupanti nepřišli na složitý podzemní kabelový systém, jímž se relace dostávaly do rozhlasu po drátě. V dalších dnech začala jeho program přebírat i litovelská vojenská vysílačka Ječmínek, která mohla vysílat do celé Evropy. Ječmínek vysílal také v ruštině provolání k okupačním vojákům. Svobodný rozhlas zahájil „štafetové vysílání“ z improvizovaných studií ve všech krajích republiky: signál se zachycoval a posílal po vlnách či po telefonních linkách dál.

Vysílání Svobodného legálního vysílání Československého rozhlasu ze stanoviště Dubček–Císař ABX se ozvalo ještě ve středu 28. srpna po 10.15 hod. Zaznělo v něm, že vedoucí olomouckého pracoviště Československého rozhlasu v Olomouci Alois Rečka dostal příkaz od svého nadřízeného, ředitele Krajského studia Československého rozhlasu Ostrava, aby energicky požádal o okamžité uvolnění rozhlasového studia na náměstí Míru. Po 17.00 hod. začalo opět vysílání olomouckého studia Československého rozhlasu.

Normalizace

Při normalizačních čistkách musela po roce 1968 většina pracovníků olomouckého rozhlasového studia ze svých funkcí odejít. Roku 1972 zůstalo v Olomouci z původní dvacítky lidí pouhých pět, z toho jen jeden redaktor. Později se sice personál rozšířil na osm, ale studio už nikdy nedosáhlo své někdejší slávy a autority. Vyráběly se v něm převážně hudební a literární pořady pro mateřskou stanici, kterou byl tehdy Československý rozhlas Ostrava. I v té době ovšem zůstalo v Olomouci dostatečné množství programového a technického zázemí, které bylo možno využít při obnovení samostatného studia na počátku devadesátých let.

Nové obzory

Novou kapitolu začalo psát olomoucké rozhlasové studio po „sametové revoluci“ roku 1989. O jeho znovuoobnovení se významnou měrou zasadil jeho budoucí ředitel **Mgr. Stanislav Červenka**. Původní profesí kontrabasista, dlouholetý člen Moravské filharmonie, nastoupil roku 1986 na místo redaktora a dramaturga pro vážnou hudbu v ostravské rozhlasové stanici.

Ze vzpomínek S. Červenky: „Počátek 90. let byl i v těžkopádném Čs. rozhlasu pionýrskou dobou. Ředitelem Českého rozhlasu se stal mladý a dynamický redaktor Jiří Mejstřík. Byl zcela neformální a komunikativní. Kdysi jsme se náhodou potkali ve frontě na oběd v rozhlasové jídelně na Vinohradské. Hned se živě zajímal, co je nového v Olomouci, a než jsme přišli u okýnka na řadu, měl jsem už jeho pozvání do ředitelny. Slovo dalo slovo a odcházel jsem od něj s pověřením pracovat na osamostatnění olomouckého studia.“

Stanislav Červenka vycházel z přesvědčení, že střední Morava se čtveřicí významných historických center (Olomouc, Přerov, Prostějov a Kroměříž) může skýtat budoucímu demokratickému vývoji státu cenné podněty. Olomouc si totiž přes určitou nepřízeň komunistického režimu uchovala dostatečnou prestiž přirozeného centra středomoravské oblasti. Přítomnost univerzity, druhé nejstarší u nás, profesionálního divadla i symfonického orchestru, řady kulturních, vědeckých i výstavnických institucí, ale i správních center několika církví – to vše hovořilo pro obnovení rozhlasového studia v hanácké metropoli.

S. Červenka: „Nešlo to ovšem tak rychle. Čekalo se na nové mediální zákony, které by definovaly existenční podmínky elektronických médií v nových poměrech. Jakmile byl schválen zákon ČNR o Českém rozhlasu (č. 484/1991 Sb.), inicioval jsem memorandum předních osobností olomouckého veřejného a kulturního života Radě Českého rozhlasu, která podle § 8 citovaného zákona mohla zřizovat a rušit regionální studia. A zase se nic nedělo. Jistým příslibem do budoucna bylo snad jen to, že ČRo zřizoval v Olomouci novou univerzální režii a prováděl rekonstrukce elektrických rozvodů a vzduchotechniky. Události dostaly spád až po nástupu nového generálního ředitele Vlastimila Ježka v polovině roku 1993. Rada Českého rozhlasu schválila 15. listopadu zřízení Regionálního studia Českého rozhlasu v Olomouci k 1. prosinci 1993 a k témuž datu mě pověřila

Na Den otevřených dveří zveimbálová muzika V. Hastíka

jeho vedením. Zbývalo už jen necelého půldruhého měsíce do zahájení vysílání. Provedli jsme protokolární delimitaci od Ostravy s převzetím všech osob, činností, materiálů a prostředků a vykonali nutné technické přípravy včetně nasměrování linek, převzetí vysílačů a úpravy vysílacího pracoviště.“

V pondělí 3. ledna 1994 ve 13.00 hod. začalo opět po letech samostatné vysílání olomouckého rozhlasového studia. Už na jaře mohlo studio vysílat ve spolupráci s Ostravou a Brnem ve všední dny pět a o víkendu sedm hodin.

Na jaře téhož roku byla zřízena slovesná redakce, která dodávala do vysílání publicistické, dokumentární a zábavné pořady. S jejím zřízením pomáhal někdejší režisér olomouckého rozhlasového studia **Vladimír Týřl**, který vychoval několik spolupracovníků.

Vladimír Týřl (1922–1997)

Rozhlasový a divadelní režisér. Vystudoval odbornou školu elektrotechnickou. V letech 1945–1963 působil jako režisér českých venkovských divadel, v letech 1953–1954 ředitel divadla J. K. Tyla v Plzni, v letech 1960–1963 umělecký ředitel Beskydského divadla Nový Jičín. V letech 1963–1972 režisér ČsRo Ostrava, pobočné studio Olomouc. Zasloužil se o pozvednutí úrovně slovesných pořadů olomouckého studia. V roce 1995 působil jako režisér a redaktor literárních pořadů ČRo Olomouc, pracoval na obnově redakce slovesné tvorby, do roku 1997 s olomouckým studiem spolupracoval jako externí pracovník.

Ředitel Stanislav Červenka i nadále připravoval hudební pořady pro stanici Vltava. V roce 1995 studio přijímalo za plného provozu nové zaměstnance a rozšířilo vysílání na osm hodin denně.

V roce 1995 Olomouc navštívil papež Jan Pavel II., který zde mj. kanonizoval Jana Sarkandera. Kromě toho, že byla papežská návštěva kvalitně zpravodajsky reflektována, připravila k ní slovesná redakce pro ČRo 3 – Vltavu tematický páteční večer, jehož součástí byla i rozhlasová inscenace hry Karola Wojtyly Před zlatnickým krámem v režii Vladimíra Týřla.

V roce 1996 rozšířilo olomoucké studio Českého rozhlasu vysílání na 12 hodin denně, čímž se – s nízkým počtem pracovníků – vyrovnalo ostatním regionálním studiím. Studio si upevnilo pozici i na celostátních okruzích, zejména na ČRo 1 – Radiožurnálu, kam redaktoři zpravodajství a publicistiky pravidelně přispívali.

V roce 1997 olomoucké studio Českého rozhlasu obstálo při červencových ničivých povodních na Moravě. Jeho redaktoři informovali o průběhu záplav na Šumpersku, Olomoucku, Přerovsku a Kroměřížsku, kde už měl Český rozhlas Olomouc svá detašovaná pracoviště. Redakce zpravodajství a publicistiky obdržela za povodňové zpravodajství Cenu programového ředitele Českého rozhlasu.

Po odchodu Stanislava Červenky do důchodu se na základě výběrového řízení ředitelem Českého rozhlasu Olomouc stal absolvent pražské DAMU **Mgr. Pavel Hejkele**, který do funkce nastoupil k 1. lednu 2000. Během jeho dosavadního působení došlo k prodloužení vysílání na 17 hodin denně (od 5.00 hod. do 22.00 hod.). ČRo Olomouc vstupuje rovněž společně s dalšími šesti studii

do projektu Českomoravského večera na ČRo 2 – Praze. Byla rovněž obnovena slovesná redakce, zrušená při reorganizaci roku 1998. Redakce svými pořady přispívá do vysílání ČRo 3 – Vltavy.

Mezi posluchačsky úspěšné pořady patří například cyklus pořadů Dobré ráno z..., který nabízí pohledy i do těch nejmenších obcí nově vzniklého Olomouckého kraje. Větší prostor dostaly pořady vlastivědné, dechová hudba a folklor. Pokračuje tradice natáčení pořadů vážné hudby – zejména záznamy z Mezinárodního varhanního festivalu v Olomouci, Mezinárodního hudebního festivalu Karla Ditterse z Dittersdorfu v Jeseníku a dalších významných hudebních akcí. Větší prostor dostala ve vysílání také folková hudba – natáčí se festival Zahrada v Náměšti na Hané i Mohelnický dostavník. Ze záznamu zaznívá i program mezinárodního bluesového festivalu Blues Alive v Šumperku. Ve vysílání získal své místo i pořad rockové hudby Rockle, který získal oblibu zejména u mladých posluchačů.

Cesta k samostatnému vysílání olomouckého rozhlasového studia nebyla jednoduchá. Dnešní studio Českého rozhlasu v Olomouci má dostatečný lidský i technický potenciál, aby mohlo navázat na práci svých předchůdců a vytvářet kvalitní veřejnoprávní vysílání.

Ředitelé a vedoucí studia

1949–1953	Jan Kanyza (ředitel)
1953–1960	Alois Rečka (ředitel)
1960–1971	Alois Rečka (vedoucí studia)
1971–1974	Miloš Konvalinka (vedoucí studia)
1974–1984	Miroslav Sova (vedoucí studia)
1984–1985	Eva Ocisková (vedoucí studia)
1985–1990	Alexander Menzel (vedoucí studia)
1990–1993	Stanislav Červenka (vedoucí studia)
1993–2000	Stanislav Červenka (ředitel)
2000–dosud	Pavel Hekela (ředitel)

Z historie ostravského studia

Počátky vysílání

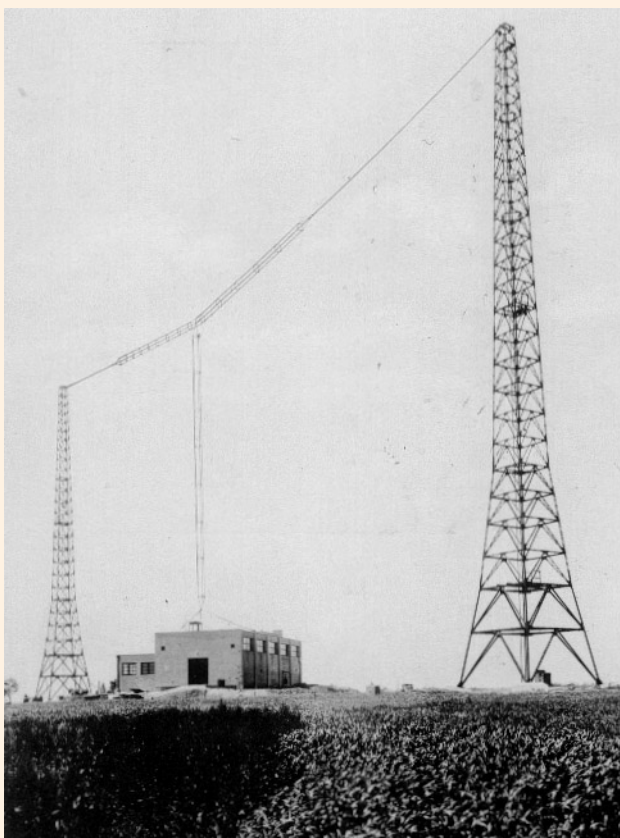
Založení rozhlasového studia v tehdejší Moravské Ostravě bylo poznamenáno řadou kladů i záporů. Mezi klady je nutno počítat, že do éteru vstupovalo po určitých pracovních, organizačních či technických zkušenostech pražských, brněnských, bratislavských a košických. Ostravu navíc druhá polovina dvacátých let 20. století zastihla v období poměrného ekonomického i sociálního rozmachu. Širší městskou aglomeraci v té době obývalo přes 170 000 lidí.

Ekonomický rozvoj byl provázen kulturním rozmachem (v roce 1919 bylo založeno Národní divadlo moravskoslezské, o čtyři roky později vznikla sice amatérská, ale svou úrovní významná Ostravská filharmonie, ve městě působila řada pěveckých sborů, vzdělávacích spolků, bylo zde vyspělé české knihovnictví, konjunktura po první světové válce přinášela podněty v architektonické oblasti reprezentované jmény Kolář, Hilbert, Gočár a další). To vše Ostravu předurčovalo k tomu, aby se stala místem pro špičkovou českou rozhlasovou stanici.

Vysílač pro severní Moravu a Slezsko byl vystavěn na dobové přijatelné úrovni. Budova v městské části Svinov byla umístěna na návrší v nevelké nadmořské výšce, ale díky příznivé poloze s možností značného dosahu. Svinov začal pokusně vysílat 25. května 1929, do programové sítě československého rozhlasu se začal pravidelně zapojovat 1. července 1929.

Prvním programovým počinem byla přednáška **prof. Rudolfa Tlapáka**, jednoho ze členů ostravského poradního rozhlasového sboru, který tvořili také spisovatel **Vojtěch Martínek**, přírodovědec **Jan Kranich** a další.

Na rozdíl od moderního vysílače bylo problémem studio, jež zdědilo budovu německé hasičské zbrojnice na Denisově, později Smetanově náměstí. Studio bylo současně zkušebnou, orchestríštěm i hlasatelnou, jak v publikaci ke třicátému výročí ostravského rozhlasu uvedl jeden z prvních programových pracovníků stanice, litovelský rodák **Milan Rusinský**. Nevalnou akus-

Stanice Svinov

tickou i celkově stavební úroveň studia připomínala na MEVRU v roce 1949 **Věra Řepková**, posléze špičková interpretka především českého klavírního repertoáru. Angažmá v orchestru ostravské stanice bylo jejím prvním místem. Orchester řízený **Bohuslavem Tvrdým** a později **Janem Plichtou** byl nevelký, maximálně šestnáctičlenný, a musel obsáhnout žánrově i nástrojově doslova všechno, samozřejmě i taneční hudbu. Toto zaměření („náhradní stanice za neuspokojující dosud přenosy z kaváren a jiných zábavních místností“) bylo ostravskému studiu vlastně předurčeno pražským ústředím od samého vzniku. Je jasné, že toto vymezení nemohlo vyhovovat jak rozhlasovým pracovníkům, kteří v Ostravě vysílání postupně profesionalizovali, tak ani jeho posluchačům.

Ostatně i A. J. Patzaková v knize Prvních deset let Čs. rozhlasu si všimla „těžké atmosféry hornického kraje, který žije ze dne na den, kde v ostrých sociálních extrémech jsou všechny hodnoty v neustálém pohybu,“ a dovozovala z toho, že právě proto zde „rozhlas nenalézá podmínek pro hlubší, trvanlivější práci“.

Počáteční předurčení ostravské stanice bylo v dalších letech překonáno. Zasloužily se o to mimořádné osobnosti, které na Ostravsko přišly v nejtěžším období celosvětové hospodářské krize.

Třicátá léta

charakterizuje v Radiojournalu – tedy i v Ostravě – programová i personální profesionalizace. Ostrava, stanice dosud mladá, měla ovšem na co navazovat. Ke kapelníku Bohuslavu Tvrdému a koncertnímu mistru Janu Plichtovi přišel v roce 1934 skutečný redaktor s titulem hudebního referenta **Vlastimil Musil**. Do Ostravy se vrátil **Rudolf Kubín**, ověnčený úspěchem vůbec první české rozhlasové opery *Letní noc*. Kubín, kromě významné úlohy autorské i organizátorské v ostravském hudebním životě několika následujících desetiletí, nastoupil do ostravského rozhlasu jako první profesionální hudební režisér. Umožnilo to vybudování nového rozhlasového studia na Šmeralově ulici, které nahradilo málo důstojné podmínky německé hasičské zbrojnice na Denisově náměstí. Podle dobových dokumentů, hlavně vzpomínek dlouholetého šéfa ostravské techniky **Václava Fajfra**, bylo ostravské hudební studio v druhé polovině třicátých let nejlepším pracovištěm v celém čs. rozhlase. Spolu s činoherním studiem a hlasatelnou bylo akusticky dobře izolováno, mimo jiné zásluhou „akustické omítky“, která byla v Československu využita poprvé.

K nejtvrdějším kritikům koncepce „lehkého genu“ patřil **F. K. Zeman**, výrazná osobnost československé rozhlasové historie. Přišel do Ostravy v roce 1933 z Brna a stal se zde redaktorem pro oblast mluveného slova. „Měl jsem na starosti mluvený program vlastně celý,“ vzpomíná Zeman v dopise z roku 1977 tehdejšímu vedoucímu ostravské hudební redakce **Tomáši Hančlovi**, „ale také jsem do něho pašoval muziku, a to především folklorního rázu.“ Vznikal tak předobraz toho, co o pár let později zachycovaly další generace folklorních rozhlasáků, v Ostravě například **Ivo Stolařík**, **Věra**

Šejvlová, Jaromír Dadák, Jaromír Gelnar a Jan Rokyta. To jsme ovšem už v padesátých a šedesátých letech, kdy záběry v terénu umožňovala kvalitnější záznamová technika. V letech třicátých byly ještě folklorní sběry vysílány naživo z terénu, případně byli schopní a ochotní amatéři zváni do studia.

Folkloristická činnost F. K. Zemana byla úzce propojena s jeho hlubokým sociálním cítěním. Na Ostravsku v jeho složité národnostní i ekonomické situaci hospodářské krize jej bylo zvláště zapotřebí. A tak se Zeman chopil s veškerým rozhlasovým umem oněch „žebavých akcí“, jak jim s lehkou ironií v pozdějších vzpomínkách říkával, tedy sbírek hraček pro chudé děti a podobně. Věděl, že situaci nemohou vyřešit, ale chtěl aspoň rádiem trochu pohladit: myšlenky a postupy aktuální dodnes. F. K. Zeman tyto své schopnosti osvědčil i po odchodu do Prahy, zejména pak v prvních dnech a týdnech osvobozené republiky v roce 1945 při takzvané repatriační akci Československého rozhlasu usnadňující návrat vězňů z koncentračních táborů.

Ještě jedna osobnost, spjatá s ostravským rozhlasem třicátých let, by neměla uniknout naší pozornosti: skladatel a klavírista **Ervin Schulhoff**, který přišel na místo Věry Řepkové. Výrazně levicový intelektuál se snažil o syntézu jazzu s vážnou hudbou, některá jeho díla získala mezinárodní proslulost. Z hlediska využití rozhlasových technických možností byl asi nejzajímavější simultánní koncert klavírního dua Schulhoff–Letfus, při němž hrál Schulhoff v Ostravě a Oldřich Letfus v Praze. Koncert společně vysílaly stanice Praha, Brno, Bratislava, Košice, Moravská Ostrava a Banská Bystrica. Podle vzpomínek F. K. Zemana to dopadlo díky virtuózní dovednosti a sehranosti obou partnerů skvěle a psalo se o tom jako o pravé senzaci i ve světovém tisku. Erwin Schulhoff v roce 1942 zemřel v nacistickém internačním táboře. Ostatně podobný osud čekal jednoho z projektantů moderního ostravského studia poloviny třicátých let ing. Kleinera, autora první ostravské rozhlasové přednášky Rudolfa Tlapáka a tisíce a tisíce dalších...

V roce 1938 F. K. Zeman Ostravu opustil, ale studio bylo technicky i programově docela stabilizováno. Vždyť už od roku 1933 se postupně ustavovala programová oddělení – hudební, přednáškové, reportážní, literárně-dramatické, pro děti a mládež.

Období nacistické okupace

Ostravsko se díky své opětovné hospodářské síle po krizi z počátku třicátých let stalo prvním cílem nacistických okupantů. Hned po Mnichovu se dostal do záborové oblasti vysílač ve Svinově, Ostrava pak vysílala pomocí náhradního slabšího zdroje v Mariánských Horách. Dostalo se jí navíc té „cti“, že ji při obsazení zbytku českého území nacisté zabrali o den dříve, už 14. března 1939. Vysílání sice bylo obnoveno, ale pod přísnou cenzurou. I v těchto těžkých podmínkách začaly pracovat nové generace lidí zapálených pro rozhlasovou věc. Osobností, která je kolem sebe sdružovala, byl **Josef Kolář**. Už před okupací vedl externě vysílání pro školy a založil studentský činoherní rozhlasový soubor.

Dokladů o vysílání ostravského rozhlasu v letech nacistické okupace 1939–1945 je minimum. Všechna svědectví se shodují na přísné kontrole a cenzurování každého slova. „*I přesto se dostaly do vysílání věty, jejichž význam cenzura nepostřehla, ale posluchači pochopili,*“ napsal šéf techniky **Václav Fajfr** v publikaci k šedesátému výročí ostravského rozhlasu v roce 1989. Někteří techničtí pracovníci byli zapojeni do ilegálních odbojových skupin. Z technického hlediska došlo k významné věci, která ovlivnila rozhlasovou práci na řadu dalších desetiletí: v roce 1940 se začaly používat studiové magnetofony a magnetofonové pásy, o rok později magnetofony reportážní, zprvu těžké, neohrabané, ale umožňující záběry z terénu a jejich uchování. Jen málo technického zařízení přežilo závěr okupace. Nacisté už začátkem dubna 1945 přerušili vysílání v Mariánských Horách a vysílač odvezli včetně vnitřního vybavení. Zničili také stožáry vysílače ve Svinově a 30. dubna odpoledne vyhodili do vzduchu strojovnu a rozvodnu studia ve Šmeralově ulici. Za své vzala kromě jiného i značná část archivu, podařilo se ale zachránit velké studio s režií a hlasatelnou.

První léta po osvobození

Už 11. května 1945 se Ostrava ozvala poprvé z provizorního pracoviště v Bráfově ulici a 15. října zahájila za účasti programového ředitele Čs. rozhlasu **Mirko Očadlíka** slavnostně vysílání opět ze studia ve Šmeralově ulici prostřednictvím výkonnějšího svinovského vysílače.

Rozhlas začal jako v té době nejrychlejší a relativně nejdostupnější médium organizovat obnovu celé země.

Přenosový vůz u mostu do Těšína (1946)

Nejprve to byla repatriační akce, duchovní dítě F. K. Zeman, který už od květnových dnů 1945 napomáhal co nejrychlejšímu návratu vězňů z koncentračních táborů, totálně nasazených a dalších válkou postižených obětí domů. Zde využíval zkušeností z toho, jak rozhlasem sloužil ve třicátých letech v Ostravě.

Nejvýznamnější akcí, na níž se ostravský rozhlas podílel, byl seriál Budujeme Slezsko. Pro region oslabený složitou národnostní situací, odsunem většiny německého obyvatelstva a rozvrácenou ekonomikou to byla významná pomoc. Do akce se aktivně zapojilo i vysílání pro děti a mládež, jehož se ujal mj. Liboslav Tetens, který mohl navázat na práci Josefa Koláře; ten už od roku 1945 působil v Praze. Každý pátek ráno v hlášení školám hovořil rozhlasový redaktor k dětem v celé republice. A výsledek byl nesmírně cenný.

Hmotná pomoc dětí i dospělých byla určena pro občany tehdejšího opavského a bíloveckého okresu.

V návaznosti na práci J. Koláře z konce třicátých a počátku čtyřicátých let vznikl kolem ostravského rozhlasu tým dětských a velmi mladých spolupracovníků, obdoba pražských Dismančat. Na dobu po osvobození vzpomíná ve své knize Život není fráze **dr. Ivo Stolařík**, který je s ostravským rozhlasem pevně spojen (nastoupil do něj v srpnu 1945): „*V literární redakci pracoval Milan Rusinský, v hudební Vlastimil Musil, dále pan Matátko, původně technik a pak zdatný programový inspektor. Vynikající hlasatel a reportér Josef Štěpánek zasvěcoval nás nováčky – Dagmar Jarolímovou, Drahomíru Šípovou, Karla Skopala, Jaroslava*

Bouze a mě – do tajů hlasatelské práce.“ Ivo Stolařík tehdy stejně jako řada dalších pracovníků vykonával spoustu profesí. Dělal hlasatele, reportéra, programového pracovníka, sbormistra, klavírního doprovazeče, činoherního režiséra, později vykonal zkoušku i na hudebního režiséra. Všechny tyto zkušenosti osvědčil mimo jiné i v režijní práci s dětmi. Od svého patrona Josefa Koláře dostal mj. za úkol zorganizovat ostravské MEVRO k dvacátému výročí zahájení vysílání stanice. V Ostravě šlo o celodenní živé vysílání s posluchači a diváky zároveň. Zástupce tehdejšího KNV František Cimner při té příležitosti slíbil brzké zahájení výstavby nové rozhlasové budovy. Ta však nestojí dodnes.

Ivo Stolařík byl také u toho, když do povědomí posluchačů vstoupila **Jarmila Šuláková**: v roce 1949 zpívala lidový valčík Okolo Súče. Ve studiu byla ovšem už předtím, na podzim 1948 v cyklu Zpěvem k srdci. Střídaly se v něm Praha, Brno a Ostrava. Systematické zachycování autentického i stylizovaného folkloru se stalo pro ostravské studio charakteristické i v příštích letech.

Padesátá léta

Přelom čtyřicátých a padesátých let byl i v Ostravě poznamenán výraznou změnou politické atmosféry, což se projevilo především v oblasti zpravodajství a publicistiky, méně už ve vysílání pro děti a mládež, literární a hudební redakci.

Přesto i ony „sloužily plnění velkých úkolů, které vytýčila KSČ“. V objektu Nové huti KG bylo dokonce v roce 1954 zřízeno pobočné studio jako externí pracoviště ostravské stanice. Bylo v provozu do roku 1962.

Pracovníci ostravského rozhlasu se snažili tehdejší dusnou atmosféru lidem zpříjemnit obyčejnou lidovou zábavou. Nastala éra rozhlasových estrád a kabaretů. Jejich duší byl pozdější šéfredaktor stanice **Alois Kachel**, pohotový redaktor, konferenciér i zpěvák, znamenitě využívající vlastní hluboké zakotvení v regionu. Ostrava začala první vysílat veřejné estrády natáčené v závodech a závodních klubech s účastí obecnosti. Zároveň ale nezapomínala na produkci rozhlasových her. Bylo jich ročně dvacet až dvacet pět. Ostravské studio v té době disponovalo značným hereckým zázemím. Mělo vlastní Dětský rozhlasový soubor, což umožnilo natáčet a vysílat spoustu scének, naučných pořadů, pohádek i her pro

děti, a to jak pro vlastní stanici, tak pro školské vysílání na stanici Praha.

V oblasti slovesné tvorby umožňovala stále kvalitnější záznamová technika dramaticky ztvárnit mj. řadu románů Vojtěcha Martínka, který stál jako patron u kolébky ostravského rozhlasu v roce 1929 (Jakub Oberva, Plameny, Země duní, Kamenný řád). Všechny odvysílala stanice Praha.

Významným počinem bylo zahájení vysílání v polském jazyce 1. července 1950. U jeho kolébky stáli Boleslaw Dulawa a později Otylie Bolková. Vysílání v polském jazyce na vlnách Českého rozhlasu Ostrava funguje dodnes v rozsahu 15 minut ve všední dny a 30 minut v neděli.

V padesátých letech rovněž pokračovala spolupráce ostravského rozhlasu s předními hudebními tělesy. Velká tradice dětských pěveckých sborů, trvající ostatně dodnes, vychází z umění Jistebnických zpěváků, které již krátce po roce 1929 přivedl k mikrofonu **František Lýsek**.

Linie tzv. vážné hudby se neměnila. Ostravský rozhlasový orchestr (ORO), navazující na původně salonní těleso s kapelníkem Bohuslavem Tvrđým, dovedli následovníci, především Jaroslav Gotthard, po válce k vysoké interpretační kvalitě. Členové orchestru se v roce 1954 stali kmenovou součástí nově zřízeného Ostravského symfonického orchestru (dnes Janáčkova filharmonie Ostrava). Ze stejných zdrojů také například Ostravské kvarteto či hudební soubor NoTa, čerpající svůj projev z valašského a slezského folkloru.

Tradici předválečných hornických dechových hudeb začala od roku 1954 rozvíjet Ostravanka. Samostatnou kapitolu by si zasloužilo Pěvecké sdružení moravských učitelů, které v ostravském studiu účinkovalo již v roce 1936 pod vedením Jana Šoupala. Významná byla spolupráce s operními scénami v Ostravě, Olomouci a Opavě. Jen v padesátých letech bylo natočeno deset oper (Cermugův Juraj Čup, Jírovcův Oční lékař, Trojanova dětská opera Kolotoč aj.). Nelehká padesátá léta díky promyšlené a obětavé činnosti pracovníků ostravského studia přála hudebním žánrům všech druhů. Výjimku tvořil jazz jako reprezentant hudby tzv. úpadkové. Ale i ten se začal postupně prosazovat.

V ostravském rozhlasovém studiu začala už v roce 1957 výroba tzv. konzumní hudby metodou postupného

nahrávání jednotlivých nástrojů a skupin (tzv. playback). Tato technická příprava byla nezbytným předpokladem pro rozmach taneční populární hudby.

Šedesátá léta

Jelikož ostravský rozhlas po odchodu kmenových členů bývalého ORO do nového Ostravského symfonického orchestru (pozdější Janáčkovy filharmonie) byl několik let bez vlastního tělesa, měl úkoly v oblasti taneční hudby převzít původně brněnský Orchestr Gustava Broma. K tomu, aby se stal rozhlasovým orchestrem ostravským, scházelo prý dořešit bytovou otázku několika muzikantů... Přišel 12. duben 1961, první let člověka do vesmíru. Bromovci právě nahrávali v ostravském rozhlasu. Objevil se hudební nápad **Jaromíra Hniličky**, chytrý text ostravského redaktora **Pavla Pácla**, bleskové aranžmá a píseň Dobrý den, majore Gagarine byla na světě. Pro kapelu znamenala otevřené dveře do světa – pro ostravský rozhlas nutnost hledat nový orchestr. Naštěstí v Ostravě už v té době existovalo kvalitní podhoubí vlastních skupin a hudebníků.

V tehdejší Kavárně mladých vystupoval sextet, v jehož čele stál klavírista a kapelník, učitel Ivo Pavlík. „Z hráčů se objevila jména Miroslava Večeří, Zbyška Bittmara, Jiřího Hlavy. Zpíval s nimi student Dušan Grůň. V době, kdy Hlava odešel na vojnu, nastoupil na jeho místo trumpetista Richard Kovalčík. Shodou okolností přišel právě do rozhlasu redaktor a dramaturg František Trnka, který sextet přivedl externě do studia: a právě tito muzikanti vytvořili po čase jádro nového hudebního tělesa – Ostravského rozhlasového orchestru,“ přibližuje vznik známého tělesa v publikaci Hudební kultura na Ostravsku po roce 1945 Zbyšek Malý.

Náhoda přeje připraveným a těmi vedení redakce (**Čestmír Gregor**), později Ostravského rozhlasového orchestru (**Pavel Staněk**), dramaturgie (**František Trnka**, později **Drahošlav Volejníček**) rozhodně byli. Osobnosti jako Hana Zagorová, Marie Rottrová, Pavel Novák, později Věra Špinarová, Jaroslav Wykrent, Petr Němec a další měly tedy na čem vyrůstat. Totéž se týká instrumentalistů – kromě už dříve uvedených Jiřího Urbánka, Vladimíra Figara a dalších, kteří brzy patřili do československé interpretační špičky hudby taneční, jazzrockové a jazzové.

Oblast rozhlasové zábavy ovlivnila atmosféra zejména pražských malých scén, jíž se částečně nechali inspirovat aktéři Divadélka pod okapem. Luděk Nekuda, Pavel Veselý a další členové party studentů převážně ostravského Pedagogického institutu kladli důraz na vlastní tvorbu a redakce měla z čeho vybírat. Ovšem v období normalizace měla většina z nich do rozhlasu vstup zakázán.

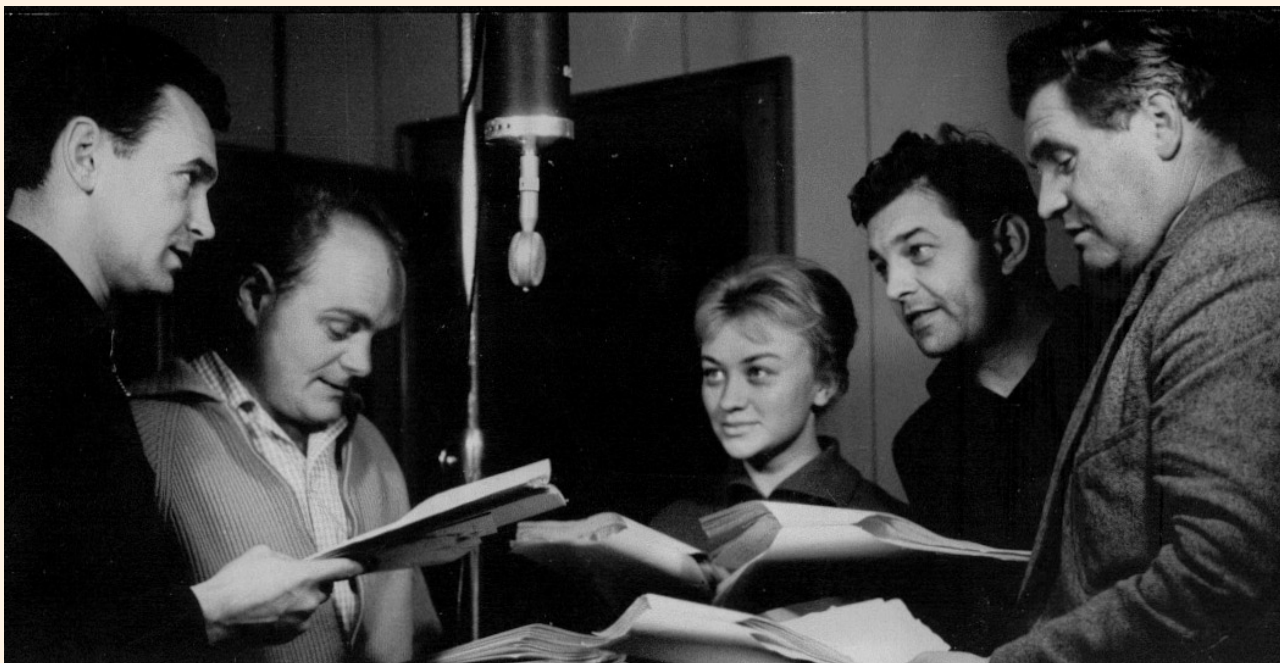
Literárně-dramatická redakce pod vedením **Jana Drozda** pokračovala i v šedesátých letech ve vynalézáivé dramaturgii, umožněné precizními režiséry v čele s Aloisem Kachlem, **Věrou Pražákovou**, **Liborem Kondělkou** a dalšími, ale také širokým hereckým zázemím činohry tehdejšího Státního divadla, Divadla Petra Bezruče, scén z Opavy, Českého Těšína, Olomouce apod.

Soupis rozhlasových her, kompozic a dramatizovaných povídek vyrobených v tzv. pražské koncepci v ostravském studiu v letech 1957–1990, pečlivě zpracovaný režisérkou pozdější generace **Dagmar Joklovou**, obsahuje ročně desítky položek značných stopáží s desítkami herců a s náročnou scénickou hudbou. Tento soupis podává svědectví o významné pozici ostravských tvůrců v celostátním měřítku.

Vrcholem tohoto období byl závěr roku 1967 a celý rok 1968, zejména pak osm dní ostravského rozhlasu od 21. do 28. srpna.

Tehdejší vedoucí literárně-dramatické redakce Jan Drozd v publikaci Svědectví o roce 1968 v Ostravě připomíná, že i v krajském měřítku se staly sdělovací prostředky hybnou silou celého obrodného procesu. Ostravský rozhlas zavedl Volnou tribunu. Odvysílaly se v ní všechny důležité projevy z mítinků, hlasy ze schůzí. „Každý den byl plný událostí, do rozhlasu přicházely delegace ze závodů, institucí, ze škol, ze stranických organizací, přinášely rezoluce, kterými podporovaly obrodný proces. (...) Unášel nás radostný pocit vítězství,“ vzpomíná Jan Drozd.

Až přišla noc z 20. na 21. srpna 1968. Následujících osm dní zpracovala ve zmiňované publikaci redaktorka **Jarmila Tetensová**. Dochované autentické zvukové záznamy vysílání jsou dokladem solidarity převážné většiny občanů s tehdejším vedením strany a státu, s rozhlasem, ale též obětavosti a solidarity rozhlasových pracovníků i externistů. První ranní hlášení 21. srpna uváděl herec **Libor Tokoš**. K dispozici srpnovému vysílání se dala bývalá redaktorka a programová vedoucí stanice

Z natáčení hry *Hořký podzim* (režie A. Kachel); zleva herci S. Matyáš, B. Čáp, L. Jiskrová, J. Horák, M. Olejníček (1961)

Jarmila Kobělková. V záběrech z ulice využívala mj. svých dobrých znalostí ruštiny. Do vysílání se zapojil bývalý hlasatel **Zbyněk Průša** a manželé Neoveští, kteří byli náhodou v té době na dovolené v Novém Jičíně. Odvysílané materiály po roce 1989 pečlivě seřadila tehdejší hudební redaktorka **Dana Svobodová**. Bohužel, nedochovaly se všechny magnetofonové pásky a ani zdaleka ne všechny písemné doklady. Stranická komise v roce 1970 zřejmě ty nejpodstatnější vybrala a na jejich základě pak rozhodla o propuštění redaktorů a hlasatelů.

Bezmála osmdesát procent programových pracovníků ostravského rozhlasu muselo za normalizace své rádio opustit.

Období normalizace

mělo také v ostravském rozhlasu zprvu dramatickou, později už jen hořkou podobu. 15. prosince 1969 nastoupil do ostravského rozhlasu jako ředitel **Josef Strna**, muž tvrdé ruky. Nakonec, když vykonal mouřenínskou práci, byl pro neúnosnost svého chování odvolán. Po sametové revoluci se ozval jako politicky postižený.

Do rozhlasu přicházeli počátkem sedmdesátých let noví nezkušení redaktoři, kteří často objevovali to, co rozhlasová praxe už v minulosti znala. Ostravský rozhlas po formální stránce využíval zkušeností z minulých desetiletí. V té době se stále více potýkal s dualitou řízení. Po stránce hospodářské byl řízen Prahou, po stránce ideové severomoravským KV KSČ a formálně měl být úzce propojen s krajským orgánem lidosprávy, tedy severomoravským krajským národním výborem.

Každodenní kontakt pracovníků redakcí zpravodajství, publicistiky, národnostního vysílání, vysílání pro děti a mládež, literární redakce a redakce zábavy, která nově vznikla v roce 1976 (ať už se v té době jakkoli přeskupovaly, slučovaly a rozdělovaly), se skutečným životem přinášel impulsy k tomu, jak v této nelehké době zůstat na straně posluchačů. Už pořad redakce zpravodajství a publicistiky Na přímé lince, poprvé vysílaný 22. září 1971, byl pokusem o opětovně živou spolupráci rozhlasu s posluchačem. Témata byla samozřejmě především poradenská, osvětová, ale postupem doby dospěla až k závažným společensko-politickým

Ostravský rozhlasový orchestr, dirigent P. Staněk

problémům. Užitečnost tohoto typu pořadu se projevila i v přelomových dnech listopadu a prosince 1989. Při povinných přenosech z okresních konferencí KSČ si většina reportérů brzy začala k autorským vstupům i rozhovorům vybírat delegáty s kritickými myšlenkami. Rovněž v ekonomické publicistice (průmyslové a zemědělské magazíny atd.) se redaktori od druhé poloviny sedmdesátých let stále více zaměřovali na problémy jinak oficiálně úspěšných staveb a akcí.

Ve vysílání pro děti a mládež došlo k radikální přestavbě pořadů ve snaze zachytit novou orientaci této věkové kategorie na moderní techniku, jinou hudbu, jiný životní styl. Inspirací pražskými pořady Vysílá studio mladých apod., na kterých ostravská redakce také pravidelně participovala, vznikl pořad Studio M, hodinový blok informací, reportáží a rozhovorů s mladými lidmi z nejrůznějších míst Severomoravského kraje.

Od konce šedesátých let působila ve studiu rozhlasová redaktorka a dramaturgyně Zdena Baronová, která se po-

dílela na přípravě pořadů Na nedělní vlně, Dveře dokořán, A léta běží, Femina, Host do domu apod. Pracovala jako redaktorka pořadů vysílání pro ženy, pro děti, literárních pořadů (Cesta na starou Černou horu, Ve jménu našeho života hořím – věnováno Janu Zajícovi aj.).

Další desetiletí prokázala kvalitu populární hudby, která se tehdy v Ostravě nahrávala. Její progresivní charakter byl výrazně ovlivněn jazzrockovým pojetím skupiny Flamengo, ale i střední proud, reprezentovaný především Marií Rottrovou, byl v rámci československé pop-music „svůj“. Mimořádnou úlohu mělo studio v dokumentaci folkové hudby. Kořeny dramaturgického zájmu o tuto oblast tkvěly již v prvních kontaktech s Karlem Krylem. Už z hloubky sedmdesátých let dokázalo studio zachycovat Porty, Folkové kolotoče, koncerty v porubském klubu Delta, ve Valašském Meziříčí i jinde. Ruku v ruce se záznamy koncertů šla práce studiová, v Ostravě nahrál několik trvalek v osmdesátých letech i Vladimír Merta. Dominantní osobností – přes veškerou

vlastní skromnost – byl Jaromír Nohavica. Napsal desítky špičkových textů pro Marii Rottrovou, pro skupinu Drak apod.

Ostrava se i v sedmdesátých a osmdesátých letech vyznačovala objevnou dramaturgií v oblasti tzv. vážné hudby. Možnost stereofonního nahrávání inspirovala k novým verzím již dříve natočených titulů. Pozornost tu zaslouží stereoverze kompletní nahrávky opery ostravského skladatele Josefa Ceremugy Juraj Čup podle námětu Karla Čapka a Kubínova Letní noc, ve třicátých letech první česká rozhlasová opera. Do světové historie tohoto žánru se ale ostravské studio zapsalo v roce 1979 světovou rozhlasovou premiérou opery Pietra Mascagniho Isabeau. Skladateli, redaktoru a režisérovi **Miroslavu Klegovi**, redaktorce **Janě Novotné** a řadě dalších spolupracovníků se do Ostravy podařilo dostat mezinárodní obsazení v čele s italským pěvcem Gaetanem Bardinim. Péče, kterou kolektiv pracovníků v oblasti dramaturgické, redakční, organizační a nakonec realizační v čele s hudebním režisérem **Jiřím Pekárkem** věnoval, přinesla ovoce v ocenění na soutěžích i v cenném obohacení rozhlasového archivu.

Trvalou pozornost věnovala Ostrava lidovému umění. Především díky systematické práci dr. Jaromíra Gelnara a dalších získala Hlavní cenu v 9. ročníku mezinárodní soutěže nahrávek lidové hudby Prix de musique folklorique de Radio Bratislava (1978).

Zatímco v hudebním studiu se začalo nahrávat stereofonně již počátkem sedmdesátých let, slovesná stereofonní tvorba měla premiéru o deset let později, a sice šestidílnou četbou z knihy Toulavá Volha, připravenou pro pořad 3 x 60, a to stereo na stanici Vltava.

Pro úplnost připomeňme technické podmínky šíření rozhlasového signálu: Ostrava vstoupila do éteru pravidelným vysíláním 1. července 1929 na střední vlně 263 m. V roce 1950 jí byla přidělena vlna 197 m, která stanici vydržela až do roku 1974. Tehdy při celostátní přestavbě vysílací sítě dostala vlnu 355 m s provozem ve dne. Značná členitost severní Moravy a Slezska zabránila dobrému pokrytí kvalitním signálem na celém území (ostatně mu brání dodnes). Částečným zmírněním tohoto nedostatku bylo vybudování sítě rozhlasu po drátě (od roku 1955, postupně zanikla až v devadesátých letech), od šedesátých let pak především zavedení sítě vysílačů VKV.

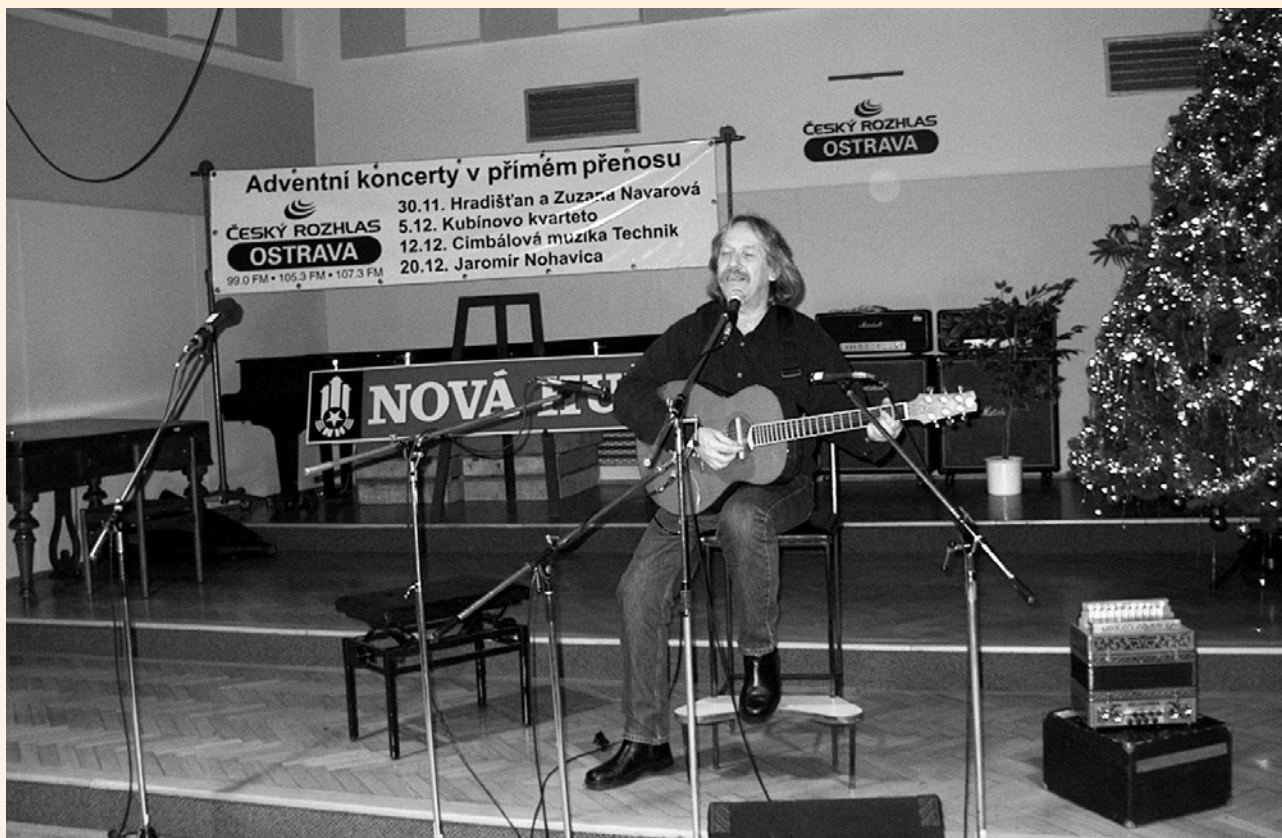
Druhá polovina osmdesátých let, zejména pak její závěr, odpovídala i v ostravském studiu celospolečenské situaci, nazrávající vlivy vnějšími (Gorbačovova perestrojka v SSSR) i vnitřními (zhoršující se hospodářská situace, nepružné vedení, neschopnost řešit skutečné problémy). Nadále přetrvávalo řízení rozhlasového studia krajským stranickým orgánem. Krizová situace předjaří a jara 1989 znamenala stále horší podmínky pro práci redaktorů v terénu. V jednom z materiálů redakce zpravodajství a publicistiky s datem 18. května 1989 si vedení redakce stěžuje, že se „stále obtížněji shánějí v podnicích a orgánech odpovědní lidé ochotní a schopní k problematice veřejné – na mikrofon – vystupovat.“

V ostravském studiu v té době vrcholily přípravy na oslavu šedesátého výročí zahájení rozhlasového vysílání. V souvislosti s nimi došlo i k určitému uvolnění (například mládežnická redakce obhájila vysílání písniček Jaromíra Nohavici).

Samotný průběh listopadových a prosincových dnů 1989 byl na Ostravsku poněkud klidnější než třeba v Praze, i když i zde mítink stíhal mítink, schůze schůzi, připomínkami, rezolucemi z pracovišť. Během několika dnů ve vysílání převážily informace reflektující události 17. listopadu v Praze a následně na severní Moravě a ve Slezsku. Docházelo k programovým změnám, do vysílání i ve zpravodajských a publicistických časech se zapojili i pracovníci dalších redakcí, technici, k mikrofonu brzy přišli bývalí rozhlasáci, kteří museli svůj „podnik“ po roce 1970 opustit, spolupracovníci z řad studentů ostravských škol atd. Například v čase generální stávky 27. listopadu bylo vysílání doslova kolektivním dílem, zachycujícím mnohost názorů jak posluchačů, tak koneckonců i rozhlasových pracovníků, protože historická zkušenost regionu je přece jen poněkud odlišná od té pražské. Přesto pár týdnů po 17. listopadu 1989 představuje v historii ostravského rozhlasu důstojnou etapu, na jejíž podobě se rozhodující měrou podílela nová nastupující generace.

Devadesátá léta

Změna politické situace v republice se brzy odrazila v personální výměně především na vedoucích místech. Na místo ředitele byl za **Jana Morise**, který dovršil důchodový věk, zaměstnanci studia zvolen a pražským

Adventní koncert, J. Nohavica

centrem potvrzen **Antonín Vašíček**, dlouholetý hudební redaktor studia. V prvním pololetí 1990 odešli někteří řadoví pracovníci, přesuny nastaly i mezi redakcemi. Na rozdíl od vnějšíkově podobné situace na přelomu šedesátých a sedmdesátých let, kdy rádio muselo opustit na osmdesát procent programových pracovníků za podmínek velmi nedůstojných, v této době sehrála vedle ředitele výraznou roli také odborová organizace, která v každém jednotlivém případě přísně dbala na dodržování zákonů a předpisů.

Počátkem devadesátých let se do ostravského rozhlasu, především k externí spolupráci, vrátilo několik pracovníků, kteří studio museli opustit po roce 1970 (redaktor **Karel Biňovec** v pravidelných komentářích, hlasatelka **Eva Mudrová** v moderovaných blocích

i v pořadech pro jubilanty, redaktor **Zdeněk Milt** do funkce vedoucího literární redakce, **Alois Kachel** do pamětnických pořadů typu Bumerang nebo cyklu z historie ostravské operety s mimořádnou archivní hodnotou, režisérka **Věra Pražáková** a někteří další).

Redaktoři studia Marie Dlabalová, Artur Kubica, Dagmar Misařová „zviditelnili“ ostravský rozhlas oceněními na soutěžních přehlídkách rozhlasové tvorby REPORT. Na Prix Bohemia Radio 1997 získala M. Dlabalová čestné uznání za pořad Romská otázka. Nahrávaly se hry, četby zejména pro stanici Vltava, v hudebním Studiu 1 pokračovala tradice veřejných nahrávek jazzu v podání JORO, jeho sólistů a hostů často ze zahraničí. Stanice postupně rozšiřovala svou vysílací plochu až na téměř celý den, začala „moravská“ spolupráce v některých programo-

Fotbalový turnaj o pohár ČRo Ostrava, v popředí ředitel I. Horváth

vých řadách s brněnským studiem (Apetýt) v rámci projektu Regina, tedy společného okruhu regionálních studií. Většina z těchto projektů měla bohužel krátký život, často zaviněný tvrdým ekonomickým diktátem ze strany spojů.

K tomu přišel přechod na tzv. západní normu VKV a v éteru přehuštěném nově vznikajícími soukromými stanicemi na Ostravu najednou zbyl jen slabý vysílač 107,3 FM v Hošťálkovicích. Výkonnější a strategicky výhodnější Praděd připadl olomouckému studiu, které se v roce 1993 od Ostravy oddělilo. To vše spolu s častými změnami schématu způsobilo postupný pokles poslouchovosti ostravské stanice. Technické podmínky šíření signálu se přece jen zlepšily v posledních letech zesílením signálu vysílače na Radhošti, díky němuž je Ostrava slyšet až na jižní Moravu.

Ekonomická nutnost v druhé polovině devadesátých let přinesla výrazné zeštíhlení v personální oblasti; daleko méně se nahrává v hudebním studiu i v činoherních režiiích. Trpí tím nejen profesionální umělci, kteří mají v regionu méně možností kvalitativního růstu (k čemuž rozhlasový mikrofon vždycky přispíval), ale celá oblast tzv. zájmové umělecké činnosti, zejména na úrovni základního uměleckého školství.

Mezi výrazné programové úspěchy lze počítat vysílání v červenci 1997, kdy severní Moravu a Slezsko zasáhly ničivé povodně. Tým zpravodajské redakce se snažil být vždy a všude u toho a co možná přesnými informacemi pomáhal zachránit a později napravit, co se dá.

Závěr devadesátých let charakterizovalo ve vysílání ostravské stanice především tzv. proudové vysílání.

V posledních letech se v něm objevuje více pravidelných rubrik a titulkových pořadů, studio se zaměřuje i na starší věkovou kategorii posluchačů, nicméně charakter moderního rádia si zachovává, tím spíše, když má v poslední době k dispozici stále kvalitnější techniku. Výsledkem jsou i vysoké počty příspěvků, přijatých do celostátního vysílání Radiožurnálu.

Studio se snaží žít se svým krajem. Už tradiční je například účast na dárcovství krve, občas se daří – přes ekonomickou náročnost – uskutečnit veřejné nahrávky v různých místech regionu. Na tradice veřejných koncertů ve Studiu 1 navazují vystoupení populárních umělců a skupin za účasti publika, část koncertu je přímo vysílána na ostravské vlně (v poslední době Čechomor, J. Nohavica, Fleret atd.).

Devadesátá léta minulého století i počátek století nového pocítilo Ostravsko a s ním většina severní Moravy a Slezska kvůli dřívější orientaci na těžký průmysl hodně tvrdě. Ekonomické problémy spolu se složitou národnostní a sociální situací postihují statisíce obyvatel regionu. Hospodářský pokles poněkud vyvažuje zlepšení kvality životního prostředí. Ostrava má stále bohaté kulturní zázemí reprezentované divadly, filharmonii, konzervatoří, sítí středních a vysokých škol. Čeká na dořešení dopravní struktury, na injekce, které by umožnily rekvalifikaci a znovuzapojení do života a práce desítkám tisíc nezaměstnaných.

Ostravský rozhlas je, tak jako vždy od roku 1929, u toho.

Ředitelé

	Miloslav Tyl (předválečný správce pobočky Radiojournalu)
1945–1948	Jan Neuman (poválečný správce pobočky Radiojournalu)
1948–1952	Julius Jeřábek
1952–1960	Alfréd Lubojacký
1960–1965	Jaroslav Kozel
1965–1969	Odon Závodský
1969–1973	Josef Strna
1973–1988	Jaroslav Opravil
1988–leden 1990	Jan Moris
1990–1994	Antonín Vašíček
1994–1997	František Prokop
1998–dosud	Igor Horváth

Z historie pardubického studia

V pražské kanceláři Radiojournalu, kde se sbíraly informace o slyšitelnosti, věděli o Pardubicích už od roku 1923, kdy evidovali přihlášku jednoho z prvních rozhlasových koncesionářů v republice, pardubického dlaždičského mistra Zdeňka Zahradníka.

Slavných etap rozhlasového života v tomto městě byla celá řada. Vysílalo se zde už od května 1945, vzápětí poté, kdy odešli Němci.

První vysílání to však nebylo, k tomu došlo o čtrnáct let dříve při největší propagační akci v tehdejší historii pražského Radiožurnálu – Celostátním dnu rozhlasu v Pardubicích, který se konal v rámci Výstavy tělesné výchovy a sportu v roce 1931. Odtud také vysílaly všechny hlavní stanice od Prahy až po Košice.

17. srpna 1945 byl za účasti představitelů obou sousedních měst ustaven **Východočeský rozhlas** se studii v Pardubicích a Hradci Králové.

Pardubické pracoviště začalo po několika provizoriích působit ve Vodákově vile v ulici U stadionu. Zpočátku byla společná rozhlasová práce obou měst úspěšná, ale snaha po vlastním pardubickém vysílání vedla k tomu, že společný Východočeský rozhlas k 31. prosinci 1946 zanikl. Rozhlasové vysílání z Pardubic v dalších letech pokračovalo za stálých změn. Zpočátku působilo samostatné pardubické studio pražské stanice pod vedením spisovatele **Zdeňka Vavříka**, ale od 1. listopadu 1950 už fungovalo jen jako pobočné pracoviště Hradce Králové, i když se sídlem stálého korespondenta pražské stanice Rozhlasových novin.

Na svou příležitost čekal pardubický rozhlas trpělivě sedm let a dočkal se. V prosinci roku 1957 vzniklo samostatné krajské studio Čs. rozhlasu, které vysílalo své programy „na vlně“ i po drátě. Jeho ředitelem se stal Stanislav Zářecký.

Rok 1960 přinesl sloučení obou krajů. Vodákovka vila téměř osiřela a stala se pracovištěm dvou-tří hradeckých redaktorů, pražského zpravodaje a okresního vysílání rozhlasu po drátě. Z Pardubic se sice přestalo po vlně vysílat, ale vzhledem ke kvalitě herců Východočes-

kého divadla a vynikajícímu zvukaři **Miroši Svatoňovi** sem začali jezdit pražští režiséři natáčet rozhlasové hry.

Díky perfektní akustice, režisérům i hercům, jako byli Dagmar Felixová, Miroslav Zouhar, Věra Galatíková, Milan Sandhaus, Alexej Gsöllhofer, Milan Holubář, Josef Somr, Blanka Bohdanová, Jana Štěpánková, Anna Ferencová a další, se právě v Pardubicích realizovaly četby a dramatizace pro celostátní vysílání. Velkou oblibu získal v roce 1965 pořad Otazníky pro detektivy amatéry vysílaný každý čtvrtek večer. O této době říká jeden ze zakladatelů Českého rozhlasu Hradec Králové režisér František Bahník, že to „byla velká škola i pro Prahu“.

Samostatnou kapitolou v životě pardubické rozhlasové vily bylo sedm srpnových dnů **„okupačního vysílání“ v roce 1968**, kdy Pardubice pod tajemným označením Pracoviště 4 byly důstojným partnerem všem dalším „svobodným vysílačům“ s utajenými názvy.

Není divu, že začátek normalizace připravil o zaměstnání většinu rozhlasových pracovníků.

V roce 1970 přestalo být pardubické studio detašovaným pracovištěm Čs. rozhlasu a od té doby až do počátku devadesátých let existovalo pouze jako okresní vysílání v rozhlase po drátě.

Na počátku třetího tisíciletí se však – v souladu s novým uspořádáním regionů v České republice – v Pardubicích otevírá další etapa rozhlasového působení. Šéfredaktorem studia se stal **ing. Martin Kolovratník**.

Nové pracoviště, nejmodernější technické vybavení a profesionální obsazení studia dávají všechny předpoklady k tomu, aby tradice rozhlasu v Pardubicích důstojně pokračovala.

V období od března do listopadu roku 2002 studio ČRo Pardubice postupně rozšiřovalo vlastní vysílání. Počet tří zpravodajských relací denně zvýšilo od července na devět. Kromě těchto zpravodajských pořadů ČRo Pardubice vysílá také hodinové diskusní pořady Kulatý stůl, jednou týdně Mikroforum na ČRo 2 – Praze a od září každý všední den hodinový zpravodajský souhrn Region zblízka. V průběhu tohoto období byla stanice mediálním partnerem desítek akcí z kultury, sportu, zábavy, společenského i komunálního života. Za zmínku stojí například festival Smetanova Litomyšl, Městský festival Pardubice, Velká Pardubická a mnohé další.

Po programové stránce ČRo Pardubice velmi úzce spolupracuje s ČRo Hradec Králové. V červenci a srpnu probíhal společný letní projekt Východočeská putování, který propojoval ve vysílání obou stanic jednotlivá města z Královéhradeckého a Pardubického kraje.

Od 2. prosince 2002 rozšířila stanice vlastní vysílání na celodenní plochu.

Z historie plzeňského studia

Počátky vysílání

Žádná československá rozhlasová stanice nezahájila činnost tak dramatickým způsobem, jako tomu bylo v Plzni. Budoucí ředitel rozhlasu **Karel Šindler** ujížděl s odjištěným samopalem v automobilu patřícím plzeňskému „oberlandratu“ zabrat německou vysílačku na místě zvaném Obcizna. Doprovázela ho kapitán Josef Vaníček. Bylo 8.00 hodin ráno 5. května 1945 a po autě stříleli esesáci. Němce na Obcizně se podařilo odzbrojit a vysílačku obsadit. Odbojáři z plzeňské pošty v horečném tempu provedli některé opravy a úpravy a ve 12.05 hod. se éterem rozlehlo první Šindlerovo hlášení: „*Hovoří Plzeň, svobodná Plzeň hovoří. Voláme vás, občané města Plzně a celých západních Čech. Oznamujeme vám, že jsme se zbavili nadvlády Němců a jsme svobodni.*“

Těmito slovy začala historie Českého rozhlasu v Plzni.

Plzeň usilovala o zřízení vlastní vysílací stanice už ve dvacátých letech minulého století. Poštovní správa ale v roce 1926 oznámila Západočeskému radioklubu v Plzni, že při mezinárodním dělení vlnových délek dostala ČSR pouze šest vln, které už jsou obsazeny. Svého vysílače se Plzeň dočkala až ve válečných letech. Německá luftwaffe zřídila středovlnný vysílač o výkonu 500 W na soutoku Radbuzy a Mže na již zmíněné Obcizně. Byl umístěn v bunkru napůl zapuštěném do země a na vlně 559 m vysílal zprávy o pohybu bombardovacích letadel. Další vysílač na vlně 265 m pak rušil české vysílání BBC.

V roce 1944 byla k partyzánskému oddílu mjr. Hugo Mušelíka připojena také silná a dobře připravená skupina Karla Šindlera z Plzně. Byli to právě Karel Šindler a kapitán Josef Vaníček, kdo dostali rozkaz vysílačku obsadit. Její získání umožnilo dezinformovat německou posádku v Plzni, informovat české obyvatelstvo, dávat rozkazy jednotkám zapojeným do podzemního hnutí a udržovat revoluční náladu i fungování města.

Karel Šindler, který se stal hlavním činitelem rozhlasového vysílání, si byl 5. května vědom všech existujících

nebezpečí. Věděl, že odbojáři nesmějí vysílačku ztratit a že je třeba přinášet obyvatelstvu uklidnění a naději. 6. května v 8.50 hod. všem obyvatelům ČSR oznámil, že americké tanky 16. divize jsou na náměstí Republiky v Plzni.

K rozhlasu se hned v prvních hodinách přihlásil revoluční národní výbor, zastoupený **Václavem Hrbkem**. Pod jeho záštitou pokračoval rozhlas ve své činnosti i po skončení válečných akcí. Byl důležitým pomocníkem při usměrňování poválečného chaosu. Starosta Plzně Václav Hrbek a předseda ONV pplk. Jindra Krejčík dohodli s ředitelem rozhlasového odboru ministerstva informací Ivanem Olbrachtem a s ministrem Václavem Kopeckým zachování samostatného vysílače pro západní Čechy. 1. července 1945 se vysílací stanice v Plzni stala součástí Československého rozhlasu. Její situace ale zůstala i nadále výjimečná, protože čas od 15.00 do 19.00 hod. a od 20.00 do 22.00 hod. postupovala americké armádě. Poslední americký pořad byl odvysílán 28. září 1945 a poté bylo plzeňské vysílání vřazeno do celostátního schématu. V revolučních měsících některé instituce používaly rozhlas pro informování členstva i veřejnosti, ale i tyto relace byly k 20. lednu 1946 zrušeny.

Plzeňský rozhlas by nemohl fungovat, kdyby na jeho počátku nestála obětavost, improvizace a dobrovolnost. Zpočátku pracovali všichni – specialisté i pomocní dělníci – zadarmo. Aby rozhlas získal peníze, začal vlastními silami vydávat časopis *Hovoří Plzeň*.

Časopis vycházel od 16. června 1945 každou sobotu a kromě podrobných informací o vysílání přinášel řadu rubrik kulturního a oddechového charakteru (komentář k aktuální situaci, fejeton, technickou rubriku, kurzy ruštiny a angličtiny, ženskou a dětskou rubriku, karikatury, básně apod.). Poslední číslo vyšlo 13. října 1945, poté byl „připojen k pražskému rozhlasovému časopisu“, čímž prakticky zanikl.

Takováto situace byla dlouhodobě neudržitelná. Po finanční stránce i po stránce technického zabezpečení bylo proto zapojení Plzně do struktury Čs. rozhlasu přínosem.

Vedoucími pracovníky plzeňského rozhlasu v roce 1945 byli: ředitel **Karel Šindler**, vedoucí slovesného odboru **Karel Gissübel**, hudební referent **Antonín Špelda**, škol-

MEVRO v Plzni, vpravo ředitel K. Gissübel

ský referent **František Svatopluk Homola**, reportážní a zpravodajský referent **Karel Toman**, vedoucí technického oddělení **Bedřich Straka**. Dále v rozhlasu pracovali: **M. Bauer** (hlasatel), **Jaroslav Eret**, **Hadová**, **Hejl**, **Huláková**, **Selnerová**, **Pavla Tobermanová** a další.

5. května převzali čeští vlastenci vysílačku, která ovšem nebyla vybavena pro vysílání programů. První mikrofon pro naléhavé výzvy a zprávy o průběhu revolučních událostí byl vypůjčen z protiletectvé obrany. Po čtrnácti dnech zapůjčil **Josef Skupa** gramofon, zesilovač a mikrofony a za jeho vedení bylo vybudováno první studio.

Po připojení k Čs. rozhlasu dostala Plzeň z Prahy dva kvalitní páskové mikrofony, zesilovač a dvoutalířový gramofon.

Ve Škroupově ulici bylo technické zařízení rozšířeno o další mikrofony, zesilovače, novou dvojici gramofonů a nahrávací zařízení na zvukový pás. Ministerstvo pošt přidělilo plzeňskému rozhlasu novou vysílací stanicí o síle 20 kW, pojezdnu na deseti vozech, která začala vysílat 1. února 1946. Plzeň se tak stala třetí nejsilnější stanicí v ČSR.

Rozhlas se v krátkých lhůtách přemísťoval po provizorních prostorách a v září 1945 zakotvil na dva roky v pěti místnostech ve škole ve Škroupově ulici. Studio pro orchestr bylo v únoru 1946 vybudováno v tělocvičně školy na Americké třídě. V roce 1946 začala rozsáhlá adaptace bývalého Rečkova sanatoria ve Škrétové ulici, v září se do přízemí nastěhovala první část administrativy, v dubnu 1947 další část do prvního patra. V Rečkově

sanatoriu setrval rozhlas až do dostavění nové rozhlasové budovy na náměstí Míru.

Vysílání začínalo v 6.00 hod. přebíráním programu stanice Praha. V 7.15 hod. zaznělo první **plzeňské zpravodajství**. Trvalo 15 minut a navazovaly na ně zprávy z koncentračních táborů, které trvaly do 7.45 hod. Naposledy se vysílaly 22. července 1945. Zpravodajské oddělení přijímalo podněty z úřadů i od občanů, osobní i písemné. Brzy byli nalezeni dopisovatelé v pohraničí, redakce spolupracovala i s americkou armádou.

Zvláštním druhem zpravodajství a současně služby občanům byly takzvané Osobní zprávy. Vysílaly se každý den v poledne do 30. června 1945. Pomáhaly sjednocovat rodiny, shánět dárce krve, hledat ztracené děti atd. Jejich záznamy jsou dodnes svědectvím mnoha válečných tragédií. V průběhu května až července odvysílal rozhlas 4500 mimořádných zpráv.

„Marie Kořínková sděluje do Havlíčkova Brodu, že je živa a zdráva v Plzni. Bohužel, Karel Skála zemřel v Terezíně a Rudolf Trachta v Lipsku. (...) Hledáme rtm. Václava Rybku, bytem Vlachovice na Moravě. Necht podá o sobě zprávu. Otec a matka zemřeli při náletu, sourozenci jsou zdraví.“

Českoslovenští příslušníci americké armády nesměli překročit demarkační linii, a proto svým příbuzným o sobě podávali zprávu prostřednictvím rozhlasu: „Alois Velikovský z Velkého Meziříčí u Brna je příslušníkem obrněné brigády a vrátil se s ní do vlasti. Příbuzné v Plzni už navštívil. (...) Mnoho pozdravů manželce v Kremnici a bratru Janovi s rodinou. Přišel jsem s americkou armádou do Plzně. Štábní rotmistr Josef Doljak.“

Válečné akce některých Němců nekončily ani s podpisem kapitulace. Vzkaz z 16. května 1945: „Voláme české dobrovolníky americké armády z Chodska. Dozvěděli jsme se, že dobrovolníků, kteří padli do německého zajetí u Otova za Postřekovem, bylo šest. Všichni jsou mrtvi.“ (Všechny citace pocházejí z archivu Českého rozhlasu Plzeň.)

Postupně se vyvíjely publicistické pořady jako Živé noviny, připravované souborem Vykřičník za vedení **Jiřího Procházky**, Politická aktualita, Plzeňské vteřiny **Marie Loulové-Hezké** a **Josefa Kuchynky**, Hlasy doby, Domácí rozhlásek, Budujeme západní Čechy, Hraničářská hlídka a další. Od 24. července 1945 byl každé úterý večer zařazován pořad Václava Macáka Lužice hovoří. O filmech se mluvilo v samostatném Filmovém

okénku. Jednou týdně se také vysílal pořad Američané hovoří k Čechům. Po zrušení plzeňského rozhlasového časopisu byl zaveden pořad Hovory s posluchači, ve kterém každou neděli vystupovali stálí pracovníci rozhlasu.

Do 1. srpna 1945 vysílal rozhlas každý den vojenské, četnické, dopravní a letecké zprávy, později zprávy komise pro osidlování pohraničí, čtvrthodinku expozitury ministerstva informací a pravidelné relace ONV zahájené 21. září 1945 projevem primátora Plzně Josefa Ullricha.

Rozhovory a besedy nebyly příliš časté. V roce 1946 se začaly živě vysílat Debaty před mikrofonem podle návrhů posluchačů za účasti respondentů různých povolání, zájmů a vzdělání, aby byla zajištěna všestrannost a rozmanitost názorů.

Sportovní a tělovýchovné relace byly nejprve přiřazeny ke zprávám a postupně se rozšiřovaly.

Od 23. července 1945 vysílal rozhlas třikrát týdně ráno čtvrthodinku tělocviku, kterou později začala přebírat Praha. Omezený čas byla vysílána i čtvrthodinka pro zotavovny, pro lidi uzdravující se z nemoci a hladu koncentráků.

První reportáž vysílal plzeňský rozhlas z příjezdu brigádního generála Aloise Lišky a jeho 1. československé obrněné brigády do Plzně 19. května 1945. Reportérem byl Karel Šindler.

Vzdělávacím pořadům byla od počátku věnována značná pozornost. V prvních týdnech rozhlas pravidelně vysílal čtvrthodinové přednášky plzeňských odborníků (například Slovo k populační otázce dneška, O výživě repatriantů, Hudba v SSSR, Vzpomínka na Zborov, O tuberkulóze z koncentračních táborů a vězení). Později vznikaly samostatné vzdělávací pořady. Nejprve to byl pravidelný kurz angličtiny, vysílaný dvakrát v týdnu. 27. června 1945 k němu přibyl také kurz ruštiny. Od září se vysílala každé pondělí relace Rodina a škola. 24. září se poprvé ve vysílání objevila pravidelná relace o nových knihách a 26. září také pravidelná jazyková poradna **Václava Jílka**. Zvláštním typem vzdělávacích pořadů byl pravidelný rozhlasový nácvik chodských tanců **Milady Pučelíkové** za doprovodu chodského dudáka Stanislava Svačiny. Významným projektem byl cyklus Národ ve zbrani, který připravoval **Míla Paše** a přebírala jej Praha.

Školský rozhlas vysílal své půlhodinky v pondělí, ve středu a v pátek a mezery ve znalostech českých dětí

nepřestal zaplňovat ani o prázdninách. Od 7. července 1945 začal rozhlas vysílat dětské besídky s pohádkami. Jejich čas se ustálil na sobotu ve 14.15 hod. V rozhlase také často vystupoval Spejbl a Hurvínek. V září 1945 samostatné vysílání pro školy skončilo a od 6. října místo vysílání pohádek přebírala Plzeň program z Prahy.

Rozhlasové hry se vysílaly často a pracovníci rozhlasu se na nich podíleli autorsky i režijně. Účinkovali v nich plzeňští herci. Někteří divadelníci, například Bohumil Vávra, hry také režírovali.

Příklady několika titulů natočených v roce 1945 dokládají, že se plzeňské studio od svého začátku věnovalo dramatické tvorbě velmi intenzivně. Josef Königsmark: Přeskrtnuté květy, režie Ludvík Pompe; Jan Neruda: Stará hra, režie Zdeněk Pták; F. S. Homola: Tomšovic grunt, režie Josef Brejcha; A. S. Puškin: Kamenný host; Miloš Kratochvíl: Orloj, režie obou Karel Gissübel.

Natáčení her pokračovalo, i když se Plzeň propojila s celostátním vysíláním.

Velmi silné zastoupení měly **komponované pořady slova a hudby**, tzv. pásma (v týdnu od 22. do 28. července 1945 například pásmo z básní F. Garcii Lorky, dále Ve verších jsi věčná, Plzni, Šel Velký pátek po Čechách, Povídání o dětech s úryvkem z děl R. Svobodové a J. Glazarové). Ve stylu pásem se tvořily i zábavné revue (například Ruleta se točí, Letní karneval, Benátská noc).

Hudebnímu vysílání věnoval rozhlas valnou část času, přičemž vážná hudba – živá i reprodukováná – zabírala zhruba osm hodin týdně a zábavná hudba včetně operet a dechovky zhruba devatenáct hodin. Na začátku hudebního vysílání byly darované gramofonové desky, brzy ale začali přicházet i koncertní umělci. Z technických důvodů se ze studia vysílaly komorní skladby, písňové cykly, ukázky z oper, melodramy. V neděli byly pravidelné dopolední koncerty, na kterých účinkovali plzeňští sólisté (sopranistka Zdeňka Hrnčířová, basista Ladislav Mráz a mnozí další). Posluchači dobře znali také Plzeňské kvarteto, dětský sbor Anny Horníkové, mužský pěvecký spolek Smetana, jehož sborníkem byl Bohdan Gselhofer, a později sbor plzeňského rozhlasu vedený Karlem Václavem.

24. května 1945 uskutečnil rozhlas první přenos velkého slavnostního koncertu k osvobození Plzně. Amatérská

Plzeňská filharmonie s dirigentem Františkem Preislerem st. nastudovala Smetanovu *Mou vlast* a zahrála ji ve dvoraně kina Elektra. Sedadla byla vyhrazena oficiálním hostům a americkému vojsku, po telefonních linkách byl však uskutečněn možná první přímý dálkový přenos Čs. rozhlasu do Spojených států.

Pravidelné účinkující měla i oddechová populární hudba. Velice oblíbený byl u posluchačů Plzeňský lidový sextet Emila Svojtíka. Úspěch měly i tamburašský sbor Dalibor s dirigentem Františkem Knoflíčkem, Zikmundův džezový sextet a Salonní kvarteto kapelníka Josefa Kouckého.

Na pracovní poradě 3. září 1945 sdělil vedoucí hudebního vysílání **Antonín Špelda**, že nadále smí být vážná hudba vysílána pouze dvě hodiny týdně. Přednost musela mít hudba lidová nebo populární (AČRo Plzeň). 31. března 1946 vystřídal A. Špeldu ve funkci kapelník **Gabriel Vágner**, zakladatel Plzeňského rozhlasového orchestru.

Na počátku existence plzeňského rozhlasu stálo mnoho ideálů a snů o svobodné a tvořivé společnosti, která rychle dožene ztracená válečná léta a bude nezávisle rozvíjet svou víru v demokracii a osobitou kulturu. První rozhlasoví pracovníci nasadili vysokou laťku za velmi obtížných technických podmínek. Potom došlo k paradoxu. Technické podmínky se neskonale zlepšily, ale podmínky pro svobodnou tvůrčí práci se zhoršily.

Autorem znělky plzeňského rozhlasu byl hudební skladatel a sběratel lidových písní Oldřich Blecha. Pro její vytvoření použil charakteristikou píseň Plzeňska: „Chytila má milá sýkorku, nechtěla mně ji dát za dvojku“.

Rozhlas po nástupu totality

1. června 1953, po vyhlášení měnové reformy, se Plzeňané vzbouřili proti komunistickému režimu. Dělníci ze Škodovky vyšli už v 6 hodin ráno a postupně se k nim přidávali další manifestující. Prostor před radnicí na náměstí Republiky zaplnilo před desátou hodinou kolem 20 000 lidí. Vnikli na radnici, vyhazovali z oken busty Marxe, Lenina, Stalina a Gottwalda a inzultovali předsedu národního výboru. Vedlitel SNB Matěj Bálek odmítl příkaz vedoucího tajemníka KV KSČ dát povel ke střelbě. Demonstranti byli rozehnáni mírnějšími prostředky. Odpoledne se však znovu sešli na

Z natáčení hry Jmenují se Petr; zlevaherci J. Větrovec, J. Bytel, J. Patočka, inspicient J. Budil

dnešním Masarykově náměstí. Tam se rozhodli pokračovat v průvodu po Klatovské třídě k rozhlasu. To už se ale dostavily ozbrojené posily z Prahy: vojsko a lidové milice. Před Chodským náměstím byli povstalci brutálně zastaveni. Přes dvě stě lidí bylo zraněno. Následovalo zatýkání a exemplární tresty.

Plzeňské události existenčně odnesl rozhlasový pracovník, hudební režisér Robert Císař. Byl zadržen na náměstí Republiky a vedení rozhlasu dostalo rozkaz dát mu hodnovou výpověď.

1. září 1953 bylo v plzeňském rozhlasu zřízeno kádrové oddělení. Funkcí kádrového referenta byl pověřen **Miloslav Barborka**. 15. září byl vedoucím kraje redakce jmenován **František Levora**, který se také stal zástupcem vedoucího stanice. Tím zůstal Josef Brand.

Začaly probíhat prověrky pracovišť a kádrové změny, které byly dokončeny v roce 1955. Obětí prověrek se stal mimo jiné oblíbený pořad *Panoptikum*, který kritizoval nešvary doby. Pořad připravovali vedoucí literární redakce **Václav Vaněk**, spisovatel a redaktor **Karel Fleisig** a hudebník **Alois Bauer**.

Při nových politických prověrkách v roce 1958 bylo konstatováno, že rozhlas má k 31. březnu 131 zaměstnanců, z čehož je pouze 41 členů a sedm kandidátů KSČ. Komise byra KV KSČ dále konstatovala, že někteří zaměstnanci jsou přespříliš zatíženi buržoazní ideologií, a proto byl pracovní poměr rozváznán s technikem Karlem Chroustem a s houslistou Karlem Wildem. S Karlem Fleisigem a Zdeňkem Zieglerem byly provedeny stranické pohovory o jejich nesprávném životě. S Olgou Kasalovou, Václavem

Budova ČRo Plzeň

Kalašem, Vladimírem Jestřábem a Marií Neidovou pohovořili o jejich chybách ředitel a ZV ROH. Sylvii Bibusové bylo doporučeno studium ekonomie, aby měla pro svoji práci pevný základ. Komise dále řešila neshody mezi ředitelem a jeho zástupcem, které nepřipustně přerostly stranický rámec. Došla k závěru, že „oba soudruzi mají závažné nedostatky v charakteru“. Bylo rozhodnuto odvolat J. Branda z funkce ředitele (vedoucího stanice) a přeradit ho z rozhlasu do deníku Pravda. František Levora měl být vyslán na půlroční kurz Vysoké stranické školy v Praze. Vedoucím krajeového vysílání zůstal až do odchodu do penze.

Přínosem tohoto období byl postavení **nové rozhlasové budovy**, jediné stavby v České republice projekto-

vané přímo pro potřeby rozhlasu. Budova je jedinečným příkladem architektury čtyřicátých let a jednou z nejvýznamnějších funkcionalistických staveb v Plzni.

Plzeňský národní výbor o ní rozhodl 7. června 1947. V červenci bylo vydáno stavební povolení a v říjnu byla stavba zahájena. Za staveniště bylo vybráno hřiště S. K. Olympia Plzeň na Náměstí Míru na plzeňském předměstí Bory.

Generálním projektantem byl Spojprojekt Praha. Projekt vypracovali K. Tausenau, F. Hurta a V. Pavelka. Akustický projekt navrhli R. Haisinger a E. Němcová. Generálním dodavatelem se stal Průmstav Plzeň. Vrchním investorem

byla Hlavní správa Československého rozhlasu Praha. V letech 1947–1953 bylo postaveno 73 810 000 korun. Na dokončení druhé etapy bylo vyčleněno ještě 70 950 000 korun. K výstavbě plánované koncertní síně dodnes nedošlo.

V dubnu 1951 se do zhruba dokončené novostavby západního křídla nastěhovali první rozhlasoví pracovníci, v srpnu 1956 bylo dokončeno východní křídlo a 7. září téhož roku proběhla kolaudace.

Zvuková izolace je řešena dvojitými stěnami a stropy, důsledně od sebe oddělenými už v základech. Programové, technické a administrativní provozy jsou separované a právě tak jsou oddělena i studia pro pořady mluveného slova a hudby. Největší činoherní studio v přízemí východního křídla má 1350 m³, protější hudební studio 1500 m³ a obě zabírají i část prvního patra. Všechna studia ve východním křídle jsou nesena sloupy a obklopena prázdným prostorem – jde o tzv. plovoucí studia.

V roce 2002 byl objekt včetně celého pozemku Českého rozhlasu Plzeň prohlášen ministerstvem kultury ČR kulturní památkou.

Přínos pro hudební kulturu

Prvním hudebním redaktorem (referentem) v plzeňském rozhlase byl hudební vědec Antonín Špelda. Společně se svými spolupracovníky položil základy vysoké úrovně hudebního vysílání v Plzni, kterou se podařilo udržet dodnes. S redaktorem pražského rozhlasu **Gabrielem Vágnerem**, který přešel do Plzně, vypracoval koncepci Plzeňského rozhlasového orchestru. Orchester byl založen 1. února 1946 a měl 32 hráčů. První veřejný koncert měl již 16. dubna 1946. O úrovni tělesa nejlépe svědčí skutečnost, že jeho dirigenti většinou odcházeli na prestižní místa v Praze nebo v zahraničí. Orchester se výrazně podílel na celostátním vysílání a snímky jeho koncertů se prodávaly i na americkém kontinentu.

Dirigenti:

1945–1947	Jan Šefl
1947–1948	Gabriel Vágner
1948–1951	Josef Hrnčíř
1951–1963	Antonín Devátý
1952–1964	Jiří Stárek
1958–1981	Josef Blacký

1963–1967	Martin Turnovský
1968–1981	Bohumír Liška
1981–1990	Vít Micka
1985–1992	Jiří Malát
1992–1993	Vladimír Norets

Od 1. ledna 1993 se orchestr osamostatnil jako Plzeňský rozhlasový orchestr, s. r. o. (O transformaci orchestru viz dále.)

Další oblastí, ve které hudební vysílání přesáhlo hranice regionu, je lidová hudba a národní píseň. Díky rozhlasu se západní Čechy staly nejsilnější folklorní oblastí Čech. Základy k tomuto úspěchu položili redaktori **Zdeněk Lukáš** a **Zdeněk Bláha**, významným iniciátorem byl **Miroslav Šmíd**. Z jeho podnětu začal v roce 1953 natáčet folklorní pořady Plzeňský lidový soubor, sestavený z profesionálních hráčů Plzeňského rozhlasového orchestru.

Zdeněk Lukáš nastoupil do rozhlasu 1. ledna 1953 s povinností spolupracovat se soubory lidové tvořivosti na Plzeňsku a Karlovarsku. Roku 1957 se spolu se Zdeňkem Bláhou zasloužil o vznik rozhlasového smíšeného sboru Česká píseň, jehož se stal sborníkem. Ocitl se však v nemilosti a pod nátlakem musel rozhlas 31. prosince 1963 nedobrovolně opustit.

Zdeněk Bláha přišel do rozhlasu na podnět Zdeňka Lukáše v roce 1955. Jeho úkolem bylo zvyšovat úroveň vysílání českého folkloru, aby nezaostávala za folklorem moravským. Roku 1958 zavedl pořad Hrají a zpívají Plzeňáci, který měl vysokou posluchačskou oblibu. Později na něj navazovaly různé cykly, vysílané na stanici Vltava – Živá píseň, Cesty za folklorem, Píseň v srdci zrozená. V roce 1958 založil ve své domovské obci Horní Bříza významný folklorní soubor Úsměv, stál také u zrodu Konrádyho dudácké muziky. Přivedl do rozhlasu Jaroslava Krčka, který působil jako dirigent Plzeňského lidového souboru, Malé muziky, byl sborníkem České písně a hudebním režisérem. Po příchodu do Prahy se stal spolutvůrcem souboru Chorea Bohemica.

Dobrá úroveň hudebního vysílání souvisela i s vyspělostí **techniky** ČRo Plzeň. Nebylo náhodou, že v květnu 1963 se právě v plzeňském rozhlase uskutečnil první československý seminář o elektronické hudbě. 1. ledna 1967 začalo v Plzni pracovat experimentální studio elektronické hudby. Zásahu na jeho založení měl pozdější ředitel Vladimír Semrád. V experimentálním studiu

působili technici Čestmír Kadlec a Václav Ježek, hudebníci Antonín Špelda, Miloslav Kabeláč, Karel Odstrčil, Eduard Spáčil, Miroslav Hlaváč, Jan Hlaváč, Jan Hanuš, Milan Slavický a hudební redaktor Zdeněk Barborka.

Od roku 1965 mohla hudební redakce ČRo Plzeň jako první pracoviště natáčet stereofonní snímky. V „plovoucím studiu“ se nahrávala pro celou republiku především vážná hudba.

Renesance rozhlasu

Československý rozhlas Plzeň byl do roku 1968 pod přímým vlivem ministerstva informací, které na něj vytvářelo personální tlak už od roku 1945. V rozhlasové budově sídlila pobočka Hlavní správy tiskového dohledu, která kontrolovala všechny texty. Krajská redakce byla ostře sledována předsednictvem KV KSČ, kterému se osobně zodpovídali všichni pracovníci v tzv. nomenklатурních funkcích (všichni redaktori) a celé vedení (všichni byli členy KSČ). Za vysílání zodpovídal ředitel krajského studia, ale jednotlivé redakce podléhaly také ústředním redakcím v Praze, což vedlo k určité roztržitosti. Podle zákona o Československém rozhlasu z roku 1964 byla všechna krajská studia součástí jednotné organizace. Proto Čs. rozhlas využíval tvůrčí a technickou kapacitu krajských studií i pro dramaturgii pražského vysílání. Plzeň byla po Brnu a Ostravě největším producentem pořadů pro centrální vysílání.

Významnou činností bylo natáčení textů nebo hudby a vytváření pořadů do konečné podoby podle objednávek z Prahy. V Plzni bylo mimo jiné každoročně natočeno 20–25 čínoher (což představuje po Praze nejvyšší produkci). Vedle realizačního střediska (tři režiséři, asistent režie a tři hlasatelé) měl plzeňský rozhlas krajskou, hudební a literární redakci a v té době i redakci vysílání pro děti a mládež.

Uvolněné poměry roku 1968 umožnily plzeňskému studiu nebývalým způsobem využívat svého dobrého technického zázemí pro hudební i slovesnou experimentální tvorbu.

V osobě Zdeňka Barborky se setkala experimentální hudba s experimentální poezií. Takzvaná konkrétní poezie reagovala na nové teorie v informatice a počítačové technice. Audiální poezie kombinovala hlásky s významotvornou funkcí a jiné zvuky do rytmických řad a nabízela poslu-

chači skryté kódy pro vnímání básně. Po roce 1968 tyto pokusy ustaly a Zdeněk Barborka byl z rozhlasu vyhozen.

Publicistiku zajišťovala krajská redakce pod vedením **Rudolfa Kořínka**. V roce 1967 byly zavedeny náročnější pořady typu Myšlenky, názory a stanoviska, ve kterých vystupovali pracovníci KV KSČ, aby propagovali ekonomiku. Pořady Rádi odpovídáme či K závažným problémům se věnovaly ideologii, životu mládeže, otázkám zákonnosti a socialistického vlastenectví. Do všech rubrik začaly roku 1968 pomalu pronikat obrodné myšlenky. Od května se už náplň publicistiky zcela změnila.

Do aktuálního dění se zapojili i redaktori dalších oddělení. Velký ohlas měly například fejetony vedoucího literární redakce **Františka Fabiana**. Byly zavedeny nové pravidelné pořady (například Junácké zpravodajství vedené **Marií Vlasákovou**) a naopak to byl plzeňský rozhlas, který dal podnět ke zrušení centrálně vysílaného pořadu Hlas dělnické republiky.

Každodenní vysílání získalo nový charakter po přepadení ČSSR vojsky Varšavské dohody. Rozhlas byl v bezprostředním kontaktu s posluchači, kteří přinášeli dopisy a rezoluce, z nichž se některé vysílaly také polsky, rusky, německy, francouzsky a anglicky.

V Karlových Varech strhli mladí lidé pomník sovětského vojáka a průvodem přišli k rozhlasovému studiu. Několik jejich zástupců vešlo do budovy a redaktori **Jaroslava Vaňková**, **Jindřich Rathan** a **Jindřich Vaněk** jim pomohli sestavit rezoluci, která byla přečtena z oken rozhlasu.

Nový duch v rozhlasu přetrvával i v roce 1969. Stále se vysílaly Fabianovy fejetony s palčivými tématy a rozhovory s „nežádoucími osobnostmi“. Nový ředitel **Bohumil Dobrý**, který nastoupil po odvolaném Vladimíru Semrádovi, většinu redaktorů kritizoval, že nenalezli dostatek odvahy postavit se na stranu „zdravých sil“ a odhalovat nepřátele Sovětského svazu a socialismu.

Kádrové dopady vrcholily v roce 1970 vylučováním z KSČ, ponižujícími a výhrůžnými předvoláními na KV KSČ a vyhazovem nejvýraznějších osobností (Zdeněk Barborka, František Fabian, František Juříčka, Alena Měřínská, Vladimír Semrád a další).

Vedoucí redakce **vysílání pro děti a mládež** byla **Alena Měřínská**, která spolupracovala s pražskou

redakci: připravovala pravidelně příspěvky pro Pionýrskou jitřenku a Mikroforum, vysílání pro zemědělskou mládež i další pořady podle požadavků z Prahy. Na vysílání pro děti a mládež se podílela i autorsky. Pásma pro děti režírovali **Anna Švejnová** a **František Juříčka**. Do tvorby se zapojovali i západočeští autoři, například Zbyněk Kovanda.

V již zmíněném realizačním středisku pracovali, zejména při tvorbě **rozhlasových her**, režiséři František Juříčka, Vladimír Semrád a **Vladimír Tomeš**. Na režii se podíleli i **Josef Brejcha** a **Zdeněk Jiříčný**. Každoroční produkce byla 20 až 25 her. Některé režírovali i pražští režiséři a účinkovali v nich především herci z Divadla J. K. Tyla v Plzni a z Divadla Vítězslava Nezvala v Karlových Varech. Přijížděli ale i pražští umělci.

Příklady několika her natočených v roce 1967: Ludvík Kundera: Naprosto lhostejné; Joracy Camargo: Nansi; Karel Valtera: Konfekční život; Josef Toman–Vladimír Semrád: Don Juan (stereohra). Všechny režíroval Vladimír Semrád.

Od roku 1965 probíhaly experimenty nejenom se stereofonním vysíláním, ale i s novými formami umělecké práce. Několik her bylo natočeno takzvanou improvizací metodou. Dosahovalo se tím vyšší bezprostřednosti uměleckého projevu. V roce 1966 se začaly konat ve Smetanově síni (v dnešní Studijní a vědecké knihovně) veřejné předpremiéry natočených her s následnými diskusemi.

Všechny iniciativy plzeňského rozhlasu zanikly po nástupu normalizace. Veřejné premiéry byly obnoveny až po roce 1989.

Vedoucím **literární redakce** byl od roku 1960 do konce roku 1970 František Fabian (po vyhazovu z rozhlasu se obrátil na soud, ten však žalobu zamítl, neboť Čs. rozhlas „*má svoji činnost založenou na politice KSČ a navrhopatel nespĺňuje politické požadavky pro práci v rozhlase*“). Témata literárních pořadů byla direktivně stanovena: proletářský internacionalismus a protifašistická tematika, současný život v ČSSR, estetická výchova (klasické dědictví, moderní poezie, satira apod.), významná výročí. Teprve s uvolňováním politického tlaku pronikalo do programu více zahraniční literatury i děl dříve nevíтанých autorů (Boris Pasternak, Sergej Jesenin).

V Plzni se natáčely četby na pokračování podle požadavků pražské Hlavní redakce literárně-dramatického

vysílání. Pro tuto redakci se také připravovala některá rozhlasová pásma.

Podle centrální dramaturgie měla **hudební redakce** v Plzni vytvářet pořady z oblasti klasicistní české a světové hudby, folkloru západních a jižních Čech a dechové hudby.

V rozhlase působil Plzeňský rozhlasový orchestr, dva dětské sbory, Plzeňský komorní orchestr, Rozhlasové kvarteto, Plzeňský lidový soubor, Malá muzika, sbor Česká píseň, dechovky Šumavanka a Plzeňkačka. V roce 1968 byl vedoucím hudební redakce **Bohumír Samek**. Po vpádu vojsk se hudba vysílala jenom v noci a pracovníci hudebního vysílání konali v budově pořádkovou službu.

Srpnové vysílání v roce 1968

21. srpna 1968 prokázal rozhlas plně nasazení veškerých technických možností. Informace o vstupu vojsk vysílal na VKV, rozhlasu po drátě a na středovlnném vysílači v Karlových Varech. Kolem desáté hodiny po stále dozorové lince telefonoval vedoucímu technického provozu **Zdeňku Levému** ing. Kazda z Prahy, aby technika zaměřila vysílání celostátně, protože všechny vysílače v republice budou napojeny na Plzeň. Od této chvíle se začala pro spojení s Prahou používat různá hesla. Na linky, které měl rozhlas k dispozici pro přenos modulace jednotlivých stanic v kraji, byla napojena významná města v republice a tak vznikla tzv. **štafeta**, do které vstupovala podle pořadí jednotlivá studia. Technika začala pracovat v nepřetržitém provozu a současně byla obsazena i náhradní pracoviště v Plasích a na Roudné, vybudovaná pro mimořádné události.

Celostátní vysílání začalo být závislé na technice plzeňského rozhlasu. Všichni pracovníci bez výjimky a oddechu pracovali, aby vysílání zajistili. Jihozápadní dráha poskytla rozhlasu telefon, aby byl ve spojení s celou republikou. Úzká spolupráce vznikla i mezi rozhlasem a krajskou správou spojů. Na plzeňské vysílání byly napojeny i krátkovlnné vysílače, takže slyšitelnost Plzně byla dobrá i v zahraničí.

Následně byli technici **Čestmír Kolečko**, **Jaroslav Toman** a **Jan Valtr** vyloučeni ze strany, **Věra Čechová**, **Eliška Kuhnová** a **Rudolf Kříž** nepožádali prověřkovou komisi o pohovor, **Marie Konečná** a **Marie Krausová**

vystoupily ze strany po dubnovém zasedání ÚV KSČ 1969. **Zdeněk Levý** provedl sebekritiku, která byla přijata.

Roku 1968 se obnovil bezprostřední kontakt s posluchači, který vrcholil v srpnu. Lidé proudili do rozhlasové budovy s rezolucemi, posílali telegramy a mnoho dopisů. V roce 1970 normalizační komise zjistila, že se všechna tato výbušná korespondence ztratila. Skutečností bylo, že veškerou korespondenci uschovala ve svém bytě archivářka **Božena Hurtová**. Zabránila tak nejen jejímu zničení, ale i politickému pronásledování a případnému vydírání všech podepsaných posluchačů.

V roce 1968 plzeňský rozhlas obdržel cenu Budovatel od Kombinátu Vřesová, Krajskou cenu KNV a Čestné uznání MěNV v Čadci. Všechna tato vyznamenání musel v roce 1970 vrátit.

Normalizace

Rozhlas v této době zcela podléhal rozhodnutím krajských stranických orgánů. Samostatná iniciativa ze strany rozhlasových pracovníků nebo posluchačů byla nepřipustná.

Vysílací schéma i konkrétní obsah každodenního vysílání byly projednávány na KV KSČ a KNV. Krajský výbor KSČ stanovil sedmičlennou rozhlasovou redakční radu, do které jmenoval své pověřence. Ta hodnotila obsahovou stránku i aktuálnost vysílání a bděla nad tím, aby rozhlas sloužil straně a dělnické třídě.

Od roku 1970 byla zavedena tuhá cenzura. Krajská redakce pracovala podle pololetních, měsíčních a týdenních plánů, které vycházely z hlavních politických úkolů a byly doplňovány a zpřesňovány na ideologickém oddělení KV KSČ. Všechny pořady byly kontrolory odposlouchávány při natáčení a znovu po režijním zpracování. Denně probíhaly tzv. letučky – ideologické hodnocení pořadů. Každý týden se dělal rozbor práce redakcí a redaktoři museli předkládat osobní týdenní plány. Pravidelně probíhala komplexní hodnocení pracovníků, při kterých se dbalo hlavně na stranické vzdělávání a politickou angažovanost. Stále se evidoval třídní původ a také příbuzní v kapitalistické cizině.

V čele stál **ředitel studia**, jeho zástupce byl **vedoucím regionálního vysílání**.

Nejdůležitější byla **krajská redakce**, která například v roce 1976 měla 17 pracovníků. Po čistkách v roce 1970 byla tato redakce zdecimována. Byla doplněna mladými

(vesměs nekvalifikovanými) lidmi, většinou členy KSČ. Jejich pracovní náplň byla striktně obsahově vymezena: redaktor-komentátor, redaktor pro sobotní a nedělní pořady, redaktor pro zemědělství, redaktor pro stranickou práci, bezpečnost, prokuraturu, sport... U důležitých oborů, jako byl průmysl, měli agendu na starosti dva až tři lidé.

Dále tu byla **hudební redakce s orchestrem, realizační středisko** se dvěma novými režiséry, **technika, ekonomické složky** a jeden odborný redaktor pro přípravu **literárních pořadů pro pražské vysílání**, který byl organizačně vřazen do krajské redakce.

Žurnalistická rozhlasová slovesnost, vzdělávací pořady, vysílání pro děti a mládež – tyto tři typy vysílání víceméně splývaly, protože členění pořadů vycházelo z politických zadání. Rozhlas vykazoval, kolik odvíšal pořadů na podporu politiky stranických a státních orgánů, kolik jich věnoval přátelství a spolupráci se Sovětským svazem, kolik propagaci Leninova díla, kolik k výročí Února, oslavám 1. máje a VŘSR. Přípravovaly se pořady k Mezinárodnímu dni žen, ke Dni dětí, Dni horníků, Dni tisku, Dni armády atd. Zvláštní péče byla věnována boji proti pravicově oportunistickým a revizionistickým silám a zejména „neblahé úloze“ americké armády při osvobozování Plzně.

Umělecká rozhlasová slovesnost se omezila na příspěvky redaktora **Zbyňka Ungra** pro celostátní vysílání dle požadavků pražského rozhlasu a na natáčení literárních a dramatických pořadů, které vznikaly v pražské HRLDV (Chuť domova, Pokračování za pět minut, pořady na Nedělní vlně Prahy).

Plzeňské studio ovšem realizovalo v průběhu sedmdesátých a osmdesátých let velké množství titulů, z nichž většinu natáčeli pražští režiséři. Hereckých kvalit souboru Divadla Josefa Kajetána Tyla v Plzni využíval zejména **Vladimír Tomeš** (do roku 1975 kmenový režisér Plzně, poté přešel do Prahy; například P. Everac: Rozhovor o květině; K. Paustovskij: Noční dostavník; E. Bass: Náhrdelník; Viktor Dyk: Ondřej a drak), dále **Olga Valentová** (M. Kratochvíl: Bozi a lidé), **Petr Adler** (J. Šotola: Chicago), **Karel Weinlich** (O. Janka: Byl jsem tady – Pérák), **Hana Kofránková** (E. Radzinskij: Toho chlapa zabít) a další. Rozhlasové hry natáčeli v tomto období také divadelní režiséři, kteří v té době působili v plzeňské činohře – **Lída Englová** (W. Collins: Žena

v bílém; J. Neruda: Stará hra; J. Jílek: Silvestr), **Ota Ševčík** (Ö. von Horváth: Víra, naděje, láska; V. Šukšín: Červená kalina; A. P. Čechov: Ivanov – v tomto případě šlo o studiovou rekonstrukci představení Divadla J. K. Tyla z roku 1986).

Od počátku osmdesátých let se stále výrazněji prosozoval režisér plzeňského studia **Miroslav Buriánek** – nejprve v režii v Praze připravených četeb na pokračování (A. Hailey: Kola; De Vries: Rembrandt), stále častěji jako režisér literárních pásem (Schůzky s literaturou) a rozhlasových her (Dva příběhy Sherlocka Holmese; Z. Kostić: Mezi dvěma kometami; Eva Zaoralová: Ardejské jeskyně). Za hudebně-dramatické kompozice Bolero a PRKFFV (o spolupráci Prokofjeva a Ejzenštejna) připravené v dramaturgii hudební redaktorky Jany Tomažičové obdržel I. cenu na mezinárodním festivalu Prix musical de Radio Brno 1985 a II. cenu v následujícím roce.

Hudební redakce měla čtyři pracovníky – jednoho vedoucího a tři redaktory. Organizačně k nim patřil i rozhlasový orchestr se 44 členy.

Ve druhé polovině osmdesátých let bylo vysílání pestřejší, ale spíše zásluhou jednotlivých redaktorů než rozhlasového vedení. Probíhaly opatrné znalostní soutěže nebo například anketa o nejmilejší četbě pracovníků rozhlasu. Předběžná cenzura ale trvala až do listopadu 1989.

Svobodná doba

Do listopadového dění 1989 v Plzni se zapojila řada redaktorů i techniků. U většiny však převládala opatrnost a obavy z nadcházejících změn. Někteří mladší redaktori začali zpracovávat témata do těchto dnů nepřístupná – nejen skutečně aktuální politické dění v kraji, ale investigativním způsobem i vězeňství, školství, zdravotnictví atd. Většina z nich však brzy ze stanice odešla do jiných médií nebo do privátního sektoru. Dřívější vedení včetně ředitele své pozice brzy opustilo anebo bylo odvoláno. Na místo ředitele nastoupil básník, překladatel a slovesný redaktor **František Fabian**, vyznamenaný z rozhlasu na počátku normalizace. Spolu s ním nastoupilo do stanice několik nových redaktorů, vesměs bez rozhlasové praxe.

Stanice se dočkala značné samostatnosti, kterou nepoznala desítky let, nikoho však přitom nenapadlo, že

by se měla hned nebo v budoucnu odloučit od velké rodiny Československého rozhlasu. Vznikaly nové pořady, v nichž svobodný prostor dostaly redakce navazující na tradice stanice. Z pozoruhodných slovesných pořadů této doby je třeba se zmínit o nadregionálně oceňovaném pásmu Die Rose je růže, zabývajícím se opomíjenými literáty česko-německé oblasti.

Plzeňská stanice se sedmi plovoucími studii (z toho dvěma velkými a mimořádně akusticky kvalitními) a šesti režii sloužila desítky let především jako výrobní základna Čs. rozhlasu. Se snižováním produkční potřeby programová výroba v ČRo Plzeň rychle klesala a od roku 1992 se pro potřeby pražských redakcí v Plzni nahrávalo jen výjimečně. V roce 1992 též skončil zaměstnanecký vztah Plzeňského rozhlasového orchestru (PRO) s rozhlasem.

Emancipace stanice v prvních letech svobody byla zákonitá, bohužel však provázená společenskými neduhy té doby, tedy jakousi svévolnou privatizací tehdy ještě státního majetku. Nešlo samozřejmě o budovy a skvělé studiové prostory, nýbrž „jen“ o využívání tohoto majetku i pracovní kapacity zaměstnanců. Tento jev přesáhl v souvislosti se vznikem první plzeňské privátní stanice vinou nezkoušenosti vedení míru natolik, že první ředitel svobodné doby byl začátkem roku 1992 urychleně odvolán z funkce a penzionován. Vedení stanice převzal tehdejší šéfredaktor stanice Praha **Ivan Rössler**, jehož úkolem bylo napravit největší manažerské prohřešky předchozího ředitele a připravit odloučení PRO. I. Rössler však vzhledem k pracovnímu vytížení ve vlastní stanici vykonával tento „protektorát“ zhruba jen půl roku, poté ho vystřídal **Jiří Hrbek**, náměstek generálního ředitele Českého rozhlasu J. Mejstříka. Hrbkovým úkolem bylo především nalézt s pomocí nově vzniklé Rady Českého rozhlasu definitivního ředitele, pokud možno nespjatého s plzeňskými „privatizačními“ proudy. Ve výběrovém řízení v roce 1993 zvítězil dřívější zaměstnanec útvaru techniky ČRo v Praze Vladimír Bako.

Vladimír Bako (1942)

Vystudoval SPŠSD (rozhlasový technik), do rozhlasu nastoupil v roce 1960, v roce 1971 propuštěn z politických důvodů. Po nuceném odchodu pracoval v PNS, jako domovník, technikář v divadle, zásobovač aj. Po roce 1989 vystudoval právnickou fakultu. Od roku 1993 ředitel ČRo

Plzeň. V šedesátých letech patřil ke špičkovým mistrům zvuku, spolupracoval s režiséry P. Adlerem, J. Henkem, J. Horčíčkou, J. Melčem ad., se kterými natočil například máchovskou hru *Kat*, Dostojevského *Bílé noci*, Přidalovy *Všechny moje hlasy*, Sobotkovu *Síru pro Sodomu*, Danteho *Božskou komedii* (vítěznou hru technické Rozhlasové žatvy 1971).

Nového ředitele čekala především stabilizace stanice personální, ekonomická i programová a dokončení delimitace PRO. Ve stanici se dostatečně neuplatňoval lustranční zákon a předchozí vedení ČRo Plzeň (programu a techniky) utajeně připravovalo projekt na vznik dalšího privátního rádia. Ředitel vyhlásil hned v prvních týdnech reorganizaci a snížení personálního stavu ze 103 (již bez členů PRO) na 90 zaměstnanců. Ještě v témže roce byl úkol dokončen včetně jmenování nového šéfredaktora, jímž se stal herec a publicista **Miroslav Anton**. Oba nejvyšší činitelé ČRo Plzeň budovali redakční složení i program stanice s řadou zkoušek, omylů i prvenství. Společným cílem bylo vybudování celodenního žánrově pestrého a aktuálního programu, vycházejícího z kulturních tradic města a pověsti stanice.

Vysílací doba se rozšiřovala dosud nevídaným tempem. V letech 1991–1992 byl vysílán společný projekt regionálních stanic Českého rozhlasu nazvaný *Regina* – složený program (6.00–18.00 hod.) s různým podílem jednotlivých stanic. Jelikož projekt nevycházel z vlastního smyslu regionálních stanic ČRo, jež mají oslovovat „místní“ posluchače, skončil pro nezájem samotných regionálních stanic. Po roce 1992 vysílala stanice ČRo Plzeň denně již dvanáct hodin samostatného programu.

Ředitel i šéfredaktor několik let připravovali a prosazovali prodloužení vysílaného programu o večerní časy do 24.00 hod., aby tak získali prostor pro minoritní pořady, které nemohly být vysílány v hlavním denním čase. V letech 1994–1997 však již nebylo možno rozvíjet vysílací schéma zcela samostatně vzhledem k zaplňování frekvenční sféry privátními stanicemi i k stále rostoucímu požadavku na přechod stanice ČRo 2 – Praha z nekvalitních středních vln na VKV. Možnost prodloužení vysílání (5.00–24.00 hod.) nastala až 1. září 1997 poté, co ČRo Plzeň přenechal nejsilnější regionální vysílač 101,7 MHz Krašov ve prospěch ČRo 2 – Prahy a tím splnil podmínku dostatečného pokrytí regionu signálem této stanice na VKV.

V rozšířeném programu dostaly nový a vhodnější prostor kontaktní pořady s posluchači (křesťanské vysílání, Seznamka atp.), denní hodinové pořady vážné hudby, rockové pořady nezapadající do hlavních časů, ale i folklorní a národnostně-menšinové pořady. V dalších etapách se tento program usazoval a dále rozšiřoval až do současného 24hodinového vysílání zahájeného 1. ledna 2002. Noční program byl zpočátku sestaven jen z repríz úspěšných denních pořadů, avšak od 1. října téhož roku zahájil živé vysílání blok pro nekonformní a mladé posluchače (každý všední den 0.00–2.00 hod.), založený převážně na alternativní nekomerční hudbě a publicistice reflektující životní postoje a situace mladých lidí. Jde o jeden z prvních pořadů Českého rozhlasu pro dosud opomíjenou věkovou skupinu od 15 let výše.

Postupně však docházelo ke stále častějším názorovým střetům mezi ředitelem a šéfredaktorem, zejména z důvodu jejich odlišných pohledů na manažerskou praxi a základní hudební tvář stanice, v níž ředitel preferoval původní českou tvorbu, kdežto šéfredaktor volil liberální, neregulovaný přístup. Spory skončily odchodem šéfredaktora z ČRo k 31. prosinci 1997. Po roce 1998 nastalo obtížné hledání dalšího šéfredaktora. 1. ledna 2001 do této funkce nastoupil bývalý zástupce šéfredaktora Literárních novin **Ondřej Vaculík**.

Se vznikem nových samosprávných krajů zahájil ČRo Plzeň od 1. října 2000 zvláštní oddělené vysílání hlavních zpravodajských relací pro **Karlovarský kraj** a od 1. května 2002 i servisní a zpravodajské *Dobré ráno* (5.00–8.00 hod.), tj. již pět hodin odděleného aktuálního programu každý všední den. Tento projekt byl umožněn dlouhodobou přípravou rozdělených vysílacích sítí v obou krajích po zmíněném odstoupení od řádově vyššího vysílače na Krašově, který dosahem vysoko přesahoval hranice západočeských krajů.

Přes rozšiřování vlastního vysílaného programu, zlepšování regionálního zpravodajství a vysoký podíl příspěvků a pořadů pro stanice ČRo 2 a ČRo 3 docházelo k postupnému snižování personálního stavu stanice až na 70 zaměstnanců v roce 2002. Redaktoři, kteří obhospodařovali jen úzký žánr, zejména hudební, přešli na externí spolupráci, výhodnější pro obě strany. Současná hudební redakce má čtyři redaktory, kteří nejen připravují hudební pořady všech základních oborů,

Velké hudební studio ČRo Plzeň, natáčení pořadu U muziky s Plzeňáky aneb O chodovský soudek

ale zabývají se i hudební publicistikou, výrobou znělek a přípravou počítačové databáze hrané hudby (tzv. play listů). Hudební prvovýroba je omezena téměř jen na nahrávání vážné hudby s Plzeňskou filharmonií, zejména titulů chybějících v hudebním archivu Českého rozhlasu se značným podílem soudobé hudby, a na nahrávání komorní hudby v interpretaci mladých hudebníků z konzervatoře i účastníků soutěže Concertino Praga. Nezanedbatelné je však nahrávání Plzeňské filharmonie nebo jiných sdružení včetně folklorních a dětských souborů v rozhlasových studiích pro komerční cíle.

Ve vysoké míře však stanice plní nekomerční kulturní úlohu pro popularizaci nebývale rozšířených hudebních akcí v regionu – Mezinárodní pěvecké soutěže Antonína Dvořáka v Karlových Varech, Mezinárodní klavírní

soutěže Fryderyka Chopina v Mariánských Lázních a dalších.

Plzeňský rozhlasový orchestr prodělal po odloučení od Českého rozhlasu v roce 1993 náročnou transformační anabázi, při níž se změnila právní forma souboru, vedení i dirigenti, než se orchestr stabilizoval pod názvem Plzeňská filharmonie, obecně prospěšná společnost se skromným příspěvkem města a stálou základnou v Českém rozhlase Plzeň. Ředitelem je přední violista Jan Motlík, šéfdirigentem Hynek Farkač a orchestr úspěšně přežívá ve značně omlazené podobě i díky časté zájezdové činnosti a bohaté nahrávací produkci pro zahraniční vydavatele.

Na počátku devadesátých let byla ustavena **literární redakce** spojená s realizačním střediskem, které zpo-

čátku vedl M. Buriánek a poté M. Anton. Ve velkoryse koncipované redakci pracovali redaktori Petr Jančařík a Zbyněk Unger, hlasatelé Marcela Ekrťová, Věra Kolečková a Jaroslav Krpejš, režiséri Marie Texelová, Antonín Kaška a externě Ivana Měříčková a Eva Willigová. Každé odpoledne všedního dne se vysílaly četby na pokračování (například Z. Šmíd: Poslední trubadúr), některé měly formu rozhlasových pásem (Ota Ulč: Špatně časovaný běženeč). Do rozhlasu se vrátil i Zdeněk Barborka, který mimo jiné zpracoval pětidílnou rozhlasovou kompozici Selanka a vřava. V té době neměl ČRo Plzeň pevné vysílací schéma, literární pořady vznikaly i mimo literární redakci a prostupovaly celým vysíláním. Tak plzeňský rozhlas reagoval například na balkánské války pořady volně zařazenými do vysílání – dokumentárními a uměleckými kolážemi, „fíčry“ apod.

V druhé polovině devadesátých let nastaly v koncepci programu výrazné změny. Profilovala se podoba regionální stanice a do hry vstoupila i ekonomická hlediska. Stav pracovníků v literární redakci se snížil a koncem roku 1996 byla ustavena redakce slovesné umělecké tvorby (dnes kulturní redakce) ve své současné podobě. Pořady se žánrově vyhraňují, vřazují se do pevného vysílacího schématu, zdůrazňuje se regionální problematika. Kulturní redakce získala v roce 2001 Cenu generálního ředitele Českého rozhlasu za soustavné mapování literárních a kulturních fenoménů západních Čech.

Potřebnou tvůrčí kontinuitu udržuje dlouholetý slovesný režisér Miroslav Buriánek, který s redaktorkou **Alenou Zemančíkovou** reflektuje kulturní dění v obou západočeských krajích, především divadelní premiéry, literární počiny včetně významného podílu na amatérských soutěžích.

M. Buriánek spolu s redaktorkou A. Zemančíkovou se v plzeňském studiu snaží o pokračování slovesné, zejména dramatické rozhlasové tvorby. Přestože postupně docházelo ke snižování její produkce, realizoval Buriánek v plzeňském studiu s plzeňskými herci několik titulů připravených v pražské dramaturgii rozhlasových her (P. Karvaš: Nová tvář, 1992; A. Wesker: Copak se stalo Betty Lemoňové, 1996; G. K. Chesterton: Tři detektivní příběhy, 1996; D. Sayersová: Pyrenejský příběh, 1999; M. Kabát: Hlasy, 2000), některé dramatické projekty připravil nejen režijně, ale ve vlastní textové úpravě (V. Páral: Milenci a vrazí, 1999). Buriánkovy dokumenty (Princezna na Nilu, Zimmer

frei) reprezentovaly Český rozhlas v zahraničí. Inspirativní jsou i jeho experimentální dokumentární pořady. Získal několik ocenění v domácích rozhlasových soutěžích.

Český rozhlas Plzeň usiluje o to, aby i v novém tisíciletí a před šedesátkou své existence naplňoval své poslání v nezúžené podobě, byl alternativou silnému komerčnímu rozhlasovému trhu v západních Čechách, kultivoval a pěstoval všestranný vztah svých posluchačů k regionu.

Ředitelé

1945–1946	Karel Šindler
1946–1952	Karel Gissübel
1952–1958	Josef Brand
1958–1963	Zdeněk Bludovský
1963–1968	Jan Procházka
1968–1969	Vladimír Semrád
1971–1980	Bohumil Dobrý (předtím prozatímní ředitel)
1982–1989	Jaroslav Rokos
1990–1992	František Fabian
1993–dosud	Vladimír Bako

Z historie vysílání pro Prahu a střední Čechy

„Vážení posluchači, hlásí se vám Středočeské krajské vysílání Československého rozhlasu.“ Těmito slovy zahájilo své vysílání nové krajské studio tehdejšího Československého rozhlasu (SKS). Stalo se tak v pondělí 1. dubna 1963. O rok později, přesně 31. srpna 1964, vzniklo další krajské studio, a to Vysílání pro hlavní město Prahu (VHMP). Vysílalo se každý den kromě neděle od 12.00 do 12.30 hod. pro Prahu a od 12.30 do 13.00 hod. pro Středočeský kraj na střední vlně z vysílače Mělník a v rozhlase po drátě. Redakce Středočeského krajského vysílání zpočátku sídlila ve starém pavlačovém domě na třídě S. M. Kirova (dnešní Štefánikova třída v Praze-Smíchově). Relace musela být každý den hotova už v deset hodin, aby stačila být doručena do karlínské budovy rozhlasu, kde ji režisér spolu s hlasateli a techniky natočili na magnetofonový pás a z něj pak odvysílali. Tak to fungovalo až do vzniku VHMP, kdy obě redakce našly své sídlo v rozhlasové budově v Karlíně, kde sídlí dodnes.

Součástí půlhodinového vysílání byly pěti- až desetimínutové zprávy, po nich následovaly publicistické příspěvky a volná rozhlasová tvorba. Šlo například o pořady Co umí ruce středočeských řemeslníků, Máte slovo nebo Ekonomický slovníček. Šéfredaktorem SKS byl **Jan Čejka** a jeho prvními redaktory **Zdena Konopíková-Kašinská** a **Karel Tietze** (režisér), později přibyli **Jaroslav Kraus**, **Josef Laštuvka**, **Eduard Škoda**, **Josef Vaníček**, **Zdeněk Třešňák**, **Jozka Podlipská**, **Jaroslav Veverka** a jiní. Šéfredaktorkou VHMP byla **Jiřina Kotrčová**, dále v redakci pracovali **Petr Zborník**, **Jan Hruška**, **Jiří Skoumal**, **Slávka Kadlecová**, **Josef Žák** (režisér) a další.

Samostatného ředitele karlínské redakce neměly. Ústřední ředitel krajevých studií, sídlící na Vinohradech, se staral o běh studia jen provozně, vše ostatní bylo plně v kompetenci šéfredaktora. Ten před vysláním přečetl všechny zprávy a poslechl si předtočené příspěvky a pořady. Všechno pak stvrdil svým podpisem. Před vysláním si ovšem pořad poslechl i zástupce Hlavní správy tiskového dozoru (cenzor), který do redakcí denně docházel. Hlavní slovo však měly krajský a městský výbor KSČ.

V roce 1968 se šéfredaktor SKS Jan Čejka své funkce vzdal a na jeho místo nastoupil **Rudolf Jaroň**. Jiřina Kotrčová, reformní komunistka, ve své funkci zůstala. Tehdy se poprvé uvažovalo o sloučení obou redakcí. Vedení Československého rozhlasu nový nápad neodmítlo, s jeho realizací však neustále vyčkávalo. Potom však přišel 21. srpen a okupace vojsky Varšavské smlouvy. Projekt sloučení obou stanic byl tak nakonec uskutečněn až o celých třiatdvacet let později.

V době okupace vojsky Varšavské smlouvy sehrálo karlínské studio velkou roli při vysílání Československého rozhlasu. Vysílalo se odtud až do dopoledních hodin 23. srpna 1968. Po 23. srpnu se rozhlasoví pracovníci přesunuli do studia Skaut tehdejší Československé televize, někteří do budovy v Opletalově ulici. Dočasné vysílací pracoviště fungovalo také v karlínském vojenském útvaru a v továrně JAWA na Pankráci. Provizorní vysílačka byla i v Obvodním ústavu národního zdraví v Praze 5 a v garáži Taxislужby v druhém pražském obvodu. Vysílačky však měly velmi slabý výkon a sotva pokryly Prahu. Z karlínského studia musela po srpnu 1968 odejít řada redaktorů: Petr Zborník, Karel Tietze, Jaroslav Kraus (ten byl v politickém procesu odsouzen na tři roky za to, že studentům na chmelové brigádě přebral tehdy populární píseň Jaromíra Vomáčky Běž domů, Ivane!), Rudolf Jaroň, Jiřina Kotrčová. Na místo šéfredaktora SKS se vrátil Jan Čejka (později jej vystřídal J. Veverka), vedení VHMP převzal Z. Třešňák.

Pro Prahu a střední Čechy se začalo po bouřlivých srpnových událostech znovu vysílat koncem září. Program byl v podstatě po celé normalizační období stejný. Vysílaly se zprávy, dále pak publicistika a volná rozhlasová tvorba. Vysílání se však postupně rozšiřovalo. V březnu 1973 se už vysílalo 1887 minut měsíčně, z toho mluvené slovo tvořilo 1272 minut a hudba 615 minut. Vysílalo se od pondělí do pátku od 12.30 do 13.00 hod. a od 16.30 do 17.00 hod., v sobotu se pak vysílalo od 12.30 do 13.00 hod. pravidelný pořad Přání s písničkou.

Zprávy se v době normalizace připravovaly z materiálů ČTK a z tisku. Ráno šel redaktor do Československé tiskové kanceláře, kde vyzvedl složku pro pražské a středočeské vysílání. Tyto zprávy se pak zkracovaly a doplňovaly informacemi z deníků Večerní Praha a Svoboda. Pouze výjimečně byly do zpráv zařazovány příspěvky redaktorů.

Vysílací studio Českého rozhlasu Regina v Hybešově ul. v Karlíně po povodních 2002

Zlomovým rokem ve vysílání obou stanic byl rok 1990. Do redakce se po vynucené přestávce vrátili někteří redaktoři a především došlo ke sloučení obou dosud samostatných redakcí. Stalo se tak k 2. lednu 1991 a nová stanice dostala název **Regina Praha**. Šéfredaktorem se stal **Petr Zborník**. V té době se už vysílalo šest hodin denně a ve vysílání se také objevil první živý pořad – Burza práce. V roce 1994 se vysílalo už dvanáct hodin denně. Součástí programu se staly čtyři zpravodajské relace. Ve vysílání také nechyběly pořady pro postižené spoluobčany a pro národnostní menšiny žijící v regionu. Většina pořadů však byla stále předtočená, v sobotním a nedělním vysílání nebyl dokonce ani jeden živý pořad. To se během devadesátých let rychle změnilo pod vedením nově jmenovaného ředitele **Michala**

Novotného (od roku 1992 šéfredaktor, od roku 1993 ředitel, od prosince 2002 současně ředitel stanice ČRo Region), takže Regina vysílala stejně jako většina dalších regionálních stanic 12 hodin denně, většinou (postupně i o víkendech) živě.

V dubnu 1999 se vysílání opět prodloužilo, a to na 15 hodin denně (od 5.00 do 20.00 hod.). Od prosince Regina vysílala dokonce 17 hodin denně. Od září 1999 se Regina stala metropolitním rádiem. Středočeská frekvence se totiž ukázala jako nedostatečná a na většině území středočeského kraje nebyla Regina slyšet. Zpravodajství a publicistika se tak zaměřily především na hlavní město Prahu a okresy Praha-východ a Praha-západ. Od 3. dubna 2000 pak Regina začala vysílat jako první regionální studio Českého rozhlasu čtyřicet hodin denně.

Rekonstruované studiov květnu 2003

5. března 2001 zahájila Regina samostatné vysílání pro Středočeský kraj. Český rozhlas tak reagoval na nové státoprávní uspořádání a střední Čechy se staly prvním nově zřízeným krajem, který měl své vlastní regionální vysílání. V září 2001 bylo středočeské vysílání rozšířeno z deseti na sedmáct hodin denně (noční vysílání bylo pro Prahu i střední Čechy společné) a 21. října 2002 došlo z důvodu lepší čitelnosti obou stanic k přejmenování středočeského programu na **ČRo Region**.

Český rozhlas Regina drží krok s dobou hlavně co se týče nových technických možností. V listopadu 1998 začala Regina – jako vůbec první regionální stanice Českého rozhlasu – vysílat pomocí počítačového systému Dalet, který slouží k nahrávání, přípravě vysílání, vlastnímu odvysílání pořadu a k jeho archivování. V září

2000 pak zahájila Regina spolu s celoplošnými stanicemi Českého rozhlasu živé vysílání na internetu.

ČRo Regina již nějakou dobu čelí velmi silné konkurenci pražských soukromých rádií a uvědomuje si důležitost trvalé péče o své posluchače, stejně jako nutnost získávání nových posluchačů propagací svého vysílání. Za několik posledních let uspořádala pro posluchače celou řadu akcí; například Den otevřených dveří se pořádá v prostorách karlínské budovy a přilehlé zahrady každoročně od roku 1998.

V roce 2002 postihly sídlo ČRo Regina ničivé povodně. Stanice našla své dočasné útočiště v budově Českého rozhlasu na Vinohradech, zatímco karlínská budova ČRo musela projít rozsáhlou rekonstrukcí.

Vedoucí pracovníci

1963–1968	Jan Čejka (šéfredaktor SKS) Jiřina Kotrčová (šéfredaktorka VHMP)
1968	Rudolf Jaroň (šéfredaktor SKS) Jiřina Kotrčová (šéfredaktorka VHMP)
Po roce 1968	Jan Čejka (šéfredaktor SKS) Jaroslav Veverka (šéfredaktor SKS) Zdeněk Třešňák (vedoucí VHMP)
1991–1992	Petr Zborník (šéfredaktor Reginy Praha)
1992–1993	Michal Novotný (šéfredaktor Reginy Praha)
1993	Michal Novotný (ředitel ČRo Regina, od r. 2002 rovněž ředitel ČRo Region)

Z historie ústeckého studia

Počátky vysílání

Ústí nad Labem mělo za sebou poslední letecký nálet, za Krušnými horami duněla blížící se fronta. Vojenská vysílačka, umístěná v protileteckém bunkru pod Mariánskou skálou, která za války hlásila náletovou situaci pro město a okolí, zmlkla. Ozvala se znovu 8. května 1945 ve 14.00 hod. prvním hlášením v českém jazyce. Technickou obsluhu 80 W vysílače ještě dělali Němci, ale ti během odpoledne utekli.

„Českoslovenští občané, velení ve městě převzal dnešním dnem Revoluční národní výbor; ustavený včera 7. května 1945 v podvečer. Zachovejte klid, zůstaňte na svých pracovištích. Hlavně je nutné zachovat zásobování města,“ tlumočil prohlášení Revolučního národního výboru z improvizovaného rozhlasového pracoviště z bunkru pod Mariánskou skálou **Miroslav Chmelík**. Tehdy se začala psát historie českého rozhlasového vysílání z Ústí nad Labem.

„Atmosféra při zahájení vysílání nebyla slavnostní, ale do slova revoluční,“ vzpomíná **Josef Šrámek**, který byl tehdy u toho. Od 8. května se pak rozhlas hlásil denně, později už třikrát až čtyřikrát za den. Noviny ještě nevycházely, proto šlo o jediné spojení Revolučního národního výboru s veřejností. (Telefonní ústředna v Ústí nad Labem byla při leteckém náletu úplně zničena.) Vysílalo se na střední vlně 249,5 metru a slyšitelnost dosahovala i do sousedních okresů Teplice, Děčín a Litoměřice. Vysílalo se jenom mluvené slovo, protože hudební nahrávky nebyly k dispozici.

Nová kapitola rozhlasového vysílání v Ústí nad Labem se začala psát v červenci 1945, kdy bylo zařízení přestěhováno do tří podkrovních místností budovy spořitelny na hlavním ústeckém náměstí. Odtud byla natažena anténa na věž staré radnice. V jedné místnosti sídlila redakce, ve druhé technické pracoviště a ve třetí studio.

Revoluční národní výbor, který byl provozovatelem rozhlasu, jmenoval nové personální složení stanice. Do čela byl postaven **Viktor Svoboda**, technikem byl **Jaroslav Streje** (pracoval v ústeckém rozhlasu až do roku 1986, kdy odešel do důchodu) a programovým

Technici M. Svobodová a J. Strejce ve studiu ČRo Ústí nad Labem

pracovníkem **Miroslav Kalný**, bývalý člen Dismanova rozhlasového dětského souboru. Ten vysílání vtiskl profesionální úroveň. Postupně se v něm začaly objevovat i další rozhlasové žánry – naučná pásma, literární tvorba, besedy, četba, a protože se podařilo získat dva gramofony, také hudební pořady. Celé dopoledne se hrálo na přání posluchačů. O tyto pořady byl mezi posluchači veliký zájem – k jedné písničce bylo často osm až deset přání a za každé se vybíralo 50 korun. Z těchto poplatků bylo vysílání financováno. Protože rozhlas měl nedostatek desek, obrátil se na posluchače s prosbou o pomoc. Ohlas byl obrovský, darované desky nebylo kam uložit. Od července 1945 začal rozhlas dokonce vysílat přímé přenosy, hlavně z Městského divadla.

Prostory v budově spořitelny však činnosti ústeckého rozhlasu přestávaly stačit, a tak se vedení města rozhodlo přestěhovat ho do rozlehlé vily bývalého německého továrníka Wolfruma v ulici Na Schodech 10. Důvodem přemístění ze středu města byla skutečnost, že vila je na vyvýšeném místě, což umožňovalo lepší poslech (dosah vysílače byl tehdy asi 30 kilometrů). Tady měl rozhlas možnost dalšího rozvoje. Do studia se vešly i orchestry, a tak začaly živé koncerty hudebních a pěveckých souborů, vysílala se rozhlasová pásma i rozhlasové hry; to všechno samozřejmě živě, žádné záznamové zařízení ještě nebylo. Vysílalo se denně devět hodin a k tomu se přebíraly i některé pořady Československého rozhlasu Praha.

Po dlouhých jednáních úřadů a všech zainteresovaných složek byl **1. března 1947** Severočeský vysílač převzat Československým rozhlasem. Příмым důsledkem tohoto organizačního začlenění do struktury Čs. rozhlasu bylo zkrácení vysílacího času na jednu hodinu denně. Potvrzení skutečnosti, že severní Čechy svůj krajský vysílač potřebují, tak zároveň znamenalo zklamání místních posluchačů, kteří si mezitím stačili zvyknout na rozsáhlé kvalitní regionální vysílání.

Ředitelem studia se stal **Fraňa Rychtr**, šéfem zpravodajství **Bohumil Žitek**, do redakce přišli **Jiří Mojmir Palát**, **Vladimír Brunát** (později krátce ředitel studia) a **Miloslav Holman**. Hlasatelem a částečně i programovým pracovníkem zůstal **Josef Merunka**. Vysílání se soustřeďovalo většinou na zpravodajství ze severu Čech. Zpravodajské informace z tohoto regionu dodávalo i do ústřední redakce Československého rozhlasu v Praze. Tam také během krátkého času přešli V. Brunát, M. Holman i J. Merunka.

V této době byla posílena i technika studia. K Jaroslavu Strejcovi, který od roku 1945 zajišťoval technicky vysílání jen za pomoci externistů, přibyli **Bedřich Linhart**, **Miloslav Pšenička**, **Hana Vágnerová** a na vysílač **Miloslav Hofman** a **Vladislav Nedvěd**. Technické vybavení bylo velice skromné – vysílalo se živě za pomoci dvou gramofonů. Teprve v roce 1949 dostalo studio starší síťový magnetofon americké armády (vážil 80 kg) a reportážní magnetofon zn. Elfis, vyráběný tehdy v Děčíně. I jeho rozměry byly poměrně velké, navíc se musely s sebou vozit čtyři akumulátory, každý o váze 30 kg.

Rozhlasové stanice v Mostě a Teplicích

Po bok ústeckého vysílání se na čas postavilo **mostecké rozhlasové studio**, od roku 1946 vedené básníkem a překladatelem **Iljou Bartem**. Pod jeho vedením tu pracovali pozdější ředitel mosteckého divadla **Luboš Poživil** a pozdější redaktor pražské HRPV a televizní ekonomický komentátor **Jiří Svejkský**. Spojkou a pomocí ústeckého studia byl redaktor Vladimír Brunát. V Mostě se vysílání, odbavované do éteru prostřednictvím stanice v Teplicích, dopracovalo i k náročným pořadům umělecké slovesnosti. Svoji činnost ukončilo v padesátých letech, ve ztraceném zvukovém archivu zůstala řada záznamů s významnými kulturními osobnostmi.

K rozhlasovému vysílání v severních Čechách patří i krátké působení **Krušnohorského rozhlasu v Teplicích-Šanově**. Začínal jako pouliční rozhlas, později rozšířil okruh vysílání na okolí Teplic. Své vysílání na vlně 292,5 m zahájil v červnu 1945 z budovy radnice jako informační prostředek národního výboru. Jeho provoz zajišťovali **Bedřich Linhart** (technik), **Karel Synek** a **Věra Danielová** (hlasatelé). K. Synka později vystřídal **Miloš Podlipný**. Vysílalo se v časech 11.00–13.00 a 17.00–20.00 hodin, zpočátku zprávy, hudba a placená reklama zájmových organizací. Ve 12.30 a v 19.00 hodin přejímal vysílač zpravodajství Čs. rozhlasu ze stanice Praha I. Postupně se technické podmínky zlepšovaly, studio se přestěhovalo do nových místností radnice, zvýšil se počet pracovníků, zkvalitnil a rozšířil se program. Ředitelem se stal **Marcel Starý** (15. října 1947 jej vystřídala **JUDr. Alena Dvořáková**), dramaturgem byl **Josef Jan Šindelář**.

V roce 1946 zahájil Krušnohorský rozhlas vysílání písniček na přání (za dobrovolný finanční příspěvek), přímé přenosy lázeňských koncertů a koncertů závodních hudeb, reportáže ze závodů, přenosy veřejných akcí, vystoupení herců Krušnohorského divadla. Ve vysílání měly stále místo kulturní rubrika, přehled světového tisku, ženská hlídka, Služba regionu (obdoba pražských relací F. K. Zemana). Často byly zařazovány přednášky z nejrůznějších oborů, jejichž témata přesahovala regionální rozměr, i relace pro děti a mládež. Stálý pořad měli odboráři, pravidelně byly zastoupeny společenské i zájmové organizace. Denně se vysílalo zpravodajství pro slovenské osídlenec pohraničí. Dostatečný prostor ve vysílání dostávaly i umění a kultura, které navíc měly i pravidelnou rubriku Kulturním okénkem kraje, vedenou Lubošem Poživilem. V hudebních pořadech zněla hudba populární, lidová i vážná, vysílala se dokonce i hudební publicistika. Studio mělo i vlastní 36členný orchestr. V programové skladbě nechyběly besedy s posluchači či kvízy. V pásmech a kabaretech účinkovali herci teplického divadla (František Hanus, Nina Popelíková, Ota Sklenčka, Karel Roden a další) bez nároku na honorář. Program dokázal využít i návštěvy slavných návštěvníků lázní – například Marty Krásové, Eduarda Kohouta, Františka Filipovského či Oldřicha Nového.

Krušnohorský rozhlas spolupracoval se studiem v Mostě (do vysílání přispívalo reportážemi, literárními pořady, zábavnou hudbou) a v Chomutově.

V roce 1947 konkurenční rozhlas v Ústí nad Labem a Liberci převzal Čs. rozhlas v Praze, teplický vysílač převzat nebyl a v průběhu roku 1948 zanikl.

Padesátá léta

Počátkem padesátých let do ústecké redakce přišli mladí lidé, čerství maturanti **Vladimír Roubal**, **Ivo Pabouček**, **Štěpán Ton**, dále pak **Jiří Ježek**, **Vlasta Punčochářová**, **Zdeněk Entl** a **Bohumil Brádle**, do programového provozu **Soňa Vodičková** a **Marie Javornická**. Na začátku padesátých let se ředitelem ústeckého studia Čs. rozhlasu stal **Jiří Matyáš**, zaměstnanec Stalínových závodů v Litvínově. Vysílalo se většinou zpravodajství a takzvaná zábavná hudba, která se z velké části natáčela se severočeskými orchestry v ústeckém studiu. V hudební redakci tehdy pracoval skladatel **Jan Oliva**, později pak i **Soňa Vaníčková**. Hudební snímky, natočené ve studiu, byly většinou vysílány i na ústřední pražské stanici.

Samotné slovesné vysílání, většinou zpravodajství, bylo plně v intencích padesátých let. Zaznamenávalo budovateleské nadšení, socializaci zemědělství a hlavně politické dění, úspěšné činy strany a vlády atp. Studio vysílalo v poledne od 12.00 do 12.30 a od 16.00 do 17.00 hod. Ve zbývajícím čase od 5.00 do 23.00 hod. přenášelo program Čs. rozhlasu z Prahy. Ve studiu tehdy pracovalo devatenáct zaměstnanců, z toho sedm ve zpravodajství a publicistice, dva v literárně-dramatické redakci, jeden v hudební redakci a pět techniků. Zbytek tvořili programoví a správní zaměstnanci. V roce 1953 byli z redakce zpravodajství vyčleněni dva redaktori (Zdeněk Entl a Ivo Pabouček), kteří zajišťovali informace z kraje pro ústřední vysílání.

V polovině padesátých let odešel do vyšší politické funkce ředitel **Jiří Matyáš** a na jeho místo z pražského rozhlasu přišel **Josef Vaníček**. Ten se snažil obohatit vysílání vedle zpravodajských žánrů i dalšími rozhlasovými žánry: psanými reportážemi, črtami, fejetony, povídkami a pak i literárními pásmy a rozhlasovými hrami. Rozšířila se spolupráce s krajskými autory (Ladislav Muška, Arnošt Herman) a herci ústeckého divadla; hlavně zásluhou režiséra **Josefa Svátka**, který sem dojížděl z pražského rozhlasu, byly pořady většinou na poměrně dobré úrovni.

Šedesátá léta

Kvalitativní zvrát v krajeovém vysílání přinesl rok 1960, po **spojení krajů**, a **tedy i vysílání ústeckého a libereckého studia**.

V libereckém studiu byla velice kvalitní skupina zpravodajsko-publicistických redaktorů (**Karel Preisler**, **Jan Valeš**, **Oldřich Vojtíšek**, **Mojmír Hák**), která krajeové vysílání Československého rozhlasu Ústí nad Labem v následujících skoro deseti letech podstatně zlepšila. Liberecké studio nemalou měrou přispělo i ke zvýšení úrovně literárně-dramatické tvorby, ve které tady oproti ústeckému vysílání byla dlouholetá tradice. Režisér **Pavel Michal** k tvorbě pořadů využíval kvalit herců libereckého divadla F. X. Šaldy. Tehdy tady vznikla řada kvalitních rozhlasových her a literárních pásem, a to i zásluhou mistra zvuku **Zdeňka Flekny**, později i **Josefa Švarce**. Rozhlasové snažení liberecké redakce ovšem vedení v Ústí nad Labem příliš nepodporovalo a napjaté vztahy nakonec vyřešil odchod ředitele Josefa Vaníčka do důchodu. Na jeho místo nastoupil bývalý ředitel libereckého studia **Eduard Žďárský**, ale ten dokončoval dálkové studium na vysoké škole a po roce odešel. Vysílání prakticky řídil vedoucí vysílání **Jaroslav Prašek**.

Po E. Žďárském nastoupil do funkce ředitele ústeckého studia **Miroslav Kratochvíl** z pražské literární redakce. Jeho zkušenosti se projevily i ve zkvalitnění tvorby literárně-naučných pásem, rozhlasových her a dalších slovesných pořadů i v ústeckém programu. Pro externí spolupráci získal Kratochvíl z pražského studia **Ladislava Rybišara**, který s herci ústeckého, teplického a zejména mosteckého divadla (ale i s pražskými herci) vytvořil základ fondu rozhlasových děl, využívaných ve vysílání dosud. Režijně spolupracovali i **Rudolf Felzmann** a **Mirek Kovařík**. Kovaříkův hlavní význam pro vysílání ústeckého rozhlasového studia šedesátých let spočíval v novátorských postupech přípravy pořadů pro mladé generace. Vytvořil a moderoval pořad **Klub**, v jehož přípravě se později spojil s mladým nadaným redaktorem **Janem Duškem**. Pořad si získal mezi mládeží hlavně na školách mimořádnou popularitu. Inteligentní slovo moderátorů doplňoval výběr atraktivní domácí i zahraniční hudby.

Za zmínku stojí i pokusy o živé vysílání (dosud se všechny pořady stáčely předem). Zůstalo však jenom u pokusů, protože se nenašel dostatek schopných.

Velkým přínosem v druhé polovině šedesátých let bylo zřízení publicistické redakce, která svými „rozbory“ pořady doplňovala povrchní zpravodajství. Sídli

na detašovaném pracovišti v Liberci a pracovala pod vedením **Jiřího Rumla**. Jejími členy byli **Karel Preisler**, **Jan Valeš**, **Pavel Pokorný**, **Ota Nutz** a jeden čas i **Oldřich Vojtíšek**. Většinou vytvářeli dvacetiminutové kritické pořady o aktuálních současných problémech: životním prostředí, ekonomice apod. Tvorba této redakce vrcholila v roce 1968. Krátce po srpnových událostech však byla redakce postupně zlikvidována.

V druhé polovině šedesátých let vznikla v rozhlasovém studiu v Ústí nad Labem i řada publicisticko-literárních pásem v cyklu *Nové Československo*, celostátně organizovaném režisérem Jiřím Horčíčkou a redaktorem Karlem Kynclm. Na situaci v republice reagovalo ústecké studio zřízením čtyřčlenné, na tu dobu poměrně silné obchodní redakce, která kromě komerčního vysílání připravovala pořady v koprodukcí, například ve spolupráci s podnikem Chmelařství v Žatci po dobu sklízne chmele každodenní zpravodajský a hudebně zábavný hodinový pořad *Pro chmelové tranzistory*.

Hudební vysílání v šedesátých letech plně přešlo k populární písničkové tvorbě jak tuzemské, tak zahraniční. Také hudební výroba, hlavně zásluhou režiséra Pavla Štolby, se zaměřila na písničkovou tvorbu, ale také na moderní i tradiční jazz. Ústecké studio bylo spolupřadatelem soutěžní písničkové Děčínské kotvy a ústecké trampské Porty. Z těchto akcí se uskutečňovaly přímé přenosy a pak i studiové nahrávky nejlepších skladeb.

Samostatnou kapitolou v historii Československého rozhlasu Ústí nad Labem byly **srpnové dny roku 1968**. V noci z 21. na 22. srpna vysílalo Ústí nad Labem déle nežli studio pražské, kde po jedné hodině v noci byly na několik hodin vypnuty vysílače. Později ústecké studio přenášelo celostátní vysílání a vstupovalo do něj (v podobě tzv. štafety) s informacemi o situaci v regionu. „Štafetu“ nejprve centrálně odbavovalo pražské náhradní pracoviště („Pěčko“), později, když bylo obsazeno okupačními vojsky, stalo se technickou centrálou „štafety“ rozhlasové studio v Plzni. Vysílalo se 24 hodin. Pak však začaly krajové stanice postupně umlkat v závislosti na tom, jak okupační vojska obsazovala rozhlasové budovy nebo vysílače. Postupně tak v republice zmlkla většina regionálních studií. Ústí nad Labem patří k těm, která vysílala nejdéle.

U mikrofonu se střídaly dvojice redaktorů: Jaroslav Prášek, Pavel Pokorný, Marie Javornická, Jan Dušek, Miroslav Kovařík a Bohumil Brádle. V noci se vysílalo ze zatměného technického pracoviště a hlasatelný, také přes den pracovníci rozhlasu usilovali o to, aby kolem budovy rozhlasu byl klid. Lidé, kteří ve velkém množství přišli bránit rozhlas proti ruským tankům, se po domluvě rozešli. Okupanti hledali bydliště některých moderátorů. Ti však byli včas informováni a na čas se odmlčeli a ukryli. Po několika dnech však i jedno z posledních regionálních vysílání Československého rozhlasu zmlklo.

Za necelé dva dny však začalo ústecké rozhlasové studio znovu vysílat. Kromě zpravodajství o situaci v kraji přinášelo hlavně informace z chmelových oblastí Žatecka, Lounska, Rakovnicka a Litoměřicka, kde v té době bylo na chmelové brigádě přes 70 000 studentů a dalších mladých lidí z celého Československa.

Srpnové vysílání 1968 patří v historii Československého rozhlasu Ústí nad Labem k nejvýznamnějším.

Normalizační roky

V roce 1969 odešel z ústeckého studia ředitel Miroslav Kratochvíl jako kádrová posila do pražského rozhlasu. Na jeho místo KV KSČ dosadil politického pracovníka **Jaroslava Hacmace**. Ten byl v roce 1970 i členem prověřkové komise.

Jaroslav Hacmac ovšem mnoho lidí v rádiu zachránil a vahou své osobnosti po dobu svého působení dokázal zaštitit celou řadu rozhlasových počinů od publicistických a dokumentaristických relací o životním prostředí přes medailony a portréty tzv. zakázaných umělců až po literární, dokumentární apod. pásma a feature, jejichž autoři byli například pro pražský rozhlas v té době naprosto nepřijatelní.

Komise dala podnět k přeřazení a propuštění velké části zaměstnanců, bývalých straníků, ale i nestraníků. Naštěstí je nahradili z větší části mladí nadaní novináři, kteří v letech normalizace vytvořili řadu zajímavých publicistických i literárních pořadů. Byli to především **Jaroslav Poštolka**, **Michal Mašek**, **Petr Horák**, **Jan Fajfajta**, **Stanislava Labuťová**, **Boris Hlaváček** a další. Publicistické pořady se zaměřovaly na problematiku životního prostředí a devastaci Severočeského kraje. Ekonomická publicistika byla poplatná své době a za-

V. Neckář při oslavách třicátého výročí ústeckého rozhlasového studia

měřovala se hlavně na „budovatelské úsilí pracujících“. Podobný obsah mělo i zpravodajství. Vedoucím zpravodajsko-publicistické redakce byl tehdy **Zdeněk Tomáš**, vedoucí vysílání **Soňa Vodičková**. V dalších letech se postupně rozhlasová profesionalita zlepšovala. Vznikaly cyklické pořady, například kontaktní pořad **S mikrofonem za písničkou**, který mapoval zajímavá města a vesnice a významné podniky kraje, Poštolkův **Pište a slyšte**, reagující na nejrůznější zájmy posluchačů, dále **Kulturní kaleidoskop**, **Ekonomický reflektor**, **Vysílání pro ženy**, pořad pro chovatele, kutily, zahrádkáře, chataře a chalupáře **Koníčkáři, na slovíčko** (v jiné podobě se vysílá dodnes). Velký ohlas měl mezi mladými posluchači v kraji pořad **Trasa**, a to především zásluhou moderátora **Mírka Kovaříka**. Ten si časem do moderá-

torské dvojice přizval mladou redaktorku **Stanislavu Labuřovou** a pak už se na výrobě pořadu podílel jenom jako režisér. Později Trasu převzal **Jindřich Štáhlavský** a po něm pořad v sedmdesátých a osmdesátých letech tvořili ve velmi dobré kvalitě Michal Mašek, Jaroslav Poštolka a Petr Plicka. Trasa zanikla až v roce 1992, v souvislosti s dalšími změnami vysílacího schématu.

Významné zvýšení kvality pořadů v sedmdesátých a osmdesátých letech zaznamenalo literárně-dramatické vysílání zásluhou kulturních redaktorů **Petra Horáka** a **Boženy Dvořáčkové**. Velký podíl na tom měli režiséři Ladislav Rybišar, Miroslav Kovařík a Rudolf Felzmann. Pro dramatickou tvorbu využívali herce severočeských i pražských divadel. Ve spolupráci dramaturga a režiséra Petra Horáka, redaktora Michala Maška a pražského

Budova Českého rozhlasu Sever

autora-režiséra Jiřího Hrašeho vznikla řada literárnědokumentárních pořadů: Trasou K. H. Máchy, Českolipský kriminál Jakuba Arbesa, pásmo o Janu Nerudovi a například seriál věnovaný F. X. Šaldovi.

Postupně se rozvíjela i spolupráce s ústředním vysíláním. V Ústí se vyráběly pořady pro redakci zábavy, pravidelná spolupráce byla s redakcí Dobrého jitra i se zemědělským vysíláním a kulturní redakcí. Největší podíl na spolupráci s Prahou měla hudební redakce (redaktoři **Jan Oliva** a **Pavel Štolba**). Vznikaly tady snímky klasické hudby v podání Bendova komorního orchestru i Symfonického orchestru lázeňského města Teplic.

Kvalitního technického zázemí – dobrých studiových podmínek, ale i zkušeností zdejších zvukových mistrů – využívala řada interpretů populární hudby, a to nejen

u příležitosti festivalu Děčínská kotva, na jehož pořádání se ústecké studio spolupodílelo.

Devadesátá léta

Ředitel studia v Ústí nad Labem Jaroslav Hacman odešel v září 1989 do funkce ředitele Českého rozhlasu v Praze a na jeho místo v Ústí nad Labem nastoupil dosavadní vedoucí vysílání Jaroslav Poštolka. Ten zůstal ve funkci do května 1991. V konkurzním řízení na funkci ředitele zvítězil bývalý kulturní redaktor studia a v té době režisér pražského rozhlasu **Petr Horák**, který byl již od ledna 1990 vedoucím programů studia.

V období let 1990–1997 prožila v ústeckém studiu největší rozkvět kvalitní publicistika, ale pěstovány byly všechny rozhlasové žánry. Studio přispívalo pravidelně

Propagace akce ČRo Ústí nad Labem „Chyťte si svého zlatého kapra“

do nedělních dopoledních a sobotních večerních pořadů na stanici Praha publicistickými, literárními, dokumentárními i hudebními relacemi. Z dokumentů je nutno připomenout mj. zajímavou řadu Fonoarchivů. Ředitel Petr Horák působil současně jako dramaturg a producent literárně-dramatických pořadů. Ve spolupráci s regionálními i pražskými tvůrci vznikla celá řada pozoruhodných projektů. Režisér Rudolf Felzmann natočil například rozhlasovou verzi vlastní úpravy Tylova Jana Husa, v níž dokázal využít amatérské i profesionální herce s pozoruhodným výsledkem. Stejnou metodu použil při zpracování textů libereckého herce a literárního badatele Vojtěcha Rona Vánoční hra o narození Ježíše Krista a Železnobrodská pašijová hra. Posledně jmenovaná byla oceněna nejvyšším uznáním – Prix Bohemia. Ve Felzman-

nově úpravě a režii vznikla v ústeckém studiu unikátní nahrávka Maeterlinckovy Smrti Tintagilovy a také prvotina mladého pražského autora Josefa Plechatého Kalousova hra. Ve spolupráci s Jiřím Hrašem vznikly mj. nahrávky divadla jednoho herce – Borchertovo monodrama ...ale pořad hraje někdo na klavír v interpretaci Zdeňka Sedláčka a Balada z třicetileté války, kterou v Ústí režíroval Jan Berger s Rudolfem Pellarem. Ústecké studio v této době získalo ocenění Českého literárního fondu.

V květnu 1997 se ředitelem Českého rozhlasu Ústí nad Labem stal v konkurzním řízení dosavadní zemědělský redaktor stanice **Miroslav Müller**. Od roku 1997 veškeré předcházející aktivity ústeckého studia ustávají a mizí, publicistika, literární tvorba, dokument zanikají zcela.

V devadesátých letech se osazenstvo studia postupně měnilo. Do redakce i do techniky přicházeli mladí lidé, většinou bez odborných předpokladů. Od roku 1994 začalo vysílání postupně přecházet z dřívějšího tradičního blokového systému předtočených pořadů k živému vysílání. Vysílací čas se postupně z původní jedné a půl hodiny vlastního vysílání rozšiřoval až na současný 24hodinový program (ten studio zahájilo 1. října 2002). Programové schéma dnešního ústeckého studia se podobá vysílání privátních rádií. Na rozvíjení rozhlasových žánrů obnovených v devadesátých letech rezignovalo zcela.

Roku 2001 ukončil Český rozhlas Ústí nad Labem analogové vysílání a zahájil vysílání pomocí odbavovacího systému Dalet.

1. října roku 2002 zahájila stanice vysílání pod novým názvem **Český rozhlas Sever**.

Od vzniku rozhlasového vysílání na severu Čech v roce 1945 prošly ústeckým rozhlasovým studiem čtyři generace rozhlasáků. Střídaly se hlavně pod vlivem politických změn ve státě, ale každá z těchto generací zanechala v historii severočeského krajového vysílání svoji tvůrčí stopu.

Ředitelé

1945–1947	Viktor Svoboda
1947	Fráňa Rychtr
1947	Vladimír Brunát
Začátek 50. let	Jiří Matyáš
Polovina 50. let	Josef Vaníček
60. léta	Eduard Žďárský
60. léta	Miroslav Kratochvíl
1970	Jaroslav Hacmac
1989	Jaroslav Poštolka
1991	Petr Horák
1997	Miroslav Müller

Vysílání do zahraničí

Potřeba vysílání do zahraničí vzrostla v první polovině třicátých let, kdy na krátkých vlnách začaly vysílat tehdejší evropské velmoci – Velká Británie, Německo a Sovětský svaz. Jeden z prvních podnětů lze spatřovat v memorandu československého ministerstva zahraničí z roku 1934, v němž se hovoří o nutnosti „*zřízení krátkovlnné stanice pro propagaci československé politiky v zahraničí*“. V roce 1935 ministerstvo pošt zahájilo montáž krátkovlnného vysílače SWB9/30 v Poděbradech.

24. července následujícího roku začalo první pokusné vysílání na krátkých vlnách. Vysílala se reprodukováná hudba z gramofonových desek, odbavovaných přímo z vysílače.

Pravidelné vysílání bylo zahájeno 31. srpna 1936 v 10 hodin. Kombinace reprodukováné hudby a hlášení v různých jazycích (do Evropy česky, resp. slovensky, německy, francouzsky a anglicky, do Ameriky česky, resp. slovensky, anglicky, příležitostně rusínsky) byla vysílána z budovy československého rozhlasu v Praze.

Počátkem roku 1937 se vysílací schéma pro krátké vlny poprvé objevilo v programovém týdeníku Radiojournal. Vysílalo se čtyři hodiny denně, z toho polovina pro Evropu, zbytek pro Ameriku. Krátkovlnné oddělení sídlilo ve dvou kancelářích československého rozhlasu a pracovalo v něm osm lidí. K pravidelným rubrikám patřily mj. Poštovní schránky, které věnovaly pozornost dopisům posluchačů, a Krajanský koutek. Za rok 1937 obdrželo krátkovlnné vysílání 14 000 dopisů.

K výraznému rozšíření krátkovlnného vysílání došlo v roce 1938. V září – v době mnichovského diktátu – se vysílalo 22 hodin denně. Od října bylo krátkovlnné vysílání sloučeno s domácí stanicí Praha II, vysílání běželo paralelně na krátkých i na středních vlnách do března 1939.

Po vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava bylo krátkovlnné vysílání zastaveno, po dobu války pak pokračovalo jen dvouhodinové vysílání pro Ameriku. Z vysílání museli odejít pracovníci židovského původu. Hlasatelka krátkovlnného vysílání Zdenka Walló skončila svůj život v koncentračním táboře.

Ined po skončení druhé světové války bylo obnoveno krátkovlnné vysílání v pěti jazycích. Hlavní náplní pořadů bylo na rozdíl od předválečné doby mluvené slovo. Brzy se vysílalo sedm hodin denně v osmnácti jazycích včetně lužické srbštiny.

Po uchopení moci komunisty v únoru 1948 se krátkovlnné vysílání stalo ideologickým nástrojem KSČ. Jiný program se vyráběl pro tzv. spřátelené (socialistické) státy a jiný pro nepřátelské (kapitalistické) státy. Výroba zpráv a komentářů byla centralizována do tzv. ústřední redakce, teprve poté se texty překládaly do cizích jazyků.

Politické procesy se nevyhnuly ani vysílání do zahraničí. V souvislosti s Rudolfem Slánským byl v roce 1952 odsouzen a popraven ředitel zahraničního vysílání Bedřich Geminder, následovaly personální čistky.

O významu, který nová politická garnitura vysílání do zahraničí v období zostřující se studené války přikládala, svědčí budování nových vysílačů. První byl spuštěn ve Velkých Kostolanech na Slovensku v roce 1949. V polovině padesátých let bylo uvedeno do provozu nové vysílací středisko Litomyšl se dvěma krátkovlnnými vy-

Pohlednice vydaná u příležitosti všesokolského sletu v roce 1938

sílači a jedním středovlnným vysílačem 1287 kHz, který pracoval pro Radio Praha až do roku 1990. V roce 1956 přibyl další krátkovlnný vysílač v Rimavské Sobotě na Slovensku.

V reakci na vysílání cizích stanic se vysílání do zahraničí v průběhu šedesátých let dále rozrůstalo. Objem vysílání přesáhl třicet hodin denně, počet jazyků oscilloval kolem patnácti, délka pořadů se prodloužila až na šedesát minut. Posluchačské ohlasy přinášelo kolem 100 000 dopisů ročně, z Radia Praha odcházelo 200 000 zásilek s různými propagačními materiály. V řadě zemí, především rozvojových, vznikaly Kluby posluchačů Radia Praha.

Na pokyn ÚV KSČ bylo vedle regulérního vysílání zřízeno tzv. B vysílání v italštině. Toto utajené vysílání provozovala v Československém rozhlasu skupina italských komunistů. Odbavováno bylo z území bývalého východního Německa a ukončeno bylo v roce 1970.

Již před nástupem tzv. pražského jara došlo k určitému uvolnění rigidní programové linie. 21. srpna 1968 po vpádu vojsk Varšavské smlouvy a po obsazení budovy rozhlasu přešlo vysílání do zahraničí podobně jako ostatní stanice Československého rozhlasu do illegality. Teprve začátkem září, kdy sovětsí vojáci opustili budovu rozhlasu, se vysílání vrátilo do řádných studií. Po porážce „pražského jara“ začala normalizace a perso-

RADIOJOURNAL

Rozhlas na krátkých vlnách

Famatinj: Udávamo čas středovlnný. Brusel ORK 29.04 m. denně od 19.30—21.00 hod., Kodak OKY 49.50, v ned. od 17—19 a ve všed. dni 19—24 hod., Moskva RNE 25 m a RV 59 50 m. od 21.30—24.00 hod., Oslo LEKY I 31.41 m, od 11—14 a 17—24 hod., a Vídeň OER 2 a OER 3 45.40 m a 25.42 m ve všední dni 15—23 hod. dávají přenosy z hlavních vysílačů.

Z programů pokusného vysílání krátkovlnné stanice v Československu
(Týden od 3.—9. ledna 1937.)

Americké pásmo (1—3 hod. v noci):
Úterý: Pestrý pořad. Nár. písně, Veselá slovenská scéna tříkrálová, Koledy s dopr. malého dech. souboru, B. Smetana: Vyšehrad, Krajanský kouteč.
Pátek: Lehká hudba. Nár. písně v podání Kühnůva dětského sboru s doprovodem klavíru, klarinetu, trumpet a fagotu. Pamětníci roboty vypravují. Klavírní koncert mexické klavírní virtuosky Angelicy Morales, úvodní slovo a pozdrav mexickým posluchačům proslví chargé d'affaire Laesslé Segura.

Evropské pásmo (denně od 20.25—22.30 hod.):
Krátkovlnná stanice přejímá v době mezi 21.00—22.00 hod. pět pořadů probíhajících stanicí liblickou.
Neděle: Lehká hudba. Koncert z Mor. Ostravy. Taneční hudba.
Pondělí: Pestrý pořad. Koncert z Prahy I. Mozart: Divertimento č. 14 pro flétnu, hoboj, klarinet, fagot a lesní roh. Taneční hudba.
Úterý: Slovenské píesne, Baletní hudba. Koncert z Brna; České operní scény.
Středa: Malý kabaret. Národní písně (O. Horáková, člen opery Nár. div.), Anglická kursivka. A. Dvorák: Violoncellový koncert. České koledy. Taneční hudba.
Čtvrtek: Lehká hudba. Orchestrální koncert z Prahy I. B. Martinů: Duo pro housle a violoncello. Taneční hudba.
Pátek: Pestrý pořad. Písnový koncert Marie Veselé, členky opery Nár. div. E. Grieg: Houslová sonáta G-dur. Symfonické tance.
Sobota: Dechová hudba. Orchestrální koncert z Prahy I. Slovenské ľudové píesne. Taneční hudba.
Pořady do 18. hodiny budou pravděpodobně vysílány na vinové dělce 25.34 m (11.840 kc), pořady večerní a pro americké pásmo určené na 31.41 m (9.959 kc).

Program krátkovlnného vysílání Radiojournalu

nální čistky. Z 350 zaměstnanců vysílání do zahraničí do roku 1970 odešla nebo byla propuštěna víc než třetina.

V roce 1972 vznikl **Interprogram Radia Praha** – hudební blok přerušovaný každých patnáct minut zprávami v jednom z cizích jazyků. Zpočátku se vysílal na krátkých a středních vlnách, od roku 1976 i na VKV. Díky hudbě se stal zejména v Československu poměrně oblíbenou stanicí.

Koncem sedmdesátých let vysílání do zahraničí produkovalo největší objem pořadů ve své historii: celkem 37 hodin denně. Ročně se vyrábělo přes tisíc hodin pořadů „na export“, především do rozvojových zemí. V roce 1976 bylo zaregistrováno rekordních 137 000 došlých dopisů.

V roce 1981 v zahraničním vysílání vznikla polská redakce, která měla působit proti hnutí Solidarita v Polsku. Vysílání v polštině skončilo po pěti letech, v roce 1986.

Po „sametové revoluci“ v roce 1989 se vysílání do zahraničí vrátilo k předválečné znělce z Novosvětské symfonie A. Dvořáka. Od 1. dubna do 7. května 1990 se vysílalo pouze pro krajanů v češtině, resp. slovenštině a Interprogram. Důvodem byla personální, programová i technická redukce: stanici opustili nejkompromitovanější pracovníci a agenti Státní bezpečnosti. Obnovené vysílání se začalo hlásit jako **Radio Praha International** (od roku 1996 jako ČRo 7 – Radio Praha) a nadále připravovalo pořady v češtině (slovenštině), angličtině, němčině, francouzštině a španělštině. Vysílání v arabštině, italštině a portugalštině bylo zrušeno. V následujících třech letech byl počet zaměstnanců zredukován ze tří set na padesát. V provozu zůstaly pouze krátkovlnné vysílače v Litomyšli a v Řimavské Sobotě (v roce 1993 připadl Slovensku), Radio Praha přestalo vysílat na střední vlně 1287 kHz.

Vysílání Interprogramu skončilo v roce 1992. Se vznikem veřejnoprávního Českého rozhlasu ve vysílání do zahraničí definitivně zanikly tzv. ústřední redakce, jejichž produkce symbolizovala „jediný správný názor“. Radio Praha přestalo pokrývat mezinárodní zpravodajství a soustředilo se výhradně na dění v České republice.

V roce 1993 se financování Radia Praha oddělilo od Českého rozhlasu. Dotace na jeho provoz plynou do Českého rozhlasu přes úřad vlády, od roku 1997 přes ministerstvo zahraničí.

Dnes vysílá Radio Praha celkem 23 hodin denně v šesti jazycích – v angličtině, němčině, francouzštině, španělštině, ruštině (od roku 2000) a v češtině. Všechny pořady jsou půlhodinové a obsahují zpravodajský blok, výběr z českého tisku a tematicky zaměřené rubriky. Pořady jsou šířeny na krátkých vlnách a dají se přijímat v Evropě i na jiných kontinentech. Pro zlepšení poslouchu si Radio Praha od roku 1999 pronajímá čas na zahraničních krátkovlnných vysílačích (USA, Slovensko). V Evropě jsou všechny pořady Radia Praha vysílány přes satelit v systému Czechlink, v angličtině a němčině také na satelitních kanálech World Radio Network. Vzhledem k tomu, že vysílání WRN přebírají některé kabelové a rozhlasové sítě, je možno vybrané pořady Radia Praha slyšet v některých evropských a severoamerických městech. V období 1996–2002 byl anglický pořad Radia Praha vysílán recipročně v rámci projektu ČRo 6/RSE také na BBC vysílačích (FM) v České republice. Po zániku tohoto projektu v roce 2002 je program Radia Praha, koncipovaný jako vysílání pro cizince, šířen na českém území na středovlnných frekvencích Českého rozhlasu 6.

Důležitou součástí Radia Praha je **vysílání pro krajanů**, kteří tvoří největší část posluchačů v češtině. Krajanům je věnována například sobotní Krajanská rubrika v českém vysílání. Kromě toho vyrábí Radio Praha pořady pro krajanské rozhlasové stanice, vysílající v češtině. Od roku 1989 jsou tyto pořady zasílány do Radia Daruvar (Chorvatsko), Radia Temešvár (Rumunsko), Radia SBS a Radia 4EB (Austrálie) a Radia WCEB (USA). V roce 2002 vyrobilo Radio Praha pro tyto stanice celkem 90 hodin programu.

Vzhledem k tomu, že poslech na krátkých vlnách je omezen mnoha faktory, podporuje Radio Praha i **rebroadcasting**, tj. přebírání některých svých pořadů nebo jejich částí zahraničními rozhlasovými stanicemi. Od roku 2000 přejímá pořad ve španělštině Radio Bahía Cádiz (Španělsko), od roku 2001 přejímá pořady v ruštině Radio Jekatěrinburg a Radio Ivanovo a pořad ve španělštině Radio Círculo de Bellas Artes (Španělsko). Od roku 2002 vysílá pořad ve španělštině Radio Universidad de Oaxaca (Mexiko).

Radio Praha nezůstává stranou **mezinárodních projektů**. Od konce devadesátých let je zapojeno do projektu Radio E, a to tak, že přispívá do pořadů BBC,

Deutsche Welle a Radio France Internationale s evropskou tematikou. Anglická redakce Radia Praha je od roku 2001 koproducentem pořadu Inside Central Europe, který vyrábí společně s Rakouským, Slovenským, Polským a Maďarským rozhlasem. Výroba pořadu, zaměřeného na společné problémy střední Evropy, je spolufinancována z grantu Evropské unie. Půlhodinový pořad ICE je vysílán i na vlnách Radia Praha. Německá redakce Radia Praha ve spolupráci se Slovenským rozhlasem vyrábí a vysílá pořad Begegnungen.

Pokud jde o členství v mezinárodních organizacích, Radio Praha je aktivní ve specializované skupině EBU pro mezinárodní rozhlas, v Asociaci pro mezinárodní vysílání (AIB) a je zakládajícím členem Konference pro koordinaci krátkovlnných frekvencí (HFCC), která vznikla počátkem devadesátých let v Praze a má sídlo v Českém rozhlase.

Důležitým médiem, které Radio Praha využívá, je internet. K „síti sítí“ bylo Radio Praha připojeno v roce 1994. Jako jedno z prvních českých médií začalo na své webové stránce www.radio.cz nabízet zprávy ve všech vysílacích jazycích v textové podobě. Od roku 1996 jsou pořady Radia Praha na internetu k dispozici ve zvukové podobě ve formátu RealAudio a od roku 1999 ve formátu MP3. Internetové stránky Radia Praha vedle pořadů obsahují turistické informace, soutěže, fotogalerie a tematické stránky. Počet návštěvníků webu Radia Praha úspěšně roste. Jestliže v roce 2001 dosahovala návštěvnost v průměru 50 000 účastníků měsíčně, o rok později to bylo už 80 000 návštěv a po povodních v roce 2002 přes 180 000 návštěv. Mezi doplňkové služby, které Radio Praha na webu nabízí, patří každodenní zasílání zpráv e-mailem. V roce 2002 tuto službu využívalo 10 000 abonentů z celého světa.

Velkou pozornost věnuje Radio Praha kontaktu s posluchači a získávání posluchačů nových. Děje se tak prostřednictvím soutěží, pořádáním setkání s posluchači v zahraničí, prezentacemi apod. Dopisový ohlas (13 000 dopisů v roce 2000, 15 000 v roce 2002) svědčí o tom, že se tato práce daří.